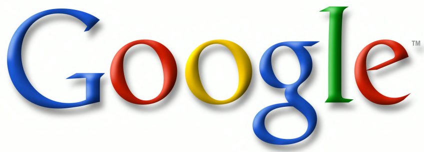
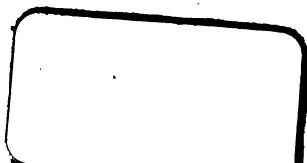

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

Otto Borchsenius.

TO DIGTERE.

BIDRAG

TIL

DANSK LITERATURS HISTORIE.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG.

FR. BAGGES BOGTRYKKERI.

1886.

TO DIGTERE.

Otto Borchsenius.

TO DIGTERE.

BIDRAG

TIL

DANSK LITERATURS HISTORIE.

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).

FR. BAGGES BOGTRYKKERI.

1886.

Et Par Blade

af

Christian Hviid Bredahls Bondekrønnike.

„Han er baade Bonde og Poet, og har altsaa to Levebrød, af hvilke ethvert for sig, cæteris paribus, er tilstrækkeligt til at ødelægge sin Mand.“

Brev fra Bredahl til Ingemann, Novbr. 1836.

Vor Historie kjender talrige Exempler paa Mænd, der fra Folkets laveste Lag er stegne op gjennem Samfundet, for tilsidst fra dettes Tinder at kaste Glans og Ære over vort Fædreland. Fra Hans Tavsen til Rasmus Rask kan ikke mindst vor Bondestand nævne en lang Række Navne, hvormed den har bragt sit Bidrag til ethvert af de vexlende Tiders Fremskridt paa Aandens Omraader, og endnu den Dag i Dag vil man rundt omkring blandt vore ledende Personligheder kunne fremdrage Mænd, der, udsprungne af Almuens Muldjord, har gydt nyt og frisk Blod i det store Samfundslegemes Aarer. Paa den modsatte Vej, fra de øvre til de nedre Lag, er det sjældnere

at træffe en frivillig Vandrer — om Fald og Synken skal vi her ikke tale — men som Henrik Wergeland gik denne Vej i Norge og Almqvist den til en Tid i Sverige, saaledes dukker der ogsaa nu og da i vor egen Literatur et Hoved op i Synskredsen, og en bondeklædt Skikkelse tegner sig ene og skarpt imod Luften. En saadan Skikkelse er den mærkelige Personlighed, til hvis Livshistorie jeg her — til Dels efter hidtil utrykte Kilder — skal meddele en Række karakteristiske Bidrag.

Det er nu vel nok saa, at Bredahls Skrifter, lidet læste og lidet udbredte som de altid har været, heller ikke egner sig til nogen Sinde at blive folkelig Læsning — dertil gaar det bedste og blivende i dem med Ørneflugt altfor højt over Mængdens Hoveder — men selv om Bredahl hverken som Wergeland eller Blicher tillige frembyder andre Sider i sin Forfattervirksomhed, der har Menigmands Tarv umiddelbart for Øje, har hans Person og Livsskæbne ikke des mindre Krav paa at mindes af det Folk, hvis daglige Vilkaar han af egen fri Vilje valgte at dele, og midt iblandt hvilket han boede og byggede, led og stred et langt, tungt Liv igjennnem. Det er ingen lystelig Historie. Paa dette Liv faldt Lykkens og Ærens Solskin kun med faa og vintermatte Straaler. Det er en Næringssorgernes Saga som selve Sten Blichers, en Fortælling om en enlig Aand, der fjærnt fra Hovedstadens aande-

lige Lys- cg Varmekilde gik sin Vej alene i Literaturen som i Livet, en Fortælling om en fattig Mand, der kun ved offenlig sammentiggede eller privat sammenskudte Gaver, og saa endda kun med Nød og næppe, holdtes tilbage fra den Undergang, ved hvis Rand han atter og atter stod, men det er tillige en Fortælling om en mandig Aand, en fri Aand, en — trods al ydre Afhængighed — uafhængig og stolt Karakter, en Personlighed med sit eget Præg, usleben men lødig, en Mand, der aldrig opgav noget af sit, hverken af sine aandelige Anskuelser eller sine borgerlige Rettigheder, der var ejendommelig lige til Særhed, men ædel, hjærtevarm, letrørt og barnlig-naiv; en Bonde i Træsko paa sin Pløjemark og en Digterfyrste i Panser og Plade — «hamret Tankemalm» — paa sin fantastiske kyhlamske Kejsertrone.

Hvor staar han ikke levende for mig — som sikkert for mange Soranere — den høje, gamle Olding fra Barneaarene dernede i den lille stille By! Jeg ser ham endnu med sin noget foròver ludende Skikkelse med lange Skridt gaa ned ad Sorø Storgade, midt ude paa Gaden, i de graa, grove, øjensynlig hjemmegjorte Klæder. Vermehren har malet ham saaledes — alle ville kjende Billedet fra Liebenbergs Udgave af de «Dramatiske Scener» — og Ingemann har senere i sit Mindedigt fastholdt det samme Indtryk:

I Bondegaarden med den sprukne Væg,
hvor Bogen stod til Skjærm mod Rudens Ridse,
drog strænge Vintre over Skjaldens Isse,
og dybt mod Brystet sank det hvide Skjæg.

Ingemann og Bredahl! Mindst drømte vi Drenge den Gang om, at et saa smukt og uegennyttigt Venskab knyttede dem til hinanden. Selv for vort lidet gjennemskuende Blik var der Modsætninger nok. Medens Ingemann levede ganske saaledes, som en romantisk Drengefantasi kunde tænke sig en Digters Hjem, i det lille, gamle Hus ved Søen med den tilgroede Have under den lange Række mægtige Lindetræer, og medens han selv — Gjenstand for alles Kjærlighed og Taknemmelighed — saa godt som daglig var at træffe i Akademihaven eller i Filosofgangen, altid venlig hilsende og smilende, saa var det sjældent at møde den halvt ukjendte, ingen hilsende og ned for sig seende Bredahl, han, der levede som en slet og ret Bonde ovre paa den anden Side af Søen, og kom han paa éns Vej, veg man næsten sky til Side og med et uvilkaarligt Indtryk af noget mørkt og truende, eller i alt Fald noget, der endnu laa udenfor éns Synskreds. Det var Livets Alvor, Livets Sorg og Smerte, der strøg Barnesjælen forbi. Vi havde nok hørt Tale om hans Fattigdom og den blodige Ironi, der havde lagt Parnasbanken ind under hans Arvefæste, som for at Parnasset, selv i denne Skikkelse, skulde være ham dyrekjøbt og smertedøbt,

men for os var Parnasset den Gang dog kun den smukke skyggefulde Skovskrænt, hvortil vi roede over med vore Baade, ligesom de «Dramatiske Scener» kun var os en kjær Læsning som saa meget andet, hvis klangfulde Pathos og grovkornede Komik betog og morede os — som Oehlenschläger og Holberg betog og morede os — men uden at vi nærmere grublede over det Livssyn, der havde født de stærke Ord, eller anede den Verdensforagt, Harme og Smerte, der vaandende gav sig Luft i disse sælsomt formummede Skikkelser med de underlige «kyhlamske» Navne. Men Aar efter, da Digterens Livshistorie blev os bekjendt, dukkede Barndomsindtrykket op igjen, og vor ny Viden smeltede sørgelig godt sammen med Mindet om den duknakkede gamle med det sænkede Blik, som han skridtede dér ene, mørk og indesluttet ned ad den brede Gade.

Bredahls Ungdomshistorie er saa ofte fortalt, at der næppe nu er synderligt nyt at fremdrage. Jeg skal særlig henvise til Kr. Arentzens smukke Skildring i «Dansk Maanedsskrift» 1864 eller i 7de Bind af hans «Baggesen og Oehlenschläger», S. 444—479, hvor den samme Artikel i alt væsenligt er optrykt. Da Faderen var Forpagter af Hellestrup-Gaarden i Sorø Amt, var det naturligt, at Drengen, der var født den 30. Oktober 1784, blev sat i Slagelse lærde Skole, og det er om denne Skolegang, der varede fra 1796 til 1801, at Ingemann i sin efterladte ufuldendte

«Levnedsbog«, giver den bekjendte, af alle senere Biografer benyttede Skildring. Det er et i høj Grad tiltalende Billede, han giver os af den sextenaarige, stærke og bredskuldrede Mesterlektianer, i hvis mørkeblaa Øjne der laa en besynderlig Alvor og Kraft, og hvis ikke høje, men brede og stærke Pande var omsnoet af brune, tætkrøllede Lokker. Allerede den Gang vandrede Bredahl som oftest ene, tavs og indesluttet om paa Kirkegaarden, der tjente Skolen til Legeplads, og man vil mindes de karakteristiske Træk, Ingemann fortæller om ham, og hvori saa meget af den senere Mands Væsen og Skæbne ligesom symbolsk afspejler sig. Han var en Beskytter af de smaa mod de størres Tyranni, og en Original som Ringerkællingen med Mandshatten over det røde, koparrede Ansigt og Karletrøjen over Bondekvindedragten øvede allerede da en stærk Tiltrækning paa Ynglingen. Ingemann ser i Ringer-Lisbeth Forbilledet paa hans «gamle Gumba», den hexeagtige Sandsigerinde, der blev hans Musa, og som hvis «Famulus» han optraadte i sine Fremstillinger af Kejserdømmet Kyhlam i Maanen. I Skolen var der for stor Aldersforskjel mellem de to tilkommende Digtere, og de lærte først hinanden at kjende over en Snes Aar senere i Sorø. 1801 blev Bredahl Student, tog to Aar efter anden Examen og gav sig derpaa til at studere Theologi. Til en Embedsexamen drev han det imidlertid aldrig, og Ingemann siger med

Rette, at Bredahl var og blev en stræng og temmelig mørk Deist, der med det attende Aarhundredes Forsyns- og Udødelighedstro og med dyb Agtelse for den kristelige Sædelære — han var konfirmeret af Chr. Bastholm — lod al anden Dogmatik staa hen med et mørkt Blik til Præsterne. Lige saa lidt blev han nogen Sinde Romantiker. Middelalderen og hele dens Aandsretning var ham forhadt. Paa en Aandeverdens Indgriben i dette Liv — siger Ingemann — var han saa vis som paa Sjælens Udødelighed; paa den almægtiges Kjærlighed og Visdom ligeledes; men al menneskelig Lærdom var ham tvivlsom; det mulig aabenbarede troede han som oftest misforstaaet og forvansket; den evige Sandhed, mente han, maatte dog være den samme, hvorledes den saa blev opfattet, og hvad man ikke nu kunde se, fik man vel at se, naar det var betimeligt.

«Med min Ungdom», hedder det i et Brev fra Bredahl, «var jeg kun altfor ødsel», og en ulykkelig Kjærlighed synes en Tid lang at have kastet lange Skygger ind over hans Sjæl. Han maa for en stor Del have opholdt sig hos sin Fader, der levede som Partikulier i Sorø, ligesom han ogsaa nogle Aar boede paa Oldebjerggaard i Nærheden deraf. Hemmelig syslede han med Poesi, skrev under Tylvtestriden en skarp Satire mod den i hans Øjne hovmoddrukne Oehlenschläger, men intet af disse hans Ungdomsar-

bejder blev offenliggjort eller blot vist til andre. Der maatte hænde noget, som greb dybere ned i hans Væsen, for at drive ham ud af hans Skjul. Først da hans Had mod ethvert Slags Tyranni, hans flammende Uvilje mod ethvert af «Overklassens» Overgreb mod «Underklassen» blev vakt, slog hans Indignation ud i lys Lue, og nu optraadte han som Digter, det vil i hans Øjne sige som Talsmand for de undertrykte, som Protestant imod Samfundets Uretfærdighed, Dumhed og Lavhed. Hele hans Digtning er, trods alle dens Personers og Lokaliteters maskerede Navne, paa sin Vis Indlæg i Tidens Spørgsmaal eller har i alt Fald Tidens Tilstande til Baggrund. I et «Klapefter af Oversætteren» til «Røver Thurno» forsvarer han sig selv imod, at de «dramatiske Scener» kun skulde indeholde «lutter opdigtet Tøj, som er vævet i Luften og ingensteds har hjemme». En af hans samtidige Anmeldere har forøvrigt ogsaa allerede Blikket aabent for, at Bredahl «har malet *ad vivum*», om end mangen Gang karrikeret. Ingemann — siger Bredahl i et Brev fra 1833 — mente endogsaa, at Vennens dramatiske Stikpiller i de sidste Bind af «Dram. Scener» mulig kunde foraarsage Regeringen Ulejlighed. Man behøver jo saaledes kun at læse «Kejser Glomer», for at faa et Indtryk af, hvorledes Napoleons Skæbne og den hellige Alliance her danner Udgangspunktet for Skildringen af Glomers Kamp med Glar og Gormall, medens

Frederik VI. er let kjendelig under den ejegode, fredsmæglende Kong Thurms Maske. Digteren har Ret, naar han i et Brev siger, at «der ligger lige saa megen Sandsynlighed og Sandhed til Grund for «Dram. Scener» som for et og andet dramatisk Stykke, fuldt af Personer med historiske Navne». Hvis man var meget øvet i at tolke Anagrammer, kunde man mulig ogsaa stundum faa et og andet mere menneskeligt Navn ud af disse kyhlamske Paafund som Tisisusev, Tisong, Tufertafer o. s. fr., hvoraf det vrimler hos Bredahl. Naar han i en Artikel i «Kjøbenhavnsposten» Nr. 33, 1835, saaledes underskriver sig «Lahmky», Skifteforvalter i Gumbas Stervbo, er dette Navn jo kun en ny Omsætning af Bogstaverne i Kyhlam.

Selv fortæller han i «Et Par Ord om Skriftet Dramatiske Scener», («Kjøbenhavnsposten» Nr. 235—36, 29. og 39. Novbr. 1833), hvad der endelig, altsaa henimod 1819, drev ham frem for Offenligheden. «Den Gang» — siger han — «levede jeg efter mit eget Hoved og brød mig hverken om Per eller Povl. Jeg var, som endnu, langt fra Hovedstaden og uden literære Forbindelser; men jeg var Naturens Søn, for saa vidt et Adamsbarn kan være det i vort 19. Aarhundrede, og i visse Henseender var jeg mindre forkvaklet end nu. Jeg var en vældig Jæger og farlig Mand for Markens og Skovens vilde Dyr og Himlens Fugle, og tilbragte mangen Vinternat

under aaben Himmel, naar Dagen tyktes mig for kort til min Færd. Stundum indtraf ogsaa et og andet, som, tilbørlig udsmykket, kunde taget sig godt ud i en Levnedsbeskrivelse, i Fald jeg havde yndet den biografiske Kunst og vilde gjort mig selv til Helten i en Fortælling og ladet den øvrige Verden drejet sig efter mig paa Papiret; men min Person var for ubekjendt til en saadan Helterolle og vilde, saâ jeg siden, heller spille med som Biperson hist og her i Dramatiske Scener. Den Gang saâ jeg min Næstes dumme Streger; min Næste saâ sagtens ligeledes mine bedre end sine egne, men vi kundgjorde ikke vore Iagttagelser paa Prent, før et Tilfælde med en gammel Kælling fik min Musa til at stemme sit Instrument, hvilket jeg nok vidste var til, men brød mig ikke synderlig om. I en Skov samlede bemeldte Kælling sig noget Pindebrænde, der vel sagtens i Forbund med noget Mosevand skulde kogt hende en Ret Kartofler og siden opvarmet hendes gamle Skrog under Maaltidet. Til Straf for denne Samlen Pindebrænde løsnede Skovfogden et Skud paa hende, og dette gav den første Anledning til Dram. Scener. Heraf ser man, at meget kan udspringe af lidet, det vil sige stort af smaat, eller som nogle ville sige: smaat af stort. Nok, jeg skulde have truffet Stormskjoldbulder lige saa godt som Sotto traf ham (skjønt Simber var en Stump af mig selv) i første Del af Dram. Scener.» — Ogsaa om den

ædle Røver Thurno siger Bredahl, at han «har meget tilfælles med mig».

Bredahl var 35 Aar gammel, da han i Slutningen af 1819 udgav den første Del af «Dramatiske Scener», «uddragne — som det hedder paa Titelbladet — af et ældgammelt Haandskrift, frit oversatte af det Kyhlamske ved C. Bredahl, *Kyhlamnensis Musæ famulus vilis et immeritus*» — den Kyhlamske Muses ringe og uværdige Tjener. Anden Del kom tidlig næste Foraar. Rahbek var — i sit Ugeskrift «Tilskueren» — den første, der tog imod ham i Literaturen. Hans Anmeldelse indledes med et træffende Citat af Goethe:

> Da steht das liebe Publikum
> und sieht erstaunend auf und um,
> was all der tollen Reiterei
> für Anfang, Will' und Ende sey,

og alle Efterretninger fra Datiden gaa ud paa det samme. «En vis Originalitet» — siger en Veninde af Digteren, til hvem vi nedenfor skulle komme tilbage — «gjorde Mængden usikker; det var ikke gangbar Mønt, bar ikke det vante Præg, ikke et kjendt Navn — og man tav.» En forholdsvis anerkjendende Anmeldelse af Jens Møller fremkom dog i Begyndelsen af 1821 i «Dansk Literaturtidende». Ogsaa denne Anmelder undrer sig over Henlæggelsen af Scenerne til Maanen, skjønt han «i de lunariske Personer gjenkjender Kjød af vort Kjød og Ben af vore Ben». I et

«Postscriptum af Oversætteren» til første Del af Værket havde Bredahl forøvrigt skildret, hvorledes han en Maaneskinsnat paa Pindi Overdrev træffer en gammel Kvinde, hvis Navn var Gumba, og som kaldte sig Musernes Kammerjomfru. Det er hende, der giver ham det fra Maanen nedblæste, «stormslagne», originale Haandskrift, hvilket han saa som hendes «Famulus» oversætter. Det hele Postscriptum er imidlertid som de fleste af Bredahls Avisartikler, Smaapjecer og lignende mindre Indlæg alt andet end klart og ofte bizart og barokt, samt næsten «bondsk» i sin Komik. Det var ikke ganske med Urette, at man undertiden opholdt sig over hans «uhøviske» Platheder, og Gumba siger i en af disse Pjecer træffende til sin Famulus: «Det gaar dig, som det gik salig Gert Vestfaler; naar han kom paa visse Materier, forfaldt han udi vidtløftig og sælsom Snak.»

Det eneste maaske af disse Smaaarbejder, der gjennemgaaende ejer poetisk Værd, er hans „*Fra gammel Gumba*“, et versificeret Indlæg i «Gjengangerstriden» fra 1832. Vi kunne derfor allerede her et Øjeblik dvæle ved Pjecen, saa meget mere som den, ved at give Bredahls Syn paa Bondens daværende Stilling og hans Betydning for Samfundet et smukt Udtryk, kan staa som en Slags Prolog til de Blade af Digterens Bondekrønnike, det skulde være denne Skizzes nærmeste Formaal at bringe. Som Bredahls Livsskæbne overhovedet frembyder talrige Sammen-

ligningspunkter med Blichers, delte han ogsaa i mange Stykker sin jyske Lidelsesfælles Meninger. Romantiker var han ikke, og Realist vilde han ikke være, ligesom han forøvrigt bestandig angriber al Navneværdi og blind Avtoritetstro. Overfor «Formskjærerlavet», saaledes som Blicher i et Brev til Ingemann kaldte Heiberg, Hertz o. s. fr., stod han ligesaa fjendtlig som Blicher selv. (Se «Breve til og fra Ingemann» og mine «Fra Fyrrerne», II, bl. a. S. 138). Maalt med denne Maalestok, blev Oehlenschläger, hvem Bredahl ellers nok kunde hakke lidt paa, en ideal Heros. I Rhythmerne fra »Thors Rejse til Jotunhejm» skildres nu i den nævnte Pjece, hvorledes den gamle Gumba en regnfuld og stormende Nat vandrer med sin Famulus og møder Asathor. Tordenguden klager over, at før var her en Kæmpeslægt, medens nu kun Dværge kravle for hans Fødder:

Bønder med Pind ved Siden,
krogede Ympeskud,
hver som en Tommeliden
krybe her ind og ud.
Knap voxer dem Skjæg paa Hage,
Kroppen er uden Aand.
Bonden i fordums Dage
var skaaren for Tungebaand.

Kring Landets Drot paa Thinge,
fulde af Marv og Mod,
i Jærn og Panserringe
langskjæggede Bønder stod.

Fribaarne greb de Hornet,
drak Liv af Øl og Mjød;
nu faa de Finkel for Kornet
og svælge Sot og Død.

Men Famulussen tager Mod til sig og giver Svar paa Tiltale:

Bonden ej gaar paa Voven,
omgjordet med Vikingssværd,
nu krummer han Ryg bag Ploven,
det tykkes mig ærlig Færd.
Daaren med Spid ved Hoften
haanlig end skuer ned
paa Manden i Vadmelskoften;
lever dog af hans Sved.

Men Raad til Skjæg paa Hage
end Bondemanden har;
let er: sig ej at rage,
hvis det gjør Sagen klar.
Kring Landets Drot paa Thinge
tør Bondemanden staa,
om ej i Panserringe,
dog med sin Kofte paa.

Thi med den gyldne Krone
(det skal I høre nu)
sidder paa Danmarks Trone
en Drot med Faderhu.
Og dem, som Jorden dyrke,
har Danerkongen kjær;
ej Landets mindste Styrke
i Bondemarven er.

Det er, lige til den sønlige Fortrøstning til den landsfaderlige Patriark, i ét og alt Blichers Syn paa Bonden fra de samme Aar.

Thor spørger dernæst om, hvo blandt de danske Drenge der nu slaar Guldharpen og tyder Mimers Bog, eller drikker mest af Mjøden i Bragurs gyldne Skaal:

End vil vel Hertha lytte
til Klang af Tankemalm,
ej Liv og Varme bytte
for Røg af Ærtehalm?

Han har nok i Thrudvanger hørt, at Drauger og *Gjengangere* vil slukke Bragurs Lys:

Med Ingenting i Sigte
aandløs igjen at gaa:
er det, monstro, at digte
og Harpens Guld at slaa?

Han venter sig intet godt fra «Hverdagslivets Slud» eller af de nye Forsøg paa at «stemme sig op paa Fransk»:

Thor lider ingen Flegel
og ingen Tanketom,
om end med Ruml og Regel
fra Paradis han kom.

Derpaa følger en varm Ros over Oehlenschläger, især som nordisk Digter:

Vil Sot og Sorg og Alder
min ædle Skjald ej fly,
jeg paa Ydunna kalder,
hun gjør ham ung paa ny.

Men en Pennekrig, som det trækker op til, huer Tordenguden grumme lidt.

Saaledes giver Bredahl i et Brev fra Jan. 1832 ogsaa Ingemann det Raad, «jo før, jo hellere at kaste Pansersærken og kalde Sanggudinden tilbage til sin Side». Man kan af hans Brev til Vennen (Samlingen, bl. a. S. 256—267) se, med hvilken Opmærksomhed han havde fulgt dennes idealistisk-orthodoxe Gjøren Front i «Huldregaverne» mod den empirisk-rationalistiske Aandsretning herhjemme, saavel som hans Protest i «Renegaten» mod Despotiet i Ultra-Liberalismen og Indflydelsen fra det «unge Tysklands» da opdukkende politiske Skribentskole, men hvor meget han end holdt af Ingemann, og hvor højt han end satte hans Arbejder, ikke mindst hans historiske Romaner, maatte han i mange Ting selvfølgelig være uenig med Vennen. Han kommer saaledes ogsaa ind paa Spørgsmaalet om religiøs Fordragelighed, idet Tvedragt, saavel politisk som religiøs, synes ham at være bleven Tidens Løsen. Han ser to fjendtlige Hovedkorpser: Orthodoxiens og Rationalismens, samle sig i just ikke fredelige Hensigter og dadler begge Partiers Færd. «Jeg for min Part» — erklærer han — «slaar mig ikke til noget af disse Partier. Men gives der et Parti, som tillader Fornuft og Tro at slutte Forbund med hinanden, saa kan det i mig faa en Tilvæxt af en Mand, der i det mindste ikke svækker sit Parti enten ved Udskejelser fra, eller For-

drejelse af, det, han erkjender for Sandhed.» Vi ville senere faa Lejlighed til at lære andre lignende Udtalelser af Bredahl at kjende.

I en paa det store kgl. Bibliothek opbevaret Brevvexling imellem Bredahl og en Datter af hans Slagelse-Rektor, Wöldike, Fru Maria Benedicte Rosenstand-Goiske — gift med den den Gang sindssvage, i 1812 afskedigede General-Avditør R.-G. — har man den bedste Kilde til Digterens Liv i Tyverne, hvortil vi nu atter komme tilbage. Kr. Arentzen har imidlertid i sin Skildring allerede fremdraget det mest karakteristiske heraf. I et Brev fra Oldebjerggaard 1821 skildrer Bredahl saaledes selv, hvorledes han ægtede sin afdøde Broders 27aarige Enke, der med sit vanføre Barn fra Kjøbenhavn var tyet ud paa Landet til en Slægtning, hvor hun vel nok fik Føden til sig og sin sexaarige Krøbling af en Søn, men altfor ofte maatte føle sin Afhængighed og Hjælpeløshed. «Hun var vorden mig meget kjær,» skriver Digteren, og da han en Dag traf hende grædende over «Sotto og Lorma», blev hun hans. «Nu blev der udrettet mangfoldige Ting; det indvendige besørgede hun; jeg pløjede, saaede, høstede — og spilte alt imellem paa Liren. Min Søster, som en troløs Elsker har gjort ulykkelig, tog vi i Huset og spøgte, lo og sang saaledes, at al Slags Sorg skulde frygte for at komme os nær. Hvilke Drømme!» Samtidig fik nemlig Bredahl Vished for, at Resten af hans Fædrearv,

3000 Rdlr., «i vore Tider en stor Sum for en ringe Mand, der hverken har forsvoret at arbejde eller at være nøjsom», var gaaet tabt. Han havde mistet hele sin Formue paa nogle faa Hundrede Daler nær, og hans «Haabs hele Bygning laa i Gruset». Det havde været «hans kjæreste Ønske som Oversætter for den Kyhlamske Muse at forene Landlivets Sysler med Lirespillet», men Afsætningen paa de to første Dele af «Dramatiske Scener» var aldeles standset, og de to næste Bind, der kom i 1821 og 22, havde om muligt endnu mindre Held med sig. Hans ovenfor omtalte trofaste Veninde, der nogle Aar efter, som vi skulle se, i en afgjørende Krise paakaldte Offenlighedens Sympathi for den under Næringssorger segnende Digter, skildrer Ægteskabet og dets Følger lidt afvigende, og skiønt Bredahl baade i en Artikel i «Kjøbenhavnsposten» og — som vi nedenfor skulle komme tilbage til — i private Breve erklærer, «at der med Hensyn til Angivelsen af en og anden, dog mindre væsenlig, Omstændighed, har indsneget sig nogle Fejltagelser», har denne Venindens Skildring alligevel sin Interesse. Hun vil vise, hvorledes Bredahl *uden Skyld* er kommen i den ulykkelige Stilling. Han var Ejer — siger hun — af en lille Kapital, som han betroede til en Ven, der kjøbte en Landejendom, forbeholdt sig sin Underholdning hos ham og delte sin Tid imellem Venskab, Naturen og Muserne. En yngre Broder, der ubesindig havde giftet sig — han var Skriver i det danske Kan-

celli — anraabte ham døende om Hjælp for sin Kone og Barn. Da besluttede Bredahl at fremdrage nogle af sine gjemte Skatte og udgav to Bind. Han kom paa den Tid til Kjøbenhavn, mødte venlig Anerkjendelse — Jens Møllers Anmeldelse — og Livet smilede til ham paa ny. Af de ædleste Grunde blev han Familiefader. Men ved Vennens Undergang gik hans Formue tabt. Kun en liden Rest beholdt han, hvorved han skaffede sig Arvefæste paa en Gaard, kun en halv Bondegaard, i Nærheden af Sorø. Endnu udkom to Bind, men nu vilde Forlæggeren ikke udgive mere, da Afsætningen var saa ringe. Nu maatte han da indskrænke sig til at være Bonde, og dette har han været, som han burde, har ikke afholdt sig fra selv at kjøre Ploven, og har knapt og trangt ernæret sig med sin tilvoxende Familie. — Det er i alt Fald en Venindes og et Øjenvidnes Beretning om hans Forhold.

Det var i 1824 — to Aar efter at Ingemann var bleven Lektor i dansk Sprog og Literatur ved det fornyede Sorø Akademi — at Bredahl bosatte sig paa Parcelgaarden Damsgaard paa Sorø Akademis Gods*). Kr. Arentzen anfører

*) Til Oplysning af Datidens Fæstevilkaar, kan det maaske interessere at se følgende Uddrag af

«Udskrift af Sorø Bys og Birks Skjøde og Panteprotokol

E 543.

. . . . Og da Hr. Literatus Christian Bredahl i Overensstemmelse med forestaaende Konditioner er bleven

forskjellige interessante Uddrag af hans Breve fra samme Aar. «Den Musa eller Medusa» — skriver han — «som forførte mig til at agere Poet, har jeg nu givet Afsked. Famulussen har kastet

---

højstbydende med den Summa 5 R. Sedl., skriver Fem Rigsdaler Sedler, hvilket Bud af Rekvirenten Forvalter Povelsen paa vedkommende Udlægshavers Vegne er approberet, saa bliver i Kraft af Frdn. af 19de Decbr. 1693 om Avktionsværket Hovedparcellen af Arvefæstergaarden Damsgaard, beliggende i Boerød By, Pedersborg Sogn, Sorø Birk, og som staar for Hartkorn Jordskyld 4 Tdr., 3 Skpr., 2½ Alb. med dens Tilhørende og Tilliggende i Følge forbemeldte Konditioners Indhold herved af mig skjødet og overdraget til bemeldte Literatus Christian Bredahl og hans Arvinger som hans og disses fremtidige, retmæssige Ejendom, fri og frelst for hver Mands Krav og Tiltale.

I Henhold til Valget af det stemplede Papir er given følgende Beregning:

a) Kjøbesummen	5	Rdlr.	»	Mk.	»	Sk.	Sedl.
b) Rekognition	16	—	5	—	4		—
c) Restance for Aaret 1823	119	—	5	—	5½		—
d) Kgl. Skatter for Januar Kvartal 1824	11	—	»	—	12¼		—
e) Brandpenge	2	—	3	—	13½		—
f) Fast Afgift til Marts 1824	13	—	1	—	8½		—
g) Skoleholderens Løn. . .	»	—	5	—	»		—
h) Tienderefusion	5	—	2	—	4		—
er . . .	254	Rdlr.	5	Mk.	15½	Sk.	
eller Sølv . . .	202	Rdlr.	5	Mk.	15	Sk.	

Det til Bekræftelse under min Haand og Segl.

Sorø, 11. Marts 1824.

H. H. Gyldenfeldt.

sin Lire bort og taget fat paa Møggreb, Spade og Hakke. Nu gaar det altsaa løs paa Legemet, medens Sjælen har sine gode, magelige Dage. Hovedet bruger jeg nu slet ikke, og maa stundum spejle mig, for at faa at vide, om jeg ikke er

---

Et andet Sted længere nede:

Til Oplysning i Fremtiden anmærkes herved.

1) At Arvefæsteren af den i dette Skjøde omhandlede Hovedparcel, i Følge en af forhenværende Arvefæster af Gaarden, nu afdøde Branddirektør Thorsen, under 16. April 1802 afgivne Erklæring er pligtig til for bestandig at skatte og skylde af det Hartkorn Jordskyld 1 Skp., 3 Fdkr., 3/4 Alb., som hviler paa en Jordstrimmel langs Sorø Sø, af Indhold 3 Tdr., 5 Skpr., 3 Fdkr. Land, som reduceret til Taxten 24 udgjør 1 Td., 2 Skpr., 2 1/2 Alb. Land,

og 2) at det rette Hartkorn, som hviler paa selve Hovedparcellen, er i Følge den under 12. Septbr. 1812 af Landinspektør Voigt forfattede Udstykningsberegning 4 Tdr., 3 Skpr., 2 1/2 Alb. Jordskyld.

Sorø, 8. April 1824.

Povelsen. *C. Bredahl.*

— Skjødet er endnu i Gaardens nuværende Ejers, Søren Jensens, Bredahls Svigersøns, Besiddelse. Denne har meddelt mig følgende: Da Bredahl havde tabt de 3000 Rdlr., omtrent al hans Arv og Eje, ved en andens uheldige Spekulation med at anlægge et Garveri ved Damsgaard, raadede Voigt paa Oldebjerggaarden, hos hvem Bredahl havde boet, ham til at kjøbe Damsgaard, som nu skulde sælges ved Avktion. Bredahl gik ind paa Forslaget, og Voigt gik for ham til Avktionen paa selve Damsgaard den 3. Marts 1824. Her blev saa Gaarden tilslaaet Bredahl for de 5 Rdlr.

hovedløs. Hvad skal en Bonde ogsaa med Hoved?» Han skildrer derpaa nærmere sin «Herregaard» med dens 36 Tønder Land god Jord, 7 Tønder Land Tørvemose, Humlehaver, Frugthave, Granskov, Ellemose, Jagt og Fiskeri. Bopælen, siger han, er for fornemme Folk som jeg og mine Lige, nemlig tom og øde. Hans Formand efterlod sig intet uden Rotter og Mus, en Pige og en Karl med tilgodehavende Løn og en Bindehund, dog uden Lænke. Hans Formand igjen, «min Pungs Banemand», havde ladet alt henfalde og paadraget sig Gjæld og Restancer. «Jeg maa nu betale for dem begge, thi Akademiet vil intet tabe. — — Den sørgelige Rest af min Formue, som andre have forødt, har jeg nu sat paa Spil i denne Gaard. Af Gaarden kan jeg ikke leve i disse Tider, hvor vidt jeg end driver Økonomien; men jeg haaber at sætte mindre til aarlig end forhen, da jeg maatte kjøbe alt til min Husholdning. Hvorfra Tilsatsen skal komme, véd jeg ikke.» Brevet berører endvidere det «snurrige» i, at han maa betale Skat af Parnasset, Banken ved Sorø Sø, den i Skjødet nævnte «Jordstrimmel». «Banken med dens Træer har Akademiet tilegnet sig, men Afgiften hviler paa mig — formodenlig en Straf, fordi jeg en Gang vilde kravlet op paa den literære Banke af samme Navn. Dette har saaledes forøget mit Had til Muserne, at det vist vilde bekomme dem ilde, hvis jeg fik Ram til dem med min Hakke eller Møgtyv.»

Imidlertid, fortæller han, har dog en af deres Yndlinge, Ingemann, besøgt ham, og i et andet Brev fra samme Sommer meddeler han, at som han just sad og grublede over, hvorfra han skulde tage Skatterne til det forfaldne Kvartal, fik han en Skrivelse fra Direktionen for Fonden *ad usus publicos* med den Efterretning, at Kongen havde skjænket ham 150 Rdlr. til Fortsættelse og Fuldførelse af literære Arbejder. «Først og fornemmelig» — siger han — «maa jeg nu se at faa fat paa Pengene, dernæst maa jeg have fat paa den bortløbne Musa.»

Den Gang fik han imidlertid ikke fat paa hende, og der gik en Del Aar, før han kom til at fortsætte sine «Dramatiske Scener». I den ovenfor nævnte Artikel fra 1833 i «Kjøbenhavnsposten» kaster han saaledes følgende Tilbageblik paa disse sine første Trængselsaar som Bonde: «Nu fulgte en Række af mørke og tunge Dage, som min Erindring hverken velsigner eller forbander. Jeg mistede min hele Formue, men fik paa samme Tid en Kone og et Barn at forsørge, hvilket just ikke var Plaster til Saaret. Jeg var paa Knæerne, blev Bonde — og dette var ikke Vejen til at komme paa Benene igjen. Strængene brast paa min Lire — eller hvad man vil kalde Instrumentet — og alt var mørkt og øde. Min Musas Tavshed var henved 10 Aar gammel, da en venlig Stemme fik hende til at begynde, hvor hun slap sidst.» Og, tilføjer han, det var

ingen Kunstdommer, men en *Kunstdommerindes* venlige Paamindelser, han skylder sin optagne digteriske Virksomhed.

Man kan se af Ingemanns Brevvexling med Fru I. C. v. Rosenørn, at selv under de forholdsvis lykkelige Forhold, der vare blevne ham til Del her i Verden, faldt Livet i Sorø ham ofte tungt og trægt nok. Vel er Ingemann vred paa H. C. Ørsted, naar denne i Anledning af Forslaget om en landøkonomisk Dannelsesanstalt advarer imod Sorø, fordi Byen med sin gamle Moradsgrund, sin lavtliggende Sø og sin Skovomgivelse har en fugtig indesluttet Luft og derfor udøver en nedstemmende Virkning paa mange, men selv savner Ingemann dog ikke blot «en hyppigere personlig Kommunikation med Hovedstaden»; han kommer gjentagne Gange tilbage til, at naar man i en Snes Aar har levet dernede, saa mærker man bedst, «at Menneskeliv mere nærer Digterlivet end en stille fredelig og skjøn Natur», og han sysler endogsaa med Tanken om «en mulig Forflyttelse til Kjøbenhavn». Slige Ønsker nærede nu ganske vist Bredahl ikke. For ham stod Friluftslivet paa Landet og i Skoven utvivlsomt over alt, naar han kun havde haft det tarvelige daglige Brød, men Bonden var jo ogsaa Poet, og han havde bygget sin ny Existens paa Haabet om, at ogsaa hans Skrifter skulde forskaffe ham nogen Indtægt. Da denne Kilde nu tilstoppedes, nærmede han sig ogsaa hurtig til Undergangens

Rand. Saa lidt som Blicher (se «Fra Fyrrerne», II, S. 131 og 141) havde han nogen Sinde været knyttet til Hovedstadens literære og æsthetiske Kredse, og der var ingen af Dagens indflydelsesrige Magter, som var interesseret i at tage sig af ham. Det kunde den Gang være vanskeligt nok at bjærge sig i selve Kjøbenhavn, og end ikke de største af Datidens Digtere dansede paa Roser derinde, men udenfor Hovedstaden var ethvert Haab forbi, enhver Udsigt lukket. Som Blicher skulde ogsaa Bredahl tømme den offenlige Indsamlings bitre Kalk. Det var uden Tvivl den nævnte Fru Rosenstand-Goiske, som var den venlige «Kunstdommerinde», Bredahl sigter til, hvad enten hun nu selv har skrevet eller kun foranlediget det paagjældende Opraab i «Dagen» for 1. Novbr. 1831 (Nr. 260) om at komme Digteren til Hjælp. Den anonyme Indsender minder om Molbechs nys udkomne Skildring af Ewalds sidste sørgelige Aar og siger, at enhver Læser har skammet sig over hans Tidsalder og ønsket sig hensat i den, for at kunne bringe ham Hjælp, Lindring og Trøst. «Men i dette Øjeblik» — fortsættes der — «lever en Digterbroder af Ewald i lige saa trykkende og kummerfuld Stilling, og foruden at være lige saa værdig til Deltagelse, end mere behøver den, da en Families Forsorg hviler paa ham. *Endnu* lever han og kan reddes, men han vil og maa gaa til Grunde, hvis intet sker for at hindre det. Hans Navn nævne

vi ikke her, men «Dagens» Redaktør (Etatsraad Fr. Thaarup) har lovet at nævne ham for dem, der deltagende og med hjælpsom Aand ønske at vide det.» Derpaa følger den allerede anførte Skildring af, hvorledes Bredahl uden egen Skyld er kommen i den ulykkelige Stilling. Det er paa Holbergs Grund — hedder det videre — at dette Digtergeni trues med at kvæles og slukkes under det groveste materielle Tryk. Man bør give ham en Bondes Lod — han havde jo kun en halv Bondelod — fri og uden Byrder, tilbagegive ham hans Afgifter til Akademiet eller sørge for fri Trykning af hvad han endnu har henliggende eller endnu kunde frembringe. «Men» — sluttes der — «Hjælpen maa *søge* ham. Han lider tavs og vil uden Klage synke i sin Grav. Skulde disse Linjer komme ham for Øje, tilgive han, at en anden har gjort, hvad han ikke lod sig overtale til.» I et følgende Nummer af Bladet (Nr. 272 for 15. Novbr.) oplyser Redaktøren, at han allerede har modtaget mange Beviser paa den Redebonhed, hvormed et oplyst Publikum imødekommer Opfordringen, men et hidtil utrykt Brev fra Ingemann til daværende Kandidat E. Collin*), Søn af alle de stakkels danske Digteres Tilflugt og Forsyn, Konferensraad og Finansdeputeret

*) Det er nuværende *Hr. Etatsraad E. Collin*, hvis Velvilje jeg saavel skylder Adgangen til dette Brev som til alle de efterfølgende hidtil utrykte Breve fra Bredahl selv.

Jonas Collin, røber unægtelig, at det til en Begyndelse ikke var store Summer, det drejede sig om. «Med Ageposten» — skriver Ingemann fra Sorø d. 4de Decbr. 1831 — «har jeg i Dag modtaget de af Dem og Deres Venner veldædig samlede 46 Rdlr. til Understøttelse for Digteren Bredahl, og jeg skal med Fornøjelse paa bedste Maade besørge ham denne Understøttelse tilstillet enten i Forbindelse med hvad her bliver samlet til ham, eller særskilt, hvis det, man har tegnet sig for, ikke snart indsendes. I Forbindelse med Direktør Estrup har jeg nemlig efter Etatsraad Taarups Opfordring foranstaltet en Subskription her i denne Anledning. Angaaende Maaden, hvorpaa det indsamlede hensigtsmæssigst kan anvendes til Fordel for Br., agte vi at indhente Etatsraad Taarups Mening for om muligt ved Foreningen af flere Bidrag at gjøre Understøttelsen virksommere og varigere. Ærbødigst B. S. Ingemann.» En Efterskrift lyder: «Da jeg véd, Deres Hr. Fader interesserer sig for Bredahl og tager velvillig Del i hvad der foretages for ham, vilde det være Estrup og mig kjært at erfare hans Mening i denne Henseende, og om man har nogen Plan til i Forening at anvende hvad der paa forskjellige Steder samles (f. Ex. til Forøgelsen af den halve Bondegaards Jorder, som Br. her besidder som Akademiets Arvefæster). Hvad man her har tegnet sig for, vil omtrent beløbe sig til en 250 Rdlr., hvoraf en Del Bidrag dog først

komme sukcessivt i flere Aar. Subskriptionslisten er endnu ikke kommen tilbage fra Landet, og før end til Nytaar vil næppe Bidragene her kunne være samlede.» I et Brev fra Novbr. samme Aar til H. C. Andersen (se Brevene til denne, S. 262—64) udvikler Ingemann nærmere Bredahls sørgelige Stilling og overvejer, om ikke et indbringende Toldembede eller Postmesterembede vilde være ham allergavnligst, hvis nogen kunde skaffe ham et saadant. Med et Sideblik til sine egne literære Modstandere siger Ingemann, at det dog er ret glædeligt, at man i vor Tid ikke vil paadrage sig den Anklage, at man ligegyldig lader Digterne sulte ihiel, om end den samme Tidsalder og dens Ordførere ikke føle stort Samvittighedstryk ved at flaa eller radbrække dem ved aandelige Bødler. Hvad Bredahl angaar, siger Ingemann, at han i den senere Tid synes at have opgivet enhver Tanke om fortsat Skribentvirksomhed. «Det var vistnok allerede godt» — slutter han — «kunde Bredahl blive en nogenlunde velhavende Bonde; men vil man vente videnskabelige Frugter af hans øvrige Liv, maatte han kunne tilbringe det i en sorgløs Stilling blandt dannede Mennesker.» I samtidige Breve fra Andersen (S. 92—95) kan man nærmere følge Collins og Andersens varmhjærtede Bestræbelser for at faa det mest mulige ud af Indsamlingen. Fra nu af kom ogsaa Bredahl selv i Brevvexling med E. Collin, og vi skulle strax nedenfor komme til

hans første Breve til denne utrættelige nye Ven. Forinden kun følgende. Bredahl var foreløbig reddet, om end det snart skulde vise sig, at Krisen ikke havde været akut, men var og blev kronisk, og i de følgende Aar, 1832 og 33, udkomme de to sidste, 5te og 6te, Bind af «Dramatiske Scener». I et Brev fra Juli 1832 skriver H. C. Andersen til en Veninde, at han med Ingemann har gjort en Tur til «Parnasset» og besøgt Digteren Bredahl; «han var ganske bondeklædt, havde store Støvler og et Skjæg, tykt og sort; paafaldende var det, hvorledes han lignede Shakespeare. Dagen efter gjorde han mig en Gjenvisit, men da var han vasket og raget og saa ud som et andet Menneske. Han var vred paa «Gjengangeren» og ansaa ham ikke for synderligt.» — Det trøster aabenbart den i Hertz's Digt selv ilde behandlede Andersen, at ogsaa Hauch, Ingemann, Oehlenschläger, Wilster o. s. fr. i saa Henseende dele Bredahls Mening.

II.

Bredahls første Brev til E. Collin — dateret Damsgaard pr. Sorø d. 23. December 1831 — bærer Udskriften «Til Konferensraad Collins Søn, den Kyhlamske Musas, hende personlig ubekjendte, Velgjører» og lyder saaledes:

«Ædle Landsmand! Jeg skriver til en Mand, hvis borgerlige Titel og Stilling ere mig lige ubekjendte: en Mand, der vinker mig til sig ved Velgjerninger, saa store, og en Velvilje, saa sjælden og højst elskelig, at et taknemmeligt Hjærte ser sig sat i Forlegenhed for Ord til sin Tak og i en, med Smerte (som det dog velsigner) blandet, Glæde over den dybe Gjæld, uforskyldt Godhed lod det synke i. Se: derfor kalder jeg Dem: «ædle Landsmand»; thi jeg føler til fulde, at jeg her ikke tager fejl af Deres Titel. — Hvis en Mand, hvem mindre egen end fremmed Brøde har sat i en, kun lidet ønskelig, Stilling i Livet og beredt mange kummerfulde Dage, som, maaske for tidligen, havde begyndt at graane hans Haar og skulde, maaske ogsaa for tidligen, have bragt ham i sin Grav og saaledes have fuldført deres Dagværk, dersom nogle ædle ikke havde grebet ham under Armene; hvis en saadan Mand stedse, uden foregaaende Varsel, vakte sine Landsmænds Medlidenhed med sig lige saa let, og dersom den vakte Medlidenhed ytrede sig paa en saa skaansom Maade som Deres, da vilde mangen Mand ønske sig hins Stilling i Livet. Men saaledes gaar det nu ikke; Medlidenhedens blide Vaar sejrer ej altid over Egennyttens (og andre Døgnets Afguders) kolde Vinter, og derfor segner mangen Blomst — som med en ringe Pleje af en venlig Haand maaske kunde tjent til mere end blot til et Øjebliks Pryd, eller en kort Forlystelse

for et Sanseredskab — før Tiden i Dødens kolde Arme. — Et venligt Vink, for kort Tid siden givet mig af en ædel Kvinde, vakte min Musa af sin dybe Slummer. Den opvaagnende Sangerske greb, under saare ublide Kaar, i Strængene — ikke i Guldharpens, som hun aldrig har formaaet at slaa. Men desuagtet kvæler hun ikke, af Kaadhed drevet, den nyfødte Taare, der ligger i Svøbet, saa at sige, i sin krystalne Vugge. Hun vandrer endnu, som forhen, hellere i Naturens frugtbare Herlighed, end i en Unaturs golde Ørk; hører hellere Tordenens Stemme end en, om Gjøglerier lallende, Tunges, og ser hellere Skyens herlige Straale, end et fantastisk Sumpblus i et uaandeligt Mulm. Endnu, som forhen, bekymrer hun sig mere om de levende end om de for længst hensmuldrede, men mindst om dem, som, uædle, kun knæle for Døgnets Afguder og slumre ind paa Lykkens bløde Bolster. — Det er denne Musa, hvis Sag én, eller flere, har talet i Nr. 260 af Bladet Dagen. Hun kjender ikke sin Talsmand eller Talsmænd; aldrig har hun anraabt nogen dødelig om at tale sin Sag paa denne Maade. Men lige saa foragtelig som hun maatte være, hvis hun ikke, med den inderligste Taknemmeligheds Følelse, havde lyttet til hins, eller hines, venlige Stemme, lige saa ivrig havde hun ønsket, at en og anden fejlagtig Angivelse (en Følge af Mangel paa bedre Underretning, dog det mindre væsenlige betræffende) af visse Om-

stændigheder ikke havde indsneget sig i dette, for flere end hende gavnlige Varsel. Om det Værd, hin venlige Stemme tillægger hende, har hun intet videre at sige, end: Smiger er det ikke. Men drukken af Hovmod maatte hun være, hvis hun vilde skyde de Hænder tilbage, ædle udstrække mod hende, fyldte med milde Gaver. — Mig og min Musa har Deres venlige Haand, ved Professor Ingemann, rakt en Gave af 56 Rdlr. Senere har Ingemann meddelt mig Indholdet af Deres Brev til ham. I dette tilbyder De at ville, uden nogen Udgift for mig, besørge, hvad der kan fremme mit pekuniære Tarv, med Hensyn til den mig af Direktør Schultz skjænkede Rest af Dram. Scener. Ingemann (i denne Tid indviklet, maaske forviklet, i en Strid, som, efter nogles Mening, er mindre en religiøs Strid, end en blot Strid om Ord) har anmodet mig om, selv at besvare Deres Brev. Denne Anmodning har forskaffet mig en Glæde, som ikke er blandet med Frygt for, at dette Brev fra mig skulde vare længer, end De maaske ønskede; thi Deres Hjærte har jeg set fra dets kjærlige Side, og Deres velgjørende Haand har De rakt mig paa en Maade, saa ædel og saa skaansom, at enhver Skygge af en saadan Frygt forsvinder. Deres Tilbud er mig saa meget mere kjærkomment, som jeg, efter en fleraarig Fraværelse fra Hovedstaden, ikke dér har en eneste mandlig Bekjendt, jeg turde bebyrde med en saadan Kommission. Den Udgift,

Deres Velvilje imod mig her paa ny vil paaføre Dem, er et Offer, jeg nok tør modtage af en saadan Haand, uden at bebrejde mig selv en lav Egennytte. — Min Uvidenhed om Deres borgerlige Titel, Stilling, Adresse, kan Ingemann, siger han, ikke afhjælpe. Jeg kan kalde Dem, siger han, «Candidatus juris» eller «Assessor» — og jeg formoder, at alt sligt er Dem temmelig ligegyldigt. — Af et Brev fra Sjællands Biskop til mig ser jeg, at Deres ædle Fader, med flere Hædersmænd, have samlet en betydelig Pengegave til mig og vist mig en Opmærksomhed og en Velvilje, som ere des mere hædrende og kjære for mig, jo ædlere de Mænd ere, som have vist mig dem. Naar min Helbred, der nu er maadelig nok, tillader det, vil det være mig en kjær Pligt at gjøre mine Velgjørere min Opvartning, men en Glæde, om De, ædle Landsmand! maatte finde mig saa værdig til Deres Venskab, som De har fundet mig værdig til Deres Understøttelse. Deres med Højagtelse og Taknemmelighed hengivne C. Bredahl.» — En Efterskrift tilføjer følgende Linjer: «Bønfald Deres ædle Fader, paa mine Vegne, om Tilgivelse, fordi jeg har adresseret dette Brev til ham. Min Forlegenhed med Deres Adresse har forført mig til dette Vovestykke. Saaledes gjorde jeg forleden Dag paa egen Haand min Biskop til Kommandør af Danebroge; men det er saa en egen Sag, naar en ringe Mand saaledes paa egen Haand holder Hus

med dette Kapitel, om hvis Indhold en Bonde rigtignok er slagen med tyk Uvidenhed.»

Dette Brev, hvis kantede og stive, om end nok saa tydelige, Bogstaver næsten synes at tale om en Haand, der ikke længer til Stadighed tumler med saa let en Gjenstand som en Pen, er i alle Maader karakteristisk for Bredahl. Han gav sig god Tid, naar han skrev, og han er ikke bange for nu og da at gjøre sig et Svinkeærende til andre Sager, end de nærmest foreliggende, men det er ham dog øjensynlig først og fremmest en Lettelse at faa talt ud om sig selv. Han, der ikke havde en eneste mandlig Bekjendt i Hovedstaden, som han kunde bede om en Tjeneste, levede saa ensomt og saa overladt til sine egne Tanker, at ingen kan undre sig over, at han her med begge Hænder greb til, da en ung Mand kom ham venligt og hjælpsomt i Møde. Derfor blev han ogsaa nu en særdeles ivrig Brevskriver, og hans Breve fra de følgende Aar sætte os i Stand til Skridt for Skridt at følge ham et godt Stykke paa hans knudrede Livsvej. Hans ejendommelige Pathos, der i de «Dram. Scener» kunde forme Repliker, hvis Ordpragt, Klang og Styrke give ham Plads imellem vore største Lyrikere, fremtræder i Brevene mere dæmpet og gravitetisk, men hvor naiv og gammeldags hele denne hans Brevstil nu forekommer os, er den dog overalt et tro og sandt Udtryk for en Personlighed, som det lønner Umagen at betragte

paa nært Hold, og som ikke blot har sine kummerfulde Livsforhold, men ogsaa sit Menneskeværd at takke for den Interesse, den vækker hos os.

I et Brev af 4. Jan. 1832 kommer Bredahl tilbage til, hvad Collin har gjort for ham. Han skriver, at han med Hensyn til enhver Ytring i sit første Brev kan sige med Pilatus: Det, jeg skrev, det skrev jeg, samt at Ingemann i en god Hensigt overlod det til ham at besvare Collins Brev. «Han vidste ret godt, at jeg, for at kunne misforstaa Dem; maatte være af et slettere Metal, end jeg er.» — «Jeg har», fortsætter han, «kaldt Dem: min Velgjører,» og saaledes kalder jeg Dem endnu. Jeg kalder Deres Gave stor, og nu siger jeg Dem, at den er den største, jeg, saa vidt mig vitterligt, har modtaget fra nogen enkelts Haand. En trængende behøver ej, synes mig, at være blandt de nøjsomste, for at kunne kalde en saadan Gave «stor»; men han maatte, mener jeg, være foragtelig, om han tiltroede Giveren en Bevæggrund, som ikke med Sandhed kunde kaldes: ædel.» Bredahl gaar ud fra, at den Interesse, der er vist ham, staar i nøje Forbund med Interesse for Forfatteren, da det ellers vilde være ham smerteligt at modtage Gaven. «Give Gud,» hedder det senere i Brevet, «jeg ikke behøvede Spillemandspenge; da skulde jeg ingen forlange, men Plutus har aldrig været min Dørtærskel saa nær, som Penia.» Han overlægger endvidere med

sin nys vundne Ven, hvad Priser de skulle sætte paa hans Skrifter, og han ender derpaa Brevet saaledes: «Der var en Tid, da jeg kunde række andre en hjælpsom Haand, og Erfaring lærer mig, at det er «saligere at give end tage». Min Bevæggrund var ædel, den: at ville hjælpe, men jeg brugte just ej altid den fornødne Skjønsomhed, uden hvilken det: at give, ikke altid er: at gjøre vel. Jeg traf da stundum paa en og anden, der ansaa det, Vélvilje gav, ikke for en Gave, men for en Afbetaling paa en Gjæld, der ikke finder Sted udenfor en unøjsom og utaknemmelig trængendes Indbildning. En saadan Krabat er jeg nu ikke, og derfor tænker jeg, som jeg siger, naar jeg kalder mig Deres til Højagtelse og Taknemmelighed forpligtede C. Bredahl.»

Det næste Brev følger faa Dage efter. Han sender en Artikel til eventuel Optagelse i «Dagen» eller et andet af Hovedstadens Blade med Tak til Offenligheden for den ydede Hjælp, samt en Redegjørelse for sin Stilling til de Storheder, den anonyme Opfordring i «Dagen» havde nævnet i Forbindelse med hans Navn, nemlig Ewald, Holberg og Shakespeare*). Ogsaa i selve det med

*) Artiklen, der bærer Overskriften «Den 17. December», blev trykt i «Kjøbenhavnsposten», Nr. 19, Jan. 1832. Han omtaler ogsaa her de ovenfor nævnte, dog mindre væsenlige, Fejltagelser i den for ham «saa velgjørende Anmeldelse» og siger: «En nøjagtigere Oplysning kunde kun været at finde hos mig; men dette kunde ikke be-

Artiklen følgende Brev hedder det herom saaledes: «Idet hin Anmeldelse, som saa venlig tog sig af mig, i denne Forbindelse henledte Opmærksomheden til Ewald, Holberg og Shakespeare, saâ jeg min, blandt disse store Aander, dværgagtige Musa pusle om, først bleg som et Spøgelse, men siden rød op til begge Ører. — Fjærn fra mig var enhver Mistanke om Smiger; men desto smerteligere følte jeg den uhyre Afstand imellem mig og hine — saâ det forfærdelige Gab, udhulet af hine vældige, med Trusel udspile sine Kæver, for at sluge mig, som en formastelig — Myre, hvis jeg glemte min Tue — saâ en uoverskuelig Rubicon, men ingen Cæsar, og raabte forfærdet: *jacta est alea*! og krøb tilbage i mit Musehul. Noget skulde her gjøres; tie kunde jeg ikke, thi den, der tier, samtykker. Saa gik jeg da den Vej, De ser. Men jeg er paa en Maade som Sal. Gunilds Kat, som, naar den ingen anden havde at klore, klorede sig selv, idet den klorede Gammel Gunild, thi hun og Katten vare ét. Jeg

staaet med min ædle Talsmands eller Talsmænds Hensigt: at være og forblive ubekjendte, selv for den, hvis Sag de talte. Det er ikke min Hensigt her at give omtalte nøjagtigere Oplysning, og det er ganske vist, at den, som skilte mig ved min Formue (3000 Rdlr.), ikke er ilde tjent med min Tavshed. For at forebygge en mulig Udtydning, som kunde smerte en ærlig Mand, bemærkes blot her: at den gamle, ærlige *Jørgen Voigt*, i hvis Hus jeg i lang Tid opholdt mig som Kostgænger, er aldeles uskyldig i mit Tab.»

hører til intet Parti i den vide Verden, som Partigænger; jeg er ikke engang Partigænger paa mit eget Parti, som bestaar af mig og den Kyhlamske Famulus, og vi to vide ret godt, kan De tro, at vurdere hinanden. Vistnok ere vi to Oversættere, der ikke voxe paa Træer: men aldrig faa vi Ewalds Lyra, eller Holbergs Vittighed, eller Shakespeares Tankelyn, der, som en elektrisk, men ej fortærende Ildstrøm udgyder sig igjennem hans Harpe. Ja! han slog «Guldharpen», som saa mange tillægge sig selv, og som virkelig komme Sandheden nærmere, end de selv ville, naar de fortælle os, hvorlunde de «famle i Guldet».»

Saâ Bredahl saaledes skarpt nok paa adskillige af sine samtidige, dulgte han i det mindste ikke for sig selv — som det hedder i et Brev af 18. Jan. s. A. — at «de Varer, vi have at falbyde, høre til de Luxusartikler, som hverken Smag, Mode, Vane og vilkaarligt Magtsprog have paatrykt deres Stempler eller gjort nødvendige for den, der vil gaa og gjælde for en ægte Borger i den aandelige Republik». Han skriver, at endskjønt alle formodenlig ere enige i at antage, at den, som skal kunne skrive, maa kunne leve, ere dog nok mange ogsaa enige i at antage, at der just ikke ligger stort Værd paa, om en Skribent, der — som den Kyhlamske Oversætter — kun byder Folk lutter opdigtede Sager, kan leve for at skrive eller ikke. Han foreslaar at trykke 500

Exemplarer af det ny, femte, Bind af de «Dram. Scener» og ender Brevet saaledes: «Blandt de Spøgelser, vor Tids Vanvid (thi aandeligt Hovmod er Vanvid) har manet op af Graven, er Fanatismens et blandt de værste. Med Kæmpeskridt skrider dette Spøgelse frem i vort «oplyste» Aarhundrede, og nogle blandt Jordens mægtige tage det venlig under Armen. Hist og her i mine Skrifter har jeg skelet til dette Spøgelse, som alt viste sig for mig, da en og anden troede, at det sov nok saa sødt. Min Evne formaar ej at mane det ned i sin skumle Grav; men i femte Del af «Dram. Scener» har jeg stræbt at lægge en Hindring i Vejen for dets Fremskriden, og jeg skal visselig ikke lade mig skræmme af dets Koglerier. Jeg vil møde det med Spøgeri paa min Vis. Det er da naturligt, at jeg maa agte den højt, der, som De, uanmodet her kommer mig venlig i Møde.» — Ogsaa af andre Breve kan man se, at Bredahl i sin «Kejser Glomer» med Tufertafer har villet rette et Slag imod det Grundtvig-Lindbergske kirkelige Røre.

Det næste Brev, af 10. Marts s. A., begynder i en vis Sammenhæng hermed paa følgende Maade: «Siden jeg begyndte at tigge, har mine Indtægter oversteget mine Udgifter, saa at jeg maa tilstaa, at Tiggeri er en indbringende Næringsvej. Siden Kongen fritog mig for Skatter og Afgift, har min største Udgift været til Tiende af mine 36 Tønder Land, saasom: 7 Rdlr. 34 S. til

min Sjælesørger, som ikke, Gud være lovet, har haft mindste Ulejlighed med min Sjæl; 10 Rdlr. til Dr. theol. Sommer i Sorø og 11 Rdlr. til Klosteret i Roskilde, alt paa Grund af en allerhøjeste Plakat fra det himmelske Tiendekollegium, tilsendt Moses i Ørken Sinai, saa at Plakaten har Skjæg paa Hagen; senere publiceret her i Landet af Absalon, der var med at slaa nogle Tiendetagere til Søs og svang saa sin blodige Krumstav over sit Fædrelands Hytter, hvorfor vi Bønder skulle ringe for hans Ører i Paradis.»

Brevet gaar dernæst over til at gjøre Rede for hans finansielle Status, nu da han «altsaa fra en Tigger er forvandlet til en Kapitalist, som har Penge paa Rente». Den samlede Kapital, «som jeg vistnok ikke har fortjent i mit Ansigts Sved», udgjør 867 Rdlr. Sedler*), og naar han har afgjort sin Gjæld o. s. fr., haaber han paa et Overskud af 255 Rdlr. Man vil se, at han ikke giver

*) Se ogsaa Referatet af Generalforsamlingen i Samfundet til den danske Lit.'s Fremme i «Dagen» Nr. 39 for 15. Febr. 1832. Under 13. Decbr. 1831 havde Kongen eftergivet Bredahl hans Skatte-Restancer til Sorø Akademi til Beløb 145 Rdlr. 34¾ Sk. (!) og fritaget ham for fremdeles at svare Afgift til Akademiets Kasse, Samfundet skjænkede ham 100 Rdlr., og hans Forlægger, Direktør Schulz, forærede ham, som omtalt, det tilbageværende Oplag af de 4 første Dele af «Dram. Scener», 274 Exemplarer, samt af «Lirmsongs Optegnelser paa en Rejse», 306 Exemplarer. — Disse Skrifter have dog næppe indbragt Digteren større Summer.

Blicher noget efter i sangvinske Forhaabninger. Resten af Brevet er særlig interessant med Hensyn til de Oplysninger, det giver om Bredahls Bondeliv. «Kunde jeg nu» — skriver han om de 255 Rdlr. — «lade disse henstaa urørte, indtil noget var indkommet ved Salg af mine Skrifter, saa turde jeg maaske haabe at kunne forbedre min til Dels forfaldne Gaard (ikke fuldelig, thi da maatte Stuehuset opbygges fra Grunden) og faa dens Jorder tilbørlig udgravede og indhegnede i det mindste. Min Formand, Oberst Krebs, drev Økonomien saa vidt, at han afbrød Panelet i Værelserne, brændte Bjælkerne i den ene Lade og 1500 Humlestænger; derpaa løb han sin Vej og forglemte at saa Vintersæd, og jeg, som ikke kunde se mig for i Tide, kjøbte hele Herligheden «med den i Jorden nedlagte Vintersæd» for 5 Rdlr. Sedler, hvoraf man kan slutte sig til, hvorledes Herligheden var. Saa vidt som Krebs har jeg nu ikke drevet det, endskjønt min Evne kun har tilladt mig at gjøre faa Forbedringer, især ved at faa Tag paa Husene og en Slump Stene skudte og bortførte af Jorden. I Almindelighed hænge vi Bønder ved det gamle, og Slendrian er en af vore Trosartikler. Det er bedrøveligt at se, hvor langt vi ere tilbage i vor Dont; som oftest ligger Skylden hos os selv; thi noget kan enhver Bonde tilegne sig af den nyere, langt fortrinligere Theori, og noget kan han udføre, hvor arm han end for Resten kan være. Hertil regner jeg blandt andet

Sommerstaldforingen, hvis store Fordele absolut maa være enhver Bonde indlysende, men: «Det gi'er saa farlig megen Ulejlighed», hedder det. Ja, vi er træge, dovne og dorske. Det har kostet mig mangen drøj Ed, at faa mine Tjenestefolk til at lystre i Staldforingskapitlet, hvilket jeg, saa vidt jeg har kunnet, hidtil selv har besørget. Vexeldrift — ja, hvem der kunde drive det saa vidt ved egen Hjælp, (thi at gjøre Pengelaan duer ikke), men det har lange Udsigter med enkelt Mand, længere med mange. Landhusholdningsselskabet arbejder trolig nok uden at lade sig trætte af vor Dorskhed, Træghed, Dovenskab og Dumhed, som vise sig virksomme ved enhver Lejlighed — — Men jeg vilde blot bede Dem indtil videre at beholde de Penge, der maatte indkomme til mig, i Deres Værge; men saa kom jeg ind i et Kapitel, som maaske har mindre Interesse for Dem end for mig, der holder meget af en god Mødding.» — Har Modtageren vist dette Brev til sin Fader, har det dog sikkert ikke undladt at vække Interesse. Baade Jonas Collin og Frederik VI. fulgte enhver landøkonomisk Oplysning med udelt Opmærksomhed.

I et følgende Brev fra April s. A. tilsiger han sit Bidrag til Bibliotheket for Danske i Rom, skjønt «vidste Hs. Hellighed, hvilken Kjætter jeg er, slog han mig ihjel med Sankt Peders Nøgler.» Fra den Kyhlamske Famulus og sig selv skal han dernæst hilse og bede sin unge Ven,

om denne vil lade et Exemplar af alle Dram. Sceners fem Dele indbinde og tillade, at de som en Erindring om Famulussen maa finde en Plads blandt hans øvrige Bøger. I dette Exemplar findes foran i første Bind følgende smukke Linjer:

Til Eduard Collin.

Her kommer en Sangfugl fra Voven:
en Svane fra Bølgen blaa;
men nogle vil sige: «Fra Skoven:
en usselig Finke graa.»
Nok: flyver min Fugl, eller flyder,
en Svane, en Finkehan:
erkjendtlig sin Sang den dig byder
og kvidrer det bedste, den kan.

C. Bredahl.

Den 21. April har han da set 5te Del. «En Slump Trykfejl har indsneget sig, men naar man kun tager én Korrektur, undgaas de sjælden. Nu maa Fuglen flyve saa langt, den vil og kan; den kommer næppe (i det mindste ikke i store Flokke) over Bæltet.»

I et andet Brev, af 29. Juni, skriver han: «Imellem Parnassets vældige vil her nu nok snart ligge et Fandens Hus om «Materie og Form». Vi Smaadjævle krybe da i vore Musehuller og sidde dèr og kukkelure, indtil Oprøret i Republiken er dæmpet og Kampens Helte have omvundet Spjudstagerne med Oliegrenen. — — Naar Kampen en Gang faar Ende, vil, haabe vi, den første Fredsartikel komme til at lyde som saa:

Alt skal forblive paa samme Fod som før Krigen, item: Enhver beholder sin Mening ubeskaaren.» Med sin ovenfor berørte Pjece «Fra gammel Gumba» tog dog Bredahl selv Del i «Gjengangerstriden».

Vi skulle senere se, hvorledes Bredahl ved given Lejlighed kunde staa som Bonde ved sine Standsfællers Side, men forøvrigt var det jo ikke saa underligt, om de andre Bønder nu og da skoftiserede over den sære Poet. «Forleden» — hedder det saaledes i et Brev af 29. Aug. 1832 «spurgte en af mine Naboer mig, om det var sandt, at Kongen havde gjort mig til «Trompeter ved Hoppegisterne», og da jeg svarede Ja og tilføjede, at jeg derfor maatte lade mit Skjæg voxe, undrede han sig over, at jeg ikke var bleven Præst i mine Dage, da han havde hørt, at jeg var boglærd. En Skjælm, kan jeg vide, maa have fortalt ham noget om mit Famulusseskab og maaske ansat mig ved Hoboisterne. Dette lettede betydelig, og naar jeg næste Gang farer ud paa Æventyr, vil jeg tage min Nabo med som min Sancho Pansa.»

Brevet ender ret fornøjeligt: «Med Penge er jeg vel forsynet; dog vil Kassen, som idelig maa give ud, nok faa Svindsot om nogen Tid; saa tage vi til vore Kapitaler og leve lystig, saa længe vi have en Skilling; dernæst tigge vi og spille op paa ny, enten Folk saa vil høre Musiken eller ikke. Skamfuttelse og Skamflikker af kri-

tiske Bussemænd lade vi drukne i deres egne Vande.»

Nogle Maaneder efter trækker et andet Uvejr op over hans Hoved. «Efter alle Symptomer at dømme,» skriver han i Novbr., «rager jeg i en Proces med en Kvinde, som i visse Henseender gjærne kan passere for Fandens Oldemoder», og i en vidtløftig Fremstilling, som han haaber kan interessere Juristen, han skriver til, gjennemgaar han nu Sagens Historie. Det drejede sig om en Arv, han mente tilkom hans Hustru, og endskjønt Collin strax raader ham fra Proces, vedbliver han at staa stift paa sin formentlige Ret. «Det er», skriver han, «stedse gaaet mig skjævt med mit timelige Arvegods i denne Verden, og det er uden Tvivl Skæbnens Vilje, at jeg ikke skal gjøre Lykke paa denne Maade. Min Fædrearv blev ødelagt af en anden, og paa min Kones Vegne drager jeg nu i Haar med en Kvinde og hendes Søn og vil, om jeg end sejrer i Kampen, sandsynlig ikke erobre andet end en Haandfuld af hendes Marelokker, som paa ingen Maade kan bruges til forlorne Krøller.» Den herhenhørende Række Breve, paa hvilken vi iøvrigt ikke skal komme nærmere ind, er rig paa lignende drastiske Udtryk, og hans grovkornede Komik boltrer sig nu og da ganske artig under Skildringen af hans Kontraparters Livshistorie.

Af og til synger «Livet (*nervus rerum*)» i hans Kasse paa det sidste Vers og truer med om stak-

ket Tid at opgive Aanden. Han tyer da til Vennen om Forstærkning og skriver endogsaa, at al hans Gjæld nu er betalt, i Modsætning til den Vaande, han «i Fjor ved denne Tid» var stedt i, da han vel nok kunde have betalt Hvermand sit, men saa ogsaa vilde have været «aldeles arm». Collin synes, angaaende noget af hans «dramatiske Liggendefæ» at have søgt Reitzel paa hans Vegne. Bredahl skriver nemlig: «Saa Reitzel er forfærdet og vil ikke lade sig røre. Nej, Fisken, véd jeg nok, vil ikke bide i disse Vande. Naar en Musalil skal søbe tilsammen med en Boghandler her til Lands, gaar hun med en slunken Bug fra Fadet — «Truget» havde jeg nær sagt, som om min Musa rodede paa Parnasset!» — Han sukker over ikke at have hørt et Muk om «Kejser Glomer», ikke saa meget som et:. «Under al Kritik!» Men — tilføjer han — vi ere ogsaa saa mange Musasønner, at den stakkels Kritik har sin fulde Hyre med os. Endelig beder han Vennen om at sende ham nogle Exemplarer, der skal foræres bort, dog ikke noget til hans Kone, «thi sidste Gang barslede hun med Tvillinger, hvilket jeg ikke kan tilgive hende».

Ingemanns Ord om, at Bredahl lod al Dogmatik staa hen med et mørkt Blik til Præsterne, ere ingenlunde overdrevne. Bredahl kunde være voldsom i sine Udtryk om Kirkens Mænd, og det hører med til hans Karakteristik at belyse hans Standpunkt i saa Henseende. I et Brev fra Slut-

ningen af 1832 giver han i forbigaaende et Hip til «den oxedorske [ɔ: orthodoxe] Theolog, der kliner sin Tro fast til det døde Bogstav», og i Jan. næste Aar er han oprørt over en Præst, der «forleden gav Fanden en Mængde vrangtroendes Sjæle til Juleoffer». — «Ja saamænd», skriver han, «forvandler en og anden blandt vore landlige Sjælehyrder sin Skalmej til en Domsbasun, der i Hjordens Øre udbrøler sit Anathema imod Fornuft og Verdsligvisdom, endskjønt vi Bønder ikke pleje at mistænkes for Maskepi med saadanne Bussemænd. Hyrderne børste løs paa «Bukkedjævle og Kjættere», efter Grundtvigs og hans Abekats, Lindbergs, Maade; og det er besynderligt, at de idelig ligge i Haar med Fanden og dog forøge hans Magt ved at tilkejse ham saa mange Sjæle — ikke at tale om, at en god Del af dem kan takke Troen paa Fanden for deres Indflydelse paa Almuen. At Fornuften maa være en Torn i deres Øjne, begriber jeg nok; men de vise sig, tykkes mig, utaknemmelige mod Fanden, der dog viser dem mange Tjenester, og gjør han det mod sin Vilje, burde de dog, naar de ville vedblive at benytte sig af hans Tjenester, ikke idelig sværte det gamle Skarn og gjøre ham sortere, end han er — med mindre han, som Antikrist, fór skinbarlig i deres egne Præstekjoler, og fik Faarene til at sætte sig paa Bagbenene og at fordre Troen uden Betaling. Saa meget er vist: at en og anden Hyrde kunde være

Fanden lige saa tjenlig, som en og anden Buk, naar Retten skulde have sin Gang.»

Var Datidens Orthodoxi saaledes ikke Bredahl tilpas, fandt han om muligt dog endnu mindre Behag i den Heibergske Filosofi, der nu begyndte at spille en Rolle. Da den ovenfor omtalte Proces var endt, som han siger, med et Forlig, sluttet imellem en Slyngel og en ærlig Mand — «efter min Regning er jeg den ærlige Mand» — beklager han sig i et Brev af 30. April 1833 bl. a. over den spildte Tid, han kunde have anvendt langt bedre, «med mindre jeg skulde have faaet det Indfald at anvende den til Filosofi efter det nyeste galimathiasiske System og derved fortrinligen kvalificeret mig til en Plads i Daarekisten.» Og længere nede hedder det: «For at fortjene mig nogle Skillinger til Salve til Vunden, Processen har slaaet min Pung, agter jeg nu at holde filosofiske Forelæsninger for mine Kammerater: Bønderne her i Egnen. Min Visdom vil jeg hente fra Talmud, Kabbala, Maren Ammes Ammestueæventyr, Kjøge Huskors, Reisers fürgterlige Ildebrandshistorie og andre smukke Skrifter! alt dette vil jeg mænge sammen til en Visdomsklister og dermed besmøre mine Tilhøreres Hjerner, og haaber jeg, at jeg skal drive det saa vidt i Nonsens og Modsigelse mod almindelig Menneskeforstand, at «Guds Aand» (det er: «Menneskehedens») lige saa lidt skal kunne forstaa min, som Hegels Filosofi, som Hr. Professor Heibergs Individ nu

vil gjøre tilgængelig for Menneskeheden. Jeg skal, faa Skam! nok bestræbe mig for at vaase, blande Pantheisme, Materialisme, Dualisme, kort: alle mulige og ikkemulige (f. Ex. Atheisme) «Ismer» sammen» o. s. fr.

Der findes dog ogsaa i Brevsamlingen mere harmløse og godmodig spøgende Udgydelser. Et Brev af 19. Juni 1833 begynder f. Ex. saaledes: «Eduard Collin kjørt forbi Damsgaard uden at tage dens Mærkværdighed — jeg mener: S. T. Hr. Christian Bredahl — i Øjesyn? Hvilken Vej fór De da ad den Gang? thi kun fra to Veje kunde De se mit Slot; af disse fører den ene lige forbi Slotsporten, og vidste jeg, at De var kjørt forbi ad denne, saa kjørte jeg ind til Hovedstaden, blot for at kjøre forbi Nr. 159 i Bredgade. Den 8. Juni indtraf jeg i Slagelse, kort før Prins Christian ankom; dog tog Byen ingen Notice af den ene af os to. Honoratiores vare paa Benene, Borgerskabet præsenterede, i Fred til Krig parat. Jeg kunde ikke tro andet, end at alt dette skete i Respekt af min Ankomst, skød derfor Hjærtet op i Livet, rettede min krogede Skrud, satte min temmelig uanselige Kabuse paa Snur, gik med gravitetiske Skridt, satte Næsen i Sky og gav mig en Mine, som — en Mine, der — en Mine — ja, en Mine over alle Miner, der tydelig viste, at jeg vidste, hvilken Karl jeg var. Som Jeg nu var i Begreb med at tilnikke vedkommende mit Bifald, raabte en Brændevinsmand (en af mine

fordums Skolekammerater), som stod paa en Trappe: «Hejda, Bredahl! kom hid, du! her kan du se Prinsen!» — Selv Prins! sagde jeg, dog saa sagtelig, at ingen kunde høre det; thi ikke enhver, skal jeg sige os, kan taale at høre Sandheden.» Han fortæller dernæst, at han paa Hjemrejsen til sit Slot blev gjennemblødt og som Følge deraf af Forkølelse blev forhindret fra at komme til Væddeløbet den 10., hvor han nok tænkte, at Collin vilde komme, og hvor hans «to udmærkede Bæster (som har draget Plov i 12 samfulde Aar, og som jeg, med Hensyn til deres sjældne Venskab for hinanden, har kaldt: Orestes og Pylades) vilde gjort en smuk Figur». Og han fortsætter saa: «Siden jeg just taler om Bæster, tænker jeg med Smerte paa min dramatiske Pegasus, som forgjæves — stakkels Bæst! — gjør sine Krumspring for Publikums Øjne. Paa Bæstets Ryg gimper min Musa og sørger saare. Jeg trøster hende med: at den største Lykke, Sækken kan forlange, netop bestaar i, ikke at ænses; at hun ikke maa fortvivle, om end en og anden peger paa hendes Rozinante og raaber: «Hvad den slemme Syge er det for en Rallike, der kommer bagefter, som tyndt Øl?» — Jeg bad hende betænke, at hendes Kvide er en naturlig Straf for hendes Vanart, der støder alle Partier og Kompagnier fra sig med Mixturer, som nogle erklære for aldeles forgiftige Dosisser, andre for mere skadelige end gavnlige, og Resten for noget, der

ikke rager smagfulde Folk. Hun har lovet mig herefter at holde sin Mund og beseglet Løftet med en forfærdelig Trumf.»

Aaret efter fortæller dog et Brev, af 4. Maj 1834, at han har udspekuleret et Lystspil i 5 Akter med 4 Kjærester i, som han gjærne vilde have solgt til Reitzel eller en anden mulig lysthavende, da det gaar meget langt over hans Evne denne Sinde at bestride Trykkeomkostningerne. Samtidig beretter han, hvorledes det var gaaet med sidste Del af hans Hovedværk. «Trykkeomkostningerne for 6te Del af «Dram. Scener» (138 Rdlr. 72 S.)» — hedder det — «har jeg faaet ind — ja, naar jeg regner alt nøje ud, faar jeg endog et Par Rdlr. i ren Profit, saa at jeg i Evighed kunde leve af Profiten og endda have to Rdlr. tilovers, naar blot jeg, min Ægteviv og mine Børn kunde leve af Luften. Overalt burde visse Poeter være maveløse og aldeles intet behøve, Luft undtagen, hvorimod andre burde have to Maver og to Skrog hver, paa det Staten ikke skulde lide noget Tab derved, at Konsumption og Industri formindskedes ved et formindsket Antal af Maver og Kroppe, thi Kjødmassen maa vedligeholdes, i alt Fald paa Hovedet nær, som en Poet meget vel kan undvære, naar han indskrænker sig til rimet Prosa, jævn og vandig, pumpet op fra enhver Post i Hverdagslivet og tilbørlig sorteret og justeret. Jeg har ellers hørt fortælle, at nogle patriotiske Avisskrivere og andre Venner

af Staterne her paa Planeten ville have de vilde Poeter rent udryddede som Demagoger, hvorimod de tammes poetiske Øg skulde føle og føres med Havre fra Staternes Magasiner. Jeg tror rigtignok, at Staterne paa denne Maade vilde faa et talrigt Stutteri, men jeg tror derimod ikke, at de vilde Poeter, som ere saa faa, gjøre mindste Skade, thi skikkelige Folk i Almindelighed bryde sig i Grunden ikke om deres Vildskab, og Pøbelen kunne de ikke demagogisere, saasom den slet ikke vilde kunne forstaa dem, om de end vidste, at de vare til; saa at de, efter min Mening, ere uskadelige Dyr, man saa meget mindre behøver at udrydde, som den ringe Rest, næst Kjødets Bistand! snart vil forgaa af sig selv.»

Digteren var sig altsaa vel bevidst, at hans Poesi med de vilde Fugles Flugt maatte gaa højt over den store Mængdes Hoved. Ogsaa i sit daglige Liv havde han sikkert ofte vanskeligt nok ved at komme til Rette med sine nærmeste Omgivelser, og Tidens optrækkende «demagogiske» Tendenser havde i hvert Fald ikke hans Sympathi. I et Brev af 13. Decbr. 1834 skildrer han sin Ulyst til at barbere sig, men siger, at hans Ægteviv stedse gjør Indsigelser, naar han vil lægge sig et Gedebukkeskjæg til, og kjæpper ham til at ødelægge Plantagen. «Forleden Dag» — hedder det saa — «vilde jeg bildt hende ind, at der var udkommen en Forordning, som befalede, at vi valgberettigede Bønder herefter skulde

lade Skjægget voxe og tale ud af Skjægget til vore Kvinder, men den Snak mente hun var lang nok*).» Længere nede i det samme Brev skriver han derpaa følgende: «Nu har jeg da bekostet forsvarligt Hegn om mine Marker, men har jeg saa faaet hin dyre Markfred for al min Bekostning? Nej, saagu, har jeg ikke! og uden Markfred er enhver Stræben fremad i Agerbruget ej alene unyttig, men endog forbunden med Tab. Sent ville Markfred og et Par andre Onder ophøre (gid jeg vorde en falsk Profet her!) at hærge Sjællands Sletter. Værst faren er den Mand, der skal have Alfarvej gjennem sin Mark, om han end anskaffer forsvarlige Ledde; thi hvor besat af ful Trældomsaand en Slump af os sjællandske Bønder end kan være, saa ere vi dog (især naar

*) Hvad Digterens Ydre forøvrigt angaar, fortæller han i et Brev af 25. Juni 1833, at en Kaptejn Born har malet hans Gefjæs i Pastel og foræret ham Maleriet, som han derpaa har forsynet med lueforgyldt Ramme og hængt i sin Højsal. «Nu har han sat Gefjæset paa en Sten» — hedder det siden i Brevet — «og det skal nu litograferes, saa at bemeldte Gefjæs nu kommer til Herlighed og Ære paa sine gamle Dage. Jeg er ganske opblæst over alt dette hersens og har nu i Sinde herefter at kalde mig: litograferet Proprietær til Damsgaard.» Digterens efterladte kjende ikke noget til dette Billede. Bredahls Svigersøn har meddelt mig, at af de to Portrætter af Digteren, der enduu findes paa Damsgaard, er det ene en, F. B. signeret, Tegning fra 1849 (kopieret af Niels Bredal til «Ill. Tid.» for 2. Novbr. 1884), det andet Vermehrens i 1855 paa Stedet tagne Haandtegning.

vor Nationaldrik Finkelen har gjort os pærefulde) saa besjælede af *Frihedsaand*, at vi ødelægge Leddene paa vor Vej, naar vi se vort Sned. Men tøv nu lidt, saa skulle ogsaa vi Bønder besjæles af „*Nationalaand til det gemenes bedste*", thi i denne Nationalaand, som vi indsuge med Modermælken, bestyrkes vi som Peblinge Dag ud og Dag ind. Jeg for min Del trøster mig ved, at jeg ikke (som jeg havde besluttet) i Aar har enten saaet Raps eller lagt Kommen, thi da vilde det nu være ødelagt, med mindre jeg kunde vaaget over det Nat og Dag, saa længe Jorden er bar.»

Vi komme senere tilbage til Bredahls Stilling overfor Tidens liberale Bevægelser. I politisk Forstand blev han aldrig Demokrat, men gjaldt det, som alt berørt og som vi nu et Øjeblik skulle dvæle ved, om ved given Lejlighed at gjøre fælles Sag med Standsfællerne i borgerlige Spørgsmaal og overfor de lokale Myndigheder, var han en sikker Mand.

III.

«Gjør Deres Arm 11 Mile lang» — begynder et Brev til E. Collin af 24. Juli 1835 — «og lad den være stærk imod Hs. Hvlbaarenhed, Hr. Kammerherre og Amtmand von Stemann, hvis Fader er Præsident i det Højvb. Danske Kancelli og altsaa — —»

Sagen var følgende. Ved en Amtsresolution havde den nævnte Amtmand befalet fire Bønder i Borøe at istandsætte og vedligeholde en Skolevej af 90 Favne. Bredahl skriver, at de heller ikke vægre sig herved, men paastaa, at hele Skoledistriktet bør deltage i denne Byrde saavel som i enhver anden lovlig befalet Præstation til Skolen. Naar derfor Amtmanden har paalagt de fire Bønder alene den tunge Byrde, kunne disse lige saa lidt antage hans Grunde for gyldige, som hans Resolutioner i Almindelighed for ufejlbare, hvilket Prædikat kun tilkommer hin hellige Faders, Pavens, Guds og St. Peders Vicarius's apostoliske Resolutioner, hvilke de Bønder i Borøe blæse et Stykke.

«Vi forlange ikke,» — hedder det videre i Brevet — «at De skal slaa enten vor Amtmand eller hans Fuldmægtig ihjel: men hør kun nu: De skal som Kristenmenneske, paa vore Vegne, bede Deres Hr. Fader, at han vil staa os bi, saafremt han finder, at vor Sag ikke er uretfærdig. — — Til Dem, mærker De nok, skrive vi Bondeknolde i en befalende Tone, og hvis De ikke vil adlyde, er det os en simpel Sag at slaa Dem ihjel, naar De næste Gang kommer her i Egnen til de hippodromiske Kamplege. Deres Hr. Fader tør vi derimod ikke nærme os paa saadan republikansk Maade; men det er nødvendigt, at en ædel Mand tager sig af os ved denne

Lejlighed, som, desværre! ikke er den eneste, hvor vi kunne trænge til Hjælp og Bistand.»

Nogle Dage efter sender Bredahl endvidere Vennen et vidtløftigt Brev med de fornødne Aktstykker til Sagens nærmere Oplysning. Da han heri ikke blot skildrer sit eget Liv som Bonde, men udførlig gjør Rede for sin Stands daværende Vilkaar overhovedet, har dette Brev tillige en ikke ringe Interesse som et tidshistorisk Dokument. »I elleve Aar» — skriver Bredahl bl. a. — «har jeg for min Del nu haft det Uheld at være Bonde. I den Tid har Vejarbejdet været en højst trykkende Byrde, hvis Vægt forøges derved, at man ikke forskaaner os for dette, næppe altid hensigtsmæssige, Slid og Slæb med Heste og Vogne paa den Tid af Aaret, da enhver Bonde dog burde forskaanes, jeg mener: i Pløjetid og Saatid, saavel til Vaarsæd som Vintersæd, og i Høslet, der er vigtigere for en Bonde end Kornhøsten. Mange og forskjellige ere vore Vejstykker. Forleden Aar begyndte vi bl. a. paa at anlægge en ny Vej ved Siden af en gammel, altid fremkommelig. Efter Amtets Ordre skulde denne Vej indgrøftes, den opkastede Jord udjævnes med paakjørt Grus. Der behøvedes kun liden Indsigt i Vejvæsenet for at indse, at en saadan Lerælte til Efteraaret vilde blive ufremkommelig; jeg bad derfor, at det maatte tillades os, strax at stenlægge denne Vej, paa det vort Arbejde ikke skulde være aldeles spildt, men Svaret var: «at

vi skulde rette os efter Amtets Ordre». Saa rettede vi os da efter Amtets Ordre, og Følgen blev, at vi næste Foraar maatte ophugge og stenlægge Vejen, og da jeg mælede om Erstatning for vort, efter Amtets Ordre, spildte Arbejde (det kostede mig 7 Rdlr. for denne ene Dumhed af Amtet), har vedkommende uden Tvivl anset mig for et opsætsigt Dummerhoved. Ved Anlæget af den Landevej, som fører ad Nesby Bro til Nestved, behøvedes mange Læs Stene; paa disse var der Overflod i Nærheden; men, drevne af — «Nationalaand», mente de sagtens, forbød Bønderne i den Egn os Bønder fra denne Egn at tage Stene dér, med mindre vi vilde betale 5 à 6 Rdlr. for Kubikfavn. Følgen heraf var, at vi maatte slæbe Stenene herfra (henved 1½ Mil) om Nætterne, for at kunne bruge dem til Vejen om Dagene. Dette Vejrarbejde maatte vi forrette i Høsletten. Jeg for min Del gjorde noget af dette uhyre Vejarbejde selv; Resten betalte jeg med 14 Rdlr. og fik derved reddet 16 Læs Kløverhø. Min Gjenbo (og flere), som ikke vilde øde deres Penge saaledes, fik alt sit Kløverhø aldeles fordærvet; thi da Vejarbejdet var fuldført, begyndte Regnen, som holdt ved i otte Dage. Saa være da Amtets vise Resolution priset ogsaa for denne Sinde! Vejarbejdet i Sorø Stræde har vedkommende ogsaa faaet paalagt os Bønder, saasom det er bekvemmere at skubbe Byrder fra sig selv hen paa andre. Forstvæsenet, som forhen betalte for sit

Vejarbejde, har nu ogsaa faaet denne Byrde læsset paa os Bønder, og da der forleden Nat brændte et Hus i Sorø, ansaa man det bekvemmest at tilsige os Bønder for at rydde Pladsen, skjønt der er Heste og Vogne nok i Sorø.»

Bredahl skildrer derpaa nærmere, hvorledes han, naar man saaledes tager hans to Heste og Karle til Vejarbejde, er sat ude af Stand til at foretage det mindste Markarbejde hjemme. Paa Vejene bruger han aarlig omtrent 11 Vogne, 22 Heste og 20 Karle. Et Aar, han betalte en anden for at gjøre sit Vejarbejde, slap han med 19 Rdlr. Tillige, siger han, uddeles ikke sjældent Vejstykkerne paa Slump af Sognefogden, som ikke kan befatte sig med en rigtig Beregning efter enhvers Hartkorn. Angaaende den bevidste Skolevej har han paa egne og Fællers Vegne sendt Amtmanden følgende Skrivelse:

Borøe, d. 18. Juli 1835.

Det er Deres Hvlbhed bekjendt, at en Del af de Bønder, der ligge under Skoledistriktet i Borøe, have vægret sig ved, efter Vejinspektørens Ordre, at deltage i Istandsættelsen af den Del af Borøe Gade, der, som Skolevej, fører til bemeldte Skole. Grunden til denne Vægring er os underskrevne ubekjendt; men vi vide, at vi, for nogle Aar siden, hver har istandsat otte Favne af bemeldte Skolevej, hvilket den Gang betragtedes som et Arbejd, hele Skoledistriktet var pligtigt at deltage i, saavel som i enhver anden lovlig befalet Præstation til Skolen. Nu har det behaget Ds. Hvlbhed at fritage hine vægrende for bemeldte Vejreparation, men derimod at

paalægge os underskrevne hele Byrden, med andre Ord: det har behaget Dem at høre og gunstig at bønhøre hine, men derimod at dømme os fire underskrevne uhørte. Hvor ringe og let overselige vi nu end maatte være, er det os dog ikke vitterligt, at noget os bekjendt Forbud endnu forbyder os at spørge: hvor skulle vi søge og finde den lovlige Grund til en Befaling, der paalægger os en Byrde, vi ikke anse os forpligtede til at bære? Idet Ds. Hvlbhed tillige har befalet os, strax at istandsætte bemeldte Skolevej, har De ogsaa denne Sinde forkyndt os: at det ikke engang er os tilladt, uforstyrrede af Vejarbejde at røgte vort Avlsbrug. Under saadanne Vilkaar vorder det en halvforarmet Bonde umuligt at slæbe sin Byrde, indtil han, som Almisselem, maa kaste sig i Barmhjærtighedens Skjød, i Fald det, alt overlæsset, ikke vægrer sig ved at tage imod ham. — Med Hensyn til Ds. Hvlbheds Befaling, bemeldte Skolevej angaaende, kunne vi underskrevne derfor ikke adlyde, før det maatte behage Ds. Hvlbhed at anføre noget, os muligt ubekjendt Lovbud, der befaler os, ene at bære denne os paalagte tunge Byrde.

C. Bredahl, Bonde i Borøe. *Erik Knudsen*, Bonde i Borøe. *Niels Jensen*, Bonde i Borøe.

Hans Clausens Enke.

Amtet erklærede imidlertid de fires «Besværing« for ugrundet, da bemeldte Vej ikke alene var en «Skolesti», men tillige en «almindelig Byvej», og Bredahl fik desuden en «Pro Memoria for sin egen Næse». I et Gjensvar herpaa melder han sig ogsaa som Ordfører for de andre, «fordi jeg, blandt os fire Bønder, var den, der bedst kunde sammenføje Bogstaver til Ord», og, siger han aabent, hvis disse Bogstaver derfor vare

«utilbørlig sammenføjede», bør han ene staa til Ansvar. «Hvorom alting er» — ender hans Indlæg — «vil en og anden Udladelse, som kunde regnes en Lykkens Søn til Brøde, maaske kunne undskyldes hos den, der er sat i den Nødvendighed, med en svækket Helbred daglig at maatte underkaste sig aandsfortærende Sysler.»

I andre, ikke mindre udførlige, Breve kommer Bredahl tilbage til Bøndernes Rolle som «Statssamfundets Pakæsler» og giver sin «forgjemte Harme» Luft i hvasse Ord om «Æseldriverne» og deres «Hundepiske». Han skal saaledes den samme Sommer oprense et Aaløb paa over 300 Favne inden en vis Frist og spørger nu, hvor han skal faa Folk fra til dette Arbejde, da alle Daglejere ere i Sorø, hvor Akademiet lader en ny Pragtbygning opføre til Residens for Etatsraad Estrup. «Gid Akademiet» — skriver han, d. 31. Juli 1835 — «i Stedet for at opføre unødvendige Pragtbygninger, vilde anvende sine, af Bønderne udsugede, Skatte til Oprettelse af Hospitaler for de mangfoldige Almisselemmer, over hvis usle Hytter dets Pragtbygninger knejse! Det fordums Munkebøle saa Absalon, hin gjerrige, svinge sin blodige Krumstav over Danmarks Hytter. Han slog Venderne; men Danmark slog han dybere Vunder; end bløde disse; men hvor vil en smigrende Lovtaler, selv kæmpende for sin Vinding, kunne opdage det mindste Held eller den mindste Lægedom, bevirket med hans Sværd

eller Krumstav? Ikke *saadan* skal den Mand være, hvis Minde Efterslægten med Grund skal kunne hædre og velsigne. Men, lad gejstlige og verdslige Plageaander, beskjærmede af misbrugt Magt enten med Sværd eller Krumstav, end afbøde Slaget af den velforskyldte Forbandelse; Straffen skal dog indhente dem, om end det kolde Marmor maa lyve til deres Pris — ja om end Overtroen driver Afguderi med deres mugne Ben og en spidsfindig Veltalenhed lader sig hyre til Lovsange.» — Ingemann har unægtelig Ret, naar han siger, at Bredahl ikke var Romantiker, og det er af Interesse at lægge Mærke til, at disse Udtalelser ere saa omtrent samtidige med Ingemanns historiske Romaner, hvilke Bredahl dog ellers, som alt berørt, satte Pris paa. Den, der imidlertid som Bredahl havde prøvet at gjøre en Bondes groveste Gjerning, lige til at kjøre Sten paa Landevejen, og saa dog ikke engang mægtede at leve af sine Hænders Arbejde, kunde nok føle Skoen trykke imellem Stunder, og Fortsættelsen af Brevet udtaler endogsaa et politisk Haab til Demokratiets Fremtid, som ikke plejer at findes hos Bredahl.

«Heraf ser De,» — skriver han — «at jeg er et Pakæsel, der kan være baade pathetisk, profetisk og poetisk, tværtimod Pakæslers Natur i Almindelighed. Med denne Evne kan intet Pakæsel ønske sig til Lykke, og dersom den øvrige Flok misunder mig den, misunder den mig et

Onde; thi for Pakæsler er Aandssløvhed en Velsignelse, der lærer dem med resignerende Tavshed at slæbe Læsset og giver dem et stort Fortrin for de knurrende — ej at tale om, at hin Evne kan forlede sin Besidder til urimelige og overspændte Fordringer. Da Undersøgelser ved Kommissioner nu ere brugelige, vilde en Kommission af retsindige Mænd, med fornøden Lokalkundskab, maaske bedst kunne dømme imellem Pakæsler og Drivere — dog jeg glemmer, at vi nu stunde til *et repræsentivt System*, hvis Pegefinger viser hen til gyldne Tider i den mørke Baggrund; men det, at *de fleste Repræsentanter høre til Drivernes Klasse*, skygger, tykkes mig, dog lidt for Glimtet af Pakæslernes tilkommende Lyksalighed.» — Han ender derpaa med at skildre Bøndernes Vilkaar i de forskjellige Distrikter. Den største Del er fattig, siger han, og «af denne Del er jeg en ringe Part, der maa opgive Haandværket, hvis mine to fyrretyveaarige Heste ikke overleve mig».

Et nyt Brev, af 14. Septbr. 1835, om det samme Vejspørgsmaal, slutter saaledes: «Har De nu ikke en Medlidenheds Taare for mig, der, krumbøjet af Gigt og plaget af Hovedpine etc., maa rode om i saadanne Resolutioner, uden at skaffe mig Luft ved at overpumpe Hs. Hvbheds indbildte og indbildske Ufejlbarhed med min satiriske Vittigheds Fluidum?» Han er ikke engang sikker paa sine Stalbrødre. Saa længe det bliver

ved Skriveriet imellem Amtmanden og ham, lure de og tie, men naar Amtsprofossen kommer med Magtsprog, Mulkteren og Udpantning, frygter han for, at de ville lade ham i Stikken og skyde Skylden paa ham alene, medens de stikke Halen mellem Benene og luske bort fra Kamppladsen. «Men» — trøster han sig med — «om tusend Aar gjalder det i Kæmpevisen:

Det var sig Amtets Basse,
sit Spær i Luften svang.
Han vilde de Bønder kradse
og gjøre dem Vejen trang.

Det var Hr. Eduard bolde,
sin Mimring ud han drog;
til Trøst for de Bondeknolde
han Amtets Basse vog.»

Hvad det endelige Resultat forøvrigt blev med Hensyn til Skolevejen, fremgaar ikke klart af Brevene. Det frygtede Magtsprog kom tilsidst, men Bredahl synes dog alligevel ikke at have lystret, i alt Fald ikke strax. Det anførte maa imidlertid være tilstrækkeligt til at karakterisere denne hans Bondefejde.

IV.

To Jammerklager ere fra nu af staaende i alle Bredahls Breve. Den ene gjælder hans Hel-

bred, den anden hans og hans Families Udkomme. «Der var en Tid,» — skriver han i et Nytaarsbrev 1835 — «da jeg ikke kjendte Penges Værd, og dersom en god Fe den Gang havde tilsagt mig Opfyldelsen af mine Ønsker, vilde det næppe gaaet løs paa hendes Pengekister: men lad hende nu tilsige mig tre Ønskers Opfyldelse! saa bliver det første: Penge! det andet som det første, og det tredje: Penge! Hvor føleligt har jeg dog maattet (og maa endnu) bøde for min fordums Sorgløshed! — Dog, lad nu den Fugl flyve! Den er en hylende Ugle.» Og han samler saa tilsidst sit Nytaarsønske i følgende Ord: «Sundhed, Munterhed, Tilfredshed og Penge! Penge! Penge! — kort et glædeligt og lyksaligt Nytaar!» Atter og atter varierer han det ulykkelige ved baade at være Bonde og Poet, idet en af Delene, som oftest, er nok til at gjøre en Mand til en Prakker. «Men, hvor er det Land paa Jorden, hvor det ikke kan siges med Sandhed: *Qvem Jupiter odit, facit rusticum?* (Connecticut undtagen, hvor Folk faa Penge til for at fortære Jordens Grøde.)» Ogsaa i hans trykte Skrifter forekommer denne Tanke, f. Ex. i Mads Klisters «Hverdagshistorie», hvor det hedder, at «ethvert Tilbageskridt fra Trældommen under Modeaaget betegnes saavel af de kultiverede gejstlige som af de kultiverede verdslige Jordens Herrer ved Udtrykket: at rustificeres.» — Han sender det ene

dramatiske Arbejde efter det andet*) til det kgl. Theaters Censor, C. Molbech, men der skulde gaa en lang Række Aar, før et af dem kommer paa Scenen. Bredahl trøster sig med den «dybe Søvn i Literaturen», og er — ligesom de fleste af den gamle Skole den Gang — ikke utilbøjelig til at give den «megen Snakken om Almenaand» Skyld i Dvalen. Medens nogle slutte, at det absolute gode maa komme fra Absolutismen, holder han for, at det er ligegyldigt, hvor det gode kommer fra, naar det blot er til Stede som et almindeligt, om ikke absolut, Gode. Vil man imidlertid gjøre «Almenaand» til ensbetydende med «Oppositionsaand», saa er hans Forstandskreds altfor indskrænket og hans Dømmekraft altfor slap, til at han kan have nogen Stemme her, «men» — ender han Brevet — «det forekommer mig,

*) I et Brev til Ingemann, Novbr. 1836, (se Samlingen S. 337) nævner Bredahl «fem Stykker, ɔ: fire Lystspil og et tragisk Spil (Kong Knud)». I et Brev ef 6. Marts 1837 til E. Collin vil Bredahl gjærne have en Forlægger til «en 5—6 Stykker dramatiske Arbejder». Han nævner to Lystspil, «Kjærlighed blandt Daarskab og Udaad» (i 5 Akter) og «Mahmuds Pilgrimsgang» (i 4 Akter), samt to Sørgespil «Knud Svendsøn ɔ: hellige» (i 5 Akter) og «Sokrates» (i 5 Akter). Endnu et Sørgespil «Hakon Haraldsøn» (Adelsten) er kun til paa Papirlapper og Stumper. Fem af disse Stykker havde han sendt C. Molbech, der, efter at have haft dem i 10 Maaneder til Gjennemsyn og ladet 3 af Bredahls Breve ubesvarede, sendte Stykkerne tilbage med den Erklæring, «at han havde kun læst de 3,

at det maatte være en stor Hat eller Hue, alle Hoveder skulde kunne rummes under, item: at jeg endnu ikke har set en saadan Hat eller Hue.»

Fra 1832 til 1836 findes der ingen Breve fra Bredahl til Ingemann i den sidstes store Brevsamling. De her meddelte hidtil utrykte Breve have derfor dobbelt Interesse. Med Januar 1836 begynder imidlertid deres Korrespondance paa ny, og det vil være bekjendt, hvor mange mærkelige Bidrag til Bredahls Livshistorie der her findes. Ingemann havde opfordret Vennen til at sende Kongen en Ansøgning om Understøttelse, men Bredahl krympede sig længe derved og vilde nødig gaa den «saare tunge» Vej, før han havde set, om der ikke mulig vilde aabne sig en anden Udvej til Hjælp — «en Vej, der førte til det nødtørftige i Nøjsomheds Land, om end ikke til Kanaans Druer». — «Kun saare faa» — skriver han — «finde Behag i mine Skrifter; blandt disse faa er næppe nogen Hofmand, og Kongen selv

men at intet af dem (altsaa ogsaa de 2, han ikke havde læst) var brugeligt for det danske Theater». Det fremgaar af Brevet, at Bredahl, der finder Molbechs Adfærd «temmelig lumpen», har skrevet et alt andet end fredeligt Gjensvar herpaa til Kritikeren. — Brevet til Collin ender med et Par Ord om, at den allestedsnærværende la Grippe, «dette franske Djævelskab», dog volder mindre Plage her til Lands end andre Steder, «men vi kan have nok af andre franske Moder og Unoder, kan jeg tro». Udfaldet gjælder sikkert baade den politiske Liberalisme og den Heibergske Skoles Æsthetik.

har visselig aldrig læst dem, om han end véd, at de ere til, hvorom jeg meget tvivler; men sæt ogsaa, at han havde bladet hist og her i en af disse Pjecer, saa kan dog hverken De eller jeg tro, at han har fundet andet, end hvad han ikke ønskede at finde.» Bredahl frygter for, at hans Skrifter maa mishage Kongen og hans nærmeste Omgivelser, og tænker sig endogsaa — i et senere Brev — Muligheden af, at Majestæten kunde regne ham til den Race af Poeter, som til Statens bedste bør udryddes, saa at han, naar han hører, at Digteren endnu er i Live, «befaler det fornødne». Molbech havde aabenbart i sine Recensioner over de indsendte dramatiske Arbejder talt om det «demokratiske» og «antidogmatiske» i dem, og selv om Bredahl mener, at de baade ere saa loyale, som Loyaliteten vil forlange, og i hvert Fald ikke «antikristelige», kunde det jo gjærne være, at andre saâ med Molbechs Øjne paa hans Forfattervirksomhed overhovedet. Kongen, mener han, kjender desuden intet til hans sørgelige Omstændigheder, og Staten, siger han, har jo ikke større Forpligtelse mod ham og hans end imod saa mangen anden brødefri Bondefamilie, der, naar den hverken kan ernære sig selv eller kastes paa Fattigvæsenet, maa tage sin Tilflugt til Tiggerstaven. Ingemann fik ham dog endelig i November til at gjøre Alvor af Ansøgningen, og samtidig lagde han Vennens Skæbne i den Mands Hænder, der, som alt berørt, nu

engang var udset til at være alle danske Digteres frelsende Forsyn. Et hidtil utrykt Brev fra Ingemann til Konferensraad Jonas Collin taler i lige Grad til Ære for begge. Ingemann skriver fra Sorø d. 20. Novbr. 1836 saaledes: «Den velvillige Deltagelse for Digteren Bredahl, som jeg tror Hr. Konferensraaden deler med flere udmærkede Mænd i Danmark, og den Vægt, jeg tror en Anbefaling af Dem vilde give det billige Ønske, jeg nu endelig har formaaet den af Næringssorg nedtrykte Digter til at fremsætte i en formelig Ansøgning til Kongen — og endelig min Overbevisning om Deres ædle Vilje og Tænkemaade — har overvundet min Betænkelighed ved, uden foregaaende Tilladelse fra Deres Side, at tilsende Dem hoslagte Ansøgning og anbefale den til den eneste Mand af Indflydelse, af hvem jeg kunde vente den saa velvillig modtaget og saa kraftig understøttet, at et heldigt Udfald for Supplikanten kunde haabes. — Tilgiv, om min Anmodning til Dem i denne Anledning maatte synes ubeskeden, men det gjaldt at holde et Hoved oprejst, der upaatvivlelig, med alle sine Egenheder, hører til de sjældne og geniale, og hvis Undergang af Mangel paa det nødvendige maatte anses for et Tab for Literaturen og Fædrenelandet. Hvad der hidtil af det offenlige og ved private Sammenskud er gjort for Bredahl har kun været i Stand til at forhale den økonomiske Ruin, han uden nogen fast aarlig Indtægt, med eller uden Embede,

ser i Møde. De nærmere Omstændigheder vil De se af Ansøgningen selv, og jeg nærer det Haab, at den, nedlagt i Deres Haand, vil naa sit Øjemed og ikke i nogen uheldig Stund være udpresset af den kun af de stærkeste Grunde nødtvungne Supplikant.» Længere nede i Brevet beder Ingemann Collin om at bringe Andersen en Hilsen og skriver: «Ogsaa denne Digters usikre Stilling ligger mig paa Hjærte, men jeg glæder mig ved, at han i Dem besidder en faderlig Ven og Raadgiver.» — Inden Udgangen af Aaret fik Bredahl ogsaa en foreløbig Gratifikation paa 100 Rdlr. og «Tilladelse til at komme igjen». Selv takkede Bredahl paa sine egne og sin Families Vegne i et Brev af 5. Marts 1837 J. Collin for hans Anbefaling saavel som for hans øvrige Velgjerninger. Han tvivler ikke om, at Kongen har taget mindre Hensyn til ham som Skribent end til hans Families Trang, og han véd, at den bønfaldende ikke kunde have haft en bedre Talsmand end Collin. «Saaledes» — ender Brevet — «har Deres Hvbhed gjort vel imod mig og mine, og dette ville vi, med hjærtelig Taknemmelighed og ærefrygtsfuld Højagtelse for vor ædle Velgjører, erkjende saa længe vi leve.»

Ingemann og Bredahl vare under alt dette komne i saa venlig Forstaaelse med hinanden, at et «Du» — foreslaaet af den første (se Brevsamlingen S. 352) — fra nu af afløser det tidligere «De». Det gjør ikke mindst et godt Indtryk at

træffe denne fortrolige Tiltale i et Brev fra Jan. 1837, hvor Bredahl aabent gjør Rede for sit «Kjætteri» og udtaler Ting, som han selv siger, at hverken Ingemann eller dennes ædle Hustru just i alt kunne underskrive. Han taler i varme Ord om Kristus, hvorledes denne Folkets Lærer, forfulgt, forhaanet og korsfæstet af Tidens og Sandhedens Fjender, efter fuldbragt Dagværk gik tilbage til Gud Fader i Himlen, og fortsætter derpaa: «Som Statsreligion blev hans Lære mishandlet i Aarhundreder, indtil de mishandlendes Synd og Udaad fik gjort den ukjendelig; kun Navnet beholdt den, som Statsreligion, tilbage, og Reformatorerne fandt det ophængt paa det Golgatha, hvor Pavedømmets Udaad havde korsfæstet Læren.» Brevet, der ogsaa indeholder Udfald imod «Magister Lindbergs og Konsorters orthodoxe Brande og Bandstraaler», er overhovedet i høj Grad karakteristisk for Bredahl. (Se ogsaa i Ingemanns Brevsamling et Brev fra 7. Novbr. s. A.) Pudsigt nok ender Bredahl et andet Brev til Vennen med en Hilsen til hans Hustru saaledes: «Hun kommer sikkert i Paradis, og saa faar vel ingen af os to hende mere at se!» I et andet, langt senere Brev af Jan. 1854 retter Bredahl dog denne Tvivl derhen, at naar ingen af de to Venner mer er her paa Jorden, da er Ingemann i Paradis, «hvor jeg ikke maa komme, med mindre (hvad jeg haaber) Døgn-Orthodoxiens Bandstraale er kun en Lygtemand, som fanatisk Sekt-

mani — et ildevarslende Fænomen i vort «kristelige» nittende Aarhundredes Trosrøre — maner frem som et Gjenfærd fra et forsvundet hierarkisk Munkemulm». — Af andre imellem Vennerne vexlede Breve kan man se, at Bredahl omkring 1840 er i Færd med «at spille en Avtobiografs Rolle», men at «Heltens Genealogi» volder ham Vanskeligheder. «Man maa» — hedder det — «sparke mig ud af Kristenheden, om jeg saa véd, hvem min Farfader var.» Ingemann opfordrer ham til alligevel frejdig at skrive Levnedsløbet til Ende og frabeder sig i smukke Udtryk, at Bredahl sender ham flere slagtede «tamme Fugle» og andre «ædendes Varer».

Ogsaa en anden Soraner kom paa denne Tid Bredahl til Hjælp. I «Fædrelandet» Nr. 250 for 16. Avg. 1840 skrev C. Hauch en varm og smuk Anmeldelse af de «Dram. Scener» (optrykt i «Æsth. Afhandlinger og Recensioner» 1861), hvori det bl. a. hedder: «Hvad der især giver disse Digte deres Værd er det store og sjældne Menneskehjærte, som mærkes deri, og hvis vældige Slag de abstrakte Betragtninger og Fremstillinger ikke formaar at dæmpe. Hos hvor faa findes en slig Kraft, en slig dyb Natur- og Menneskefølelse? Hvor faa er ikke de dramatiske Digtere, der lægger saa fuldvægtigt Guld i deres Tale?» Anmeldelsen ender med at fremhæve det bedrøvelige i, at «denne mandige Sjæl med en saa rig Indholdsfylde» i den senere Tid, nedtrykt

af Kummer og Næringssorger, har maattet forsømme at uddanne det rige Indre, hvorfra slige Toner fremstrømmede. Hauch gjør udtrykkelig opmærksom paa, at Forfatteren er ham personlig aldeles ubekjendt — mærkeligt nok iøvrigt —, og i et Brev til E. Collin skriver Bredahl ligeledes d. 13. Marts 1841: «For nogen Tid siden har Prof. Hauch (mig hidtil personlig ubekjendt) i et Nr. af Bladet «Fædrelandet» anmeldt bemeldte Scener. Skjønt denne Anmeldelse ikke er ufordelagtig for det anmeldte, har den dog ikke bidraget noget til dets Afsætning.»

Bredahl maatte derfor atter og atter gribe til «Tiggerbrevene», som alle gaa «paa den gamle Melodi», og Ingemann trættedes aldrig ved at være Mellemmand mellem ham og Collinerne, saa lidt som ved selv at komme ham til Hjælp med øjeblikkelige Smaalaan og deslige. Et Brev fra Bredahl (Jan. 1842) bringer endogsaa Ingemann en «Tak for de to Specier! I Morgen farer den ene i vor Degn, den anden i vor Præst — dog vil jeg ikke dermed sige, at Fanden tager begge Skillingerne.» *)

*) Følgende utrykte Brev i Bredahls Svigersøns Eje kan ogsaa tjene til Prøve paa Ingemanns Venskab og Finfølelse:

Gode Madam Bredahl!

Jeg havde betænkt at sende Tvilling-Konfirmanderne noget Pynt til Konfirmationsdagen, som jeg troede at kunne faa her i Sorø, og hvortil jeg havde henlagt med-

Af et Brev fra Ingemann, Novbr. 1844. til daværende Justitsraad E. Collin fremgaar det, at Bredahl aarlig maatte ansøge Naades-Sekretariatet om sit ovennævnte Gratiale paa 100 Rdlr., ligesom man ogsaa «i adskillige Aar» ved private Sammenskud har sendt ham en lille Understøttelse hvert Nytaar. Desuagtet er hans Stilling lige beklagelig, og man vil derfor søge at skaffe ham den saakaldte Digtergage, 300—400 Kr., «som er bleven flere uformuende Digtere uden Embedsstilling til Del». Til at skrive Ansøgninger for

---

følgende 6 Specier; men da jeg nu først mærker, at jeg vanskelig kan finde noget her, som jeg véd vilde være efter Deres Smag, beder jeg Dem have den Godhed at være mig behjælpelig dermed og vælge for mig enten her, eller, hvad vist var bedre, ved en Bekjendt i Kjøbenhavn, hvad De tror vilde være de unge Piger mest kjærkomment.

Først og fremmest ønsker jeg Dem og Faderen ret megen Glæde og Velsignelse med de kjære Børn.

Sorø, d. 28. Marts 1844.

Deres hengivne
Ingemann.

Bredahl havde efternævnte 4 Børn: Witta Frederikke, f. Jan. 1824, senere gift med en Skolelærer; Peter Severin, f. Jan. 1826, Hjælpelærer, gik frivillig med i Krigen og faldt i Slaget ved Isted d. 29. Juli 1850, hvorover Bredahl sørgede meget; endelig Tvillingerne Anna Luise og Henriette Marie, f. Avg. 1828. Den første blev gift med den endnu levende Ejer af Damsgaarden, den sidste døde ugift 1854.

sig selv, siger Ingemann, er Bredahl kun at formaa, naar Trangen er størst, og det vilde derfor være en stor Velgjerning, om Collin kunde udvirke den ønskede Understøttelse «som et Afdrag af Nationens Gjæld til denne nu vel kun lidet bemærkede, men i vor Literaturhistorie mærkelige Mand«. — Et Brev af 20. Maj 1845 fra Bredahl selv til E. Collin melder Udfaldet: «Sidstafvigte 14. April kom en Evangelist med Stav i Haand herud til min Herreborg (som desværre er gammel nok til at være brøstfældig, ligesom Borgherren, men for ung til at være berømt ved sin Ælde). Evangelisten var Professor Ingemann, men Evangeliet, han forkyndte mig, kom fra Justitsraad Edvard Collin.» — En senere Optegnelse af E. Collin lyder paa, at Bredahl dog kun har 250 Rdlr. om Aaret, som er anviste i 1849 med 62 Rdlr. 48 S. kvartaliter paa Ringsted Amtstue. — Lige til Digterens sidste Leveaar kan man forøvrigt af besvarede Breve følge de trofaste Venners Bestræbelser for hans Ve og Vel. Se saaledes endnu i Ingemanns Brevsamling S. 455 en varm Tak fra Bredahl i Jan. 1851, eller følgende Ord fra Septbr. 1849 i et utrykt Brev til E. Collin: «Spørger nogen mig: «Hvem har holdt Hovedet op paa dig og din Landsbymusa, saa at I endnu ikke har sunget eders Svanesang og taget Bekymringen for eders efterladte med eder i Graven?» saa svarer jeg: Det har vi

fornemmelig Edvard Collin og hans Fader at takke for.»

Digteren havde virkelig endnu ikke sunget sin Svanesang. Fra Tid til anden stræber han ufortrøden i Fyrrerne at vriste en Smule literær Lykke ud af sin gjenstridige Skæbnes Haand, og først da Piberne en Decemberaften 1849 havde hilst ham velkommen paa den Skueplads, han i saa mange Aar havde higet efter at betræde, slukker Poeten Ilden paa sin Arne. Bonden havde endnu et tungt og trangt Stykke Livsvej at vandre.

V.

I 1842 udgav Bredahl to mindre Arbejder. Det ene hed «*En Hverdagshistorie*, af *Mads Klister*, Bogbindersvend, udgiven af C. Bredahl», og var rettet imod den Side af den Heibergske Skole, der havde fundet sit Udtryk i de saakaldte Hverdagshistorier, og hvormed Tiden nu i Bredahls Øjne drev det samme tomme Afguderi som ti Aar tidligere med «Gjengangerbrevene». Den Gang havde, som vi have set, gamle Gumba og hendes Famulus manet selve Asathor frem, og der havde været Klang og Kraft i Tordengudens Harme. Men Klister, der som Bogbinderdreng havde læst saa mange Hverdagshistorier, at han

tilsidst tiltroede sig Evne til at kunne lave en selv, er ikke nær saa heldig. Parodien er bred, tung og trættende. Faa gav ogsaa Agt paa den. Den berømte navnløse Forf. til «En Hverdagshistorie» stod netop nu paa sit Højdepunkt, og en hel novellistisk Literatur var med Carl Bernhard i Spidsen for længst i fuld Virksomhed med at udbytte den vundne ny Jord. I sit Ugeblad «Den Frisindede» angreb Claudius Rosenhoff Bredahl og ankede over adskilligt i hans Pjece, der «grænser nær til Blasfemi, om det ellers ikke er virkelig Gudsbespottelse». Bredahl svarede i en særlig lille Brochure, og dermed sank denne Episode for evig ned i Glemselens Vande. Men ligesom allerede Rosenhoff fremhævede et smukt Digt i Mads Klisters Indlæg, ville vi ogsaa her anføre de to smaa Strofer, som Chr. Winther senere under Overskriften «Den lille Kreds» med Rette gav Plads i sit Udvalg af «Dansk Lyrik»*):

*) Det vil næppe være uden Interesse her at minde om endnu et Par Prøver paa Bredahls Lyrik udenfor de «Dram. Scener». Jeg skal saaledes bl. a. henvise til to karakteristiske Digte, «En lystig ny Vise» i det af A. P. Liunge udgivne «Harpen», Nr. 2, for 13. Jan. 1821, samt «Til Kancelliraad Vendelboe i Sorø ved Efterretningen om hans Søns Død» i «Kjøbenhavnsposten» Nr. 46 for 23. Febr. 1835. I «Harpen» for 1820 og 21 findes i det hele taget ikke saa ganske faa Bidrag, baade paa Vers og Prosa, af Bredahl. Et Par Linjer i et Digt lyder saaledes:

Guldskrudhendansende Berømmelsens Flodmø,
skal jeg leve eller dø i Fordømmelsens Blodsø?

Den lille Kreds af mine Ønskers Kjæde
stor nok jeg i min Barndom fandt;
mit Hjærte slog i barnlig Glæde;
jeg vidste, hvad det var: at græde,
men Taaren knapt, hvorfor den randt.

Tillukket, lig en Drøm, som snart forsvinder,
mit Barndomseden for mig staar;
nu blegner Sorgen mine Kinder,
og Taaren véd, hvorfor den rinder,
men Hjærtet knapt, hvorfor det slaar.

Af langt større Værd er den anden, 48 Sider store, Pjece fra samme Aar: «*Erindring om Danmarks svundne og Haab om dets kommende Dage*, til sine Landsmænd og Landsmændinder

---

Et Impromptu fra «Harpen», Nr. 11, 13. Maj 1820, kan maaske anføres. Det hedder:

Hvad her er og hvad her ikke er.
Ingen Penge, ingen Orden,
ingen Jomfrudom paa Jorden,
Frøkennavn vil alle bære,
ingen Mø vil Jomfru være,
ingen Mutter blot Madam,
alt vil gjøre Brask og Bram,
hvert et intet være broget,
bære dit og dat paa Skroget —
nok af Nykker, nok af Naader,
nok af Griller, nok af Graad,
nok af smaa og store Raader,
nok af uopløste Gaader,
men, desvær', for lidt af Daad.
C. B.

Jeg griber Lejligheden til at bemærke, at der dog saa tidlig som 1810 findes et trykt Digt af Bredahl. Dette, der dog utvivlsomt er meget enestaaende, findes i Tillæget til den «Danske Statstidende», Nr. 104, 14. Decbr. 1810.

fra C. Bredahl». Jeg har paa et andet Sted (se «Stillestandsmændene» i «Fra Fyrrerne» I., S. 264—65) vist, hvorledes dette lille Skrift indgaar som et — ganske vist af selve Tiden overset —

Det bærer Overskriften: «Ved min Faders Grav», og de 3 sidste Vers lyde saaledes:

Men ved din Gravhøj vil jeg knæle,
om Skatte bede skal min Sjæl:
om Kraft til Dyd; det Eftermæle.
„at jeg som du har handlet vel".

Og ved din Gravhøj vil jeg lære,
at Nøjsomhed gjør lykkelig.
Om Guld skal ej mit Ønske være,
en Mundfuld Jord er nok til mig.

Algodheds Stemme fra det høje
har brudt dit Mulm med stærke Raab;
o Grav! du Slør for Støvets Øje,
men ikke Grænsen for dets Haab.

Christian Bredahl.

Følgende to hidtil utrykte Digte (der i Novbr. 1884 ere blevne fremdragne i «Sorø Amtstidende») bør ogsaa bevares. Det sidste er ikke mindst karakteristisk for Digteren.

Byd mig at vandre til den frosne Pol
og sukke der, hvor Zemblas Vinde sjunge,
byd mig at smelte i den hede Sol,
hvor Brøl paa Brøl af Sahras Løver runge,
byd, at jeg skal mig stikke,
byd mig, Forgift at drikke,
byd, at jeg mig skal styrte i min Grav,
og du skal se, der bliver intet af.

Befal mig saa at sige, hvad det er,
som Tanken paa sin Vej vil gjærne finde,
befal mit Hjærte dig at have kjær,
at nævne dig sin kjæreste Veninde,

Led i den lange Kjæde af de gamle Stilstandsmænds Kontra-Opposition imod det daværende unge Danmarks politiske Opposition. Det vil ikke overraske nogen her, at saa radikal Bredahl end er i religiøs Henseende, saa politisk konservativ viser han sig ogsaa. Han undersøger det paa Dagsordenen staaende Spørgsmaal, hvilken Regeringsform der er den bedste, og skjønt han snakker en Del frem og tilbage, synes han dog nærmest at ville holde paa «Eneherskerstaven».

---

byd, jeg for mindste Brøde
med tusend Kys skal bøde
og altid elske dig, min Hjertenskjære,
saa skal du se, hvor lydig jeg skal være.

* * *

Op, Sango, Klokker ved St. Elses Kirke!
Ind, Faar, paa Sti! Brøl, Oxe, i dit Kløver!
Op, Famulus! Sankt Peders Fedestud!
Bøj Ryggen for Bigot og Tufertafer!
I Dag skal hin, i Morgen denne præke.
Afsted! De fløjte! Se, dit Herskab vinker!
Op, Famuluselil! Ring Hjorden sammen!
Op, Lus i Kirkens lune Faarepels!
Hæng Særken, Kjætter, højt om Klerkens Skulder!
Skrab ud for Kleresiet, Lusemand!
Snap Sulet, Køter! æd og tud dit: Amen!
Farvel, du Kyhlams Sangfugl! Held og Lykke!
Nu har din Musa gjort sit Mesterstykke!

Et utrykt Epigram, som er mig meddelt af Digterens Svigersøn, lyder:

Slem Lugt i en Thingstue.

Da paa et Thing min Næse meget led
af Stank, jeg spurgte: sig, hvad lugter der?
O, svarede en Mand, det er Retfærdighed,
som nærved er at raadne her!

Iblandt de meget smukke Digte, der findes i Pjecen, handle ogsaa de to sidste om Frederik VI. og Christian VIII.

Der er noget rørende i at se denne enlige Aand saaledes kaste sig imod Strømmen, han, der i sit daglige Liv havde ondt nok for at holde sig selv og sine oven Vande, men ogsaa hans Breve fra disse og de efterfølgende Aar vidne om den levende Interesse, hvormed han — skjønt i alle Henseender paa Afstand — fulgte Tidens Bevægelser. I et Brev fra Novbr. 1841 til E. Collin skildrer han med levende Uvilje, hvorledes en Slump saakaldte «hellige» sætter Egnen Fluer i Hovedet — «men dette er nu Mad for Tidsaandens Mons, og af denne Spillengudelig love mange sig et godt Udbytte, baade her og hisset» — og ti Aar senere faa Mormonerne et ikke mindre hvast Skudsmaal, idet han i et Brev til Ingemann (Samlingen S. 461) kalder dem «Bundfaldet af det væmmelige i Trosrøret i det 19de Aarhundrede efter Kristi Fødsel». Nu og da sender han ogsaa begge Venner sin politiske Trosbekjendelse. Et Par Brudstykker af de utrykte Breve til Collin ville her være paa deres Plads. Paralleler findes i Ingemanns Brevsamling og i Brevene paa det kgl. Bibliothek. — «Nu da», hedder det saaledes i et Brev af 8. April 1848; «nu have vi da — gid jeg sige det i en god Stund! — nu have vi da faaet: Trykkefrihed, Skrivefrihed, Talefrihed, Snakkefrihed, item: nye

ansvarlige Ministre og en Konstitution. Nu, i alle gode Geniers Navn da! Nu ville alle Danevangs Sangersker og Sangere — være sig fornemme eller ringe, smaa eller store, højtflyvende eller lavtflagrende — slaa, klukke, fløjte, kvidre, kvække, kort: hver synge med sit Næb, men alle tilsammen — selv de forhen mest antiliberale — til Liberalismens Pris, og Danevang skal fyldes med huldsalig Klang fra alle mulige Harper, være sig gyldne eller ikkegyldne, stemte eller ustemte, bestrængede eller strængeløse; men jeg, som ikke har nogen Harpe og aldrig har haft nogen, vil gnide paa Fiolen af yderste Formue — Hurra! — kun, at jeg ikke dejser af forinden; thi Udsigterne til Liv ere ikke synderlig lyse.» — Før har Censuren forekommet ham strængere end til Husbehov, men nu «kunne vi, enhver paa sin Vis, ramse op af vore politiske Stokfiske for alt, hvad der vil være saa skikkeligt at lade Øre til; nu kunne vi aabne for vore politiske Sluser og lade Vandstrømmene fraade, syde og skumme som Vandet af en Tønde, naar man ta'er Svikken ud». Og han fortsætter derpaa: «Emanciperes skal nu alt, baade mælende og umælende, saa sandt ske *den* Lov og Pris, der vilde skille vor Almue ved dens Vankundighed, som, efter et Forløb af atten kristelige Aarhundreder, er baade dybere og almindeligere, end «Almuevennen» vil vide af at sige. Lad nu nogen formaste sig til at «dutte» os; saa skal han faa at vide, hvor David kjøbte

Øllet! Nu ere vi vise og højtoplyste nok til at haandtere Statsroret, og anderledes Karle end hin kyhlamske Parykmager, som maatte erkjende: at alt, hvad han formaaede til at styre Staten, var at istandsætte Statsraadets Parykker. Men, Himlen velsigne Konge, Fædreland og de end ufødte Slægter med en Konstitution under en folkelig og selvstændig Konge, vel at mærke; thi endnu staar jeg, for min atomiske Del, lige saa haardnakket som nogen Sinde forhen, fast paa det Dogma i min politiske Stokfisk: *at et absolut Demokrati er en absolut Uting*, om endog et Folk, betragtet som et intelligent og moralsk Hélt, skal tillægges Prædikat af «Majestæt» — i Fald ellers et saadant Prædikat med Rette kan tilkomme en Masse af dødelige Væsener, hvis største Del er begavet med langt mere Kjød end Aand, om end hele Massen anser sig selv for en Samling af lutter tyske Guder.» Brevet ender saa paa følgende Maade: «Sit ufordøjede og ufordøjelige Hakkemad propper Rygtet i os taabelige Bønder, som i vor Enfoldighed tage alt for gode Varer, men med særdeles Velbehag sluge alt, hvad der udelukkende er i vor Interesse, f. Ex. at «Kongen vil mage det saa, at de, som nu gaa med Træsko, herefter skulle komme til at gaa med Reuserstøvler», item: «at han, naar han faar tugtet Holstenerne, først vil nedbryde sit eget Slot, dernæst rive alle Herregaarde ned og udstykke Jorden til Bønder» o. s. v. Disse Godtfolk ere, tilforlade-

lig, noksom destruerende, af seynsollende Statsstyrere at være! I deres Litani, i den ny P-Salmebog, Orthodoxien er svanger med, maa indføres: *O sancte Sancho Pansa, ora pro nobis!*»

I et Brev fra 20. Septbr. s. A. kommer han atter tilbage til Tidens «hippodromisk-demokratiske Anskuelser», nu da en Magt, som ikke kan styre sig selv, skal holde Styr paa Staten, hvis Ben ville komme til at gaa uendelig hurtigere end tyske Trommestikker, dersom den skal danse efter den forvirrede Lyd af Interessernes Piber. Hvis «vi Bønder», siger han, ikke ville lade det bero ved at passe vor Dont, men, qua Cincinnater, se vore Møggrebe forvandlede til Sceptre, hvis enhver vil styre og give Love, som ingen vil adlyde, da ville de fixe Ideer om «Frihed og Lighed» — «et Par spøgende Lygtemænd paa denne Side Graven» — komme til at grassere og gjøre Folket ellevildt i Danmarks «Vang og Vænge». Han giver derpaa følgende lille Tidsbillede fra Valgkampagnen i Efteraaret 1848: «Til et Prøvevalg i Sorø indstillede sig tre Valgkandidater, nemlig Pastor Kierkegaard, Lektor Mundt og en vis (jeg tror Arvefæster) Lyder eller Lyders. De to første holdt hver sin Tale om sin «Anskuelse» af det fortrinligste til Statens Tarv. Pastorens «Anskuelse» var ikke fjendtligsindet mod Tienden og Privileger, men havde et Horn i Siden paa Tokammersystemet; thi Manden er orthodox i højeste Potens, og en saadan Or-

thodoxi vil ikke vide af Opposition at sige. Imidlertid fik han de fleste Stemmer af sine egne og en Nabopræsts Sognemænd, som (sige Kjætterne) vare stemte i Forvejen — dog nogle (som ventelig gjorde sig en Slags «Betænkelighed» ved Talerens «Anskuelse» af Tiende og «priviligeret Hartkorn», thi om «Tokammersystemet» og det «absolute Veto» havde de intet Begreb) listede sig bort før Afstemningen, for ikke at komme i «Filteri» (Opposition) med Præsten. Mundt (som har ladet sin «Anskuelse» trykke) holdt fast paa det «absolute Veto» og paa «Tokammersystemet», men vilde ikke vide af Privileger at sige. Han fik de færrestes, men dog næppe de mindre selvstændiges, Stemmer. Lyders blev borte baade med sin Person og sin «Anskuelse». Han er (gaar Rygtet) en «Hippodromets» Mand og har, ved Trylleri af gyldne Løfter og Finkel over en lav Sko, faaet en Slump, især Husmænd, til at hippodromisere, og ved en, efter nogles Forslag antagen, gjentagen Afstemning fik hans Parti en Tilvæxt af en Snes Jabrødre, som havde forsinket sig ved at suppe sig fast i Kroen. Af Distriktets Vælgere mødte kun en forholdsmæssig ringe Del, saa at dette Prøvevalg ikke har stort at betyde.» — Man vil se, at Bredahl, ligesom saa mange af de andre store gamle den Gang, Sibbern f. Ex., ikke nærede særlig venlige Følelser for Tidens «politiske Kandestøberi». Hans Demokratisme var af en mere abstrakt og universel Art, og han

manglede øjensynlig Blikket for, at hvor mange og store Mangler det nys begyndte Arbejde i Frihedens Tjeneste end maatte have, saa gjorde Land og Folk dog nu et stort og betydningsfuldt Fremskridt. Karakteristisk for ham og hans Meningsfæller — og der var den Gang ikke saa faa af disse — ender derfor ogsaa Brevet saaledes: «Maatte kun de nye Styrere, inden de plante Friheds- og Ligheds-Banneret paa de gamles nedtrampede Grav, bekomme Evne og Vilje til at styre sig selv, udsove deres demokratiske Rus og agte, om ikke paa de henfarne Tiders, saa dog paa Nutidens advarende Exempler og lytte til de betrængtes Jammerskrig fra «Frihedens og Lighedens» Pauluner, rejste med blodige Hænder paa Dynger af Landsmænds Lig!»

— I sin æsthetiske Aarbog «Gæa» for 1846 giver P. L. Møller en smuk Skildring af Bredahls Person og Hjem fra disse Aar. Det er i den bekjendte Korpusfeuilleton «Et Besøg i Sorø», der bl. a. fik saa afgjørende Følger for M. Goldschmidt og «Korsaren» (se «Fra Fyrrerne» II., S. 291 ff.), at Møller fortæller, hvorledes han, for at udtømme den soranske Berømmelse til sidste Draabe, ogsaa udstrækker sin Pilgrimsvandring til Damsgaard. Ligesom baade Cincinnatus modtog Diktatorværdigheden og Kong Pjast den polske Kongekrone bag Ploven, traf Møllers «Hilsen fra danske Muser» Bredahl i Færd med at fodre sine Heste. Det var ingenlunde, saaledes som man havde skil-

dret ham for Møller, en mørk Misanthrop, der unddrog sig det nærværende og fornægtede sin Ungdoms Sympathier. Tværtimod viste han sig at hylde filanthropisk-rationalistiske Anskuelser, og hans Samtale røbede en klar Aand, livlig Tankebevægelse og levende Interesse for Literatur og Kunst. Møller, hvem Bredahl modtog med Landboerens Gjæstfrihed og med Digterens Aabenhed og Varme, siger, at den gamles kraftige Skikkelse vel var bøjet af Tiden og af et gammelt rhevmatisk Onde, men Panden var høj og ædel og saâ nok ud til at have undfanget «hine mægtige Fantasibilleder, hine grandiose og glødende Skildringer, hin mandig-djærve Veltalenhed, hvori et stort Menneskehjærte synes at omfatte Universets Glæde og Smerte». Det hedder endvidere, at der i Bredahls Tale jævnlig gnistrede Glimt af det særegne Vid og Humor, der kjendes fra hans Værker, og P. L. Møller tager heraf en velkommen Anledning til at gjøre opmærksom paa, hvorledes der gives to Arter af Vittighed, den lette zirlige og glat polerede franske og den burlesk-lunefulde, men tunge og djærve, som er af engelsk og nordisk Oprindelse og især kjendt fra Shakespeare og Sagaerne. «Det er» — siger Møller — «i Princippet den samme, som gjenfindes hos Oehlenschläger, Grundtvig og Bredahl, men den forstaas og yndes i Almindelighed ikke af vor Tids sippede og raffinerede Slægt.» — Naar Møller derimod udkaster en lille Landsby-

Idyl af Bredahls Liv, saa er dette, som vi have set, just ikke i stor Overensstemmelse med de virkelige Forhold. De «landlige Sysler» i denne «Natur af fórmildende og rolig Skjønhed», «Rosenhaven udenfor Vinduet» o. s. fr. har Bredahl selv, skal man dømme efter hans Breve, næppe omtalt med synderlig Begejstring. Det giver et sandere Billede af Digterens Liv, naar Møller derpaa skildrer, hvorledes Bredahl i sin Vinterstue har digtet og nedskrevet adskillige af de skjønneste Scener i sine Dramaer, medens Børnene og Tyendet sladrede og støjede ved den modsatte Bordende. — I «Sorø Amtstidende», Nr. 268, for 17. Novbr. 1884, har ogsaa Bredahls Svigersøn, Søren Jensen, den ovenfor berørte nuværende Ejer af Damsgaard, fortalt adskillige karakteristiske Træk fra sit «Samliv med Bredahl». Han gik som Barn i Borød Skole, hvor han enkelte Gange saâ Bredahl og hørte ham da omtale som en meget stræng Mand. Det var ogsaa kun et Par af de modigste Drenge, der turde snige sig forbi hans Gaard og tage nogle af de Æbler, der faldt fra Træerne og udenfor Gærdet paa hans Mark. Senere kom Søren Jensen til Bredahl som hans Tjenestekarl, og fra denne sin Karletid fortæller han bl. a., hvorledes han om Aftenen «sad inde i Stuen hos Bredahl og den øvrige Familie tillige med begge Piger og Drengen — vi havde ellers Borgestuen at spise i, hvor min og Drengens Seng stod tillige med vort Tøj. Bredahl sad og røg Tobak, drak

lidt af en Kop The, som han havde staaende paa Kakkelovnen, og fortalte, hvad han havde oplevet, og sagde ofte, hvad det betød paa andre Sprog, som vi jo slet ikke forstod, nemlig Græsk og Latin. Han fortalte ofte Jagthistorier. — — Han sang enkelte Gange om Aftenen, og fortalte da, hvorledes han kunde overdøve alle, naar han kom i Pedersborg Kirke; men det var ogsaa en stærk Røst, han havde endnu i sin høje Alder. — — Bredahl var da og vedblev for mig at være en højt elsket Mand, som var særdeles god at omgaas. Men kom han Folk i Tale, der vilde gjøre Uret eller andre Skarnsstreger, saa tog han som oftest noget strængt paa Vej mod dem. Der kom jo meget sjældent fremmede; men naar der en enkelt Gang kom nogen, selv en Bondemand, som han syntes var fornuftig at tale med, da kunde han blive helt livlig og glad derved; ikke at tale om, naar Ingemann kom, saa kunde jeg mærke, at der var noget stort paa Færde. Men dette skete kun et Par Gange om Aaret. Jeg fik nu Bøger at læse i, navnlig af Ingemanns, som interesserede mig meget. Undertiden maatte jeg saa læse højt, og naar jeg, som ikke var meget øvet deri, saa sagde nogle Ord rent forkert, saa morede det Bredahl, saa han lo højt deraf, og saa rettede han paa mig.» *)

*) Meddeleren af disse Optegnelser, Hr. H. Jensen, tilføjer følgende: «Søren Jensen kom til Bredahl som hans Tjenestekarl og endte som hans Svigersøn. Ægteskabet mel-

I et senere Brev til mig har Hr. Søren Jensen yderligere optegnet nogle Minder om sin Svigerfader. Bredahl vedblev til det sidste at være en ivrig Jæger. Hans Haand var saa sikker, at han af 12 Skud kunde faa 11 Bekkasiner. Naar han i tidligere Tid sad paa sit Værelse og skrev, havde han ingen Varme i Kakkelovnen, hvor koldt det end var. Om Sommeren gik han i hjemmelavet Hvergarns Tøj, om Vinteren i Vadmel. Han gik gjærne med Kaskjet paa, idet han sagde, «at det ikke gjorde noget, hvordan Hatten var, naar blot Hovedet duede». Naar hans Kone vilde have, at han skulde skaffe sig noget nyt Tøj, sagde han Nej. «Det varer nok mig ud, det, jeg har.» Bredahl, som i omtrent de sidste 30 Aar af sit Liv led meget af Hæmorrhoider og Stensmerter, var endnu de sidste Aar tidlig oppe om Morgenen. Han spiste kun lidt og drak en lille Snaps Genever om Dagen. Ellers drak han i Reglen kun lunkent Thevand. Søndag og Onsdag Eftermiddag fik hele Huset Kaffe. Bredahls Haar vedblev at være næsten sort til hans Dødsdag; kun var lidt af Issen noget skaldet. Hans

---

lem ham og Bredahls Datter var lykkkeligt, men desværre kun kortvarigt, idet Døden skilte dem fra hinanden. Søren Jensen har ikke giftet sig siden. En Datter er traadt i Moderens Sted. Endnu er Damsgaarden et Sted, hvor literære Interesser ikke ere glemte; og over alt, hvad der vedrører den gamle Svigerfaders Minde, vaages der med sønlig Kjærlighed.»

store Skjæg var hvidt. Legemet blev efterhaanden noget krumbøjet. En Tid tog Bredahl ogsaa Del i Sognets Fattig- og Skolebestyrelse. Et Brev til Pastor og Dr. phil. Kierkegaard i Pedersborg fra Avg. 1843 melder bl. a., at en Strid med en Gaardmand angaaende et Hegn om Skolelodden er bilagt og ender derpaa saaledes: «For Øjeblikket har vi altsaa Fred med den hele Verden, undtagen: med Fæstehusmand N. N., som ikke vil betale sin Skolemulkt (9 Skilling for Juni M.) og: med Sognefoged N. N. i Liunge, begge stridbare Mænd, som foretrække Spydstagen for Oliegrenen.»

P. L. Møller omtaler ogsaa, hvorledes Bredahl havde en betydelig Mængde Manuskripter liggende, deriblandt en Række nye Dramaer, og det er ikke usandsynligt, at det var ham, der skaffede Bredahl en Forlægger til Dramaet «*Sultan Mahmuds Pilgrimsgang*», der udkom i 1847. Selv optog Møller i den nævnte Aargang af «Gæa» en Række Fragmenter af 4de og 5te Akt af Bredahls Tragedie «*Sokrates*».

Bredahl skulde ogsaa erfare, at J. L. Heiberg dog ikke var saa slem, som han saa ofte havde troet. I et Brev af 18. Marts 1848 skriver han til E. Collin, at han har fulgt dennes Raad om ubetinget at gaa ind paa Prof. Heibergs Ideer angaaende Forandringer i Stykket «Knud Svendsøn», og tilføjer: «Heiberg lod det ikke bero ved at slette ud, hvad han ansaa misligt for Sce-

nens Tarv; han hjalp mig til Rette i andre Henseender, kort: jeg maa beklage, at jeg ikke har henvendt mig til ham for længe siden.» — «*Knud Svendsøn*» gik første Gang over Scenen den 29de December 1849 (anden og sidste Gang nogle Aftener efter), men gjorde efter Datidens Presse og Overskous Theaterhistorie saa ringe Lykke, at nogle Parterrister endogsaa turde tillade sig den Ubluhed, med Piben at opponere imod det tarvelige Bifald, som ved Stykkets Slutning gaves af Agtelse for den gamle Digter. — Pressen behandlede Tragedien med betydelig større Hensynsfuldhed. «Kjøbenhavnsposten» glædede sig over, at Kejser Glomers Digter endelig var kommet paa Scenen, fordi det gav Haab om, at en af Landets genialeste og mærkværdigste Forfattere nu vilde udtræde af den uforskyldte Dunkelhed, hvori han kun var kjendt af Literatorer og andre. «Berlingske Tidende» finder dog, at Stykket bærer altfor tydelige Spor af den seneste Tids politiske Debatter, saa at man, trods de middelalderlige Kostumer og Vaaben, ofte uvilkaarlig kom til at mindes det Program, som en Kandidat til en eller anden Folkerepræsentation i de Dage lod trykke i Aviserne eller selv paa Valgdagen udtalte.

En lignende Anke, om man vil kalde det saa, fremsattes af M. Goldschmidt i «Nord og Syd» (III., 1850, S. 24 ff.) i en Anmeldelse, som overhovedet hører til det bedste, der er skrevet

om Bredahl og hans Digtning. Goldschmidt kalder Bredahl for de danske Digteres Cincinnatus, med Undtagelse af, at han ikke sejrer, og nævner som Grunden, hvorfor han ikke sejrer, at han altfor meget er Cincinnatus. Den stolte Romer, der blev kaldet til Diktator, bevarede paa sin høje Plads en Erindring, der skulde have forladt ham ved Dørtærskelen. Hos Bredahl — siger Goldschmidt — fremtræder det ikke som en personlig Mellemregning, han fører ind i Digtekunsten, men i hans tragiske Poesi føler man uvilkaarlig en Polemik; hans Genius, der drager frem til Tragediens sædvanlige Kamp, nemlig for det almindelige og evige, skaber sig et dobbelt Formaal og kæmper samtidig mod Tilstande i Tiden og Øjeblikket. Bredahl har altid forekommet Goldschmidt som en *demokratisk Digter;* «men stoltere og strængere og i visse Maader langt radikalere end de demokratiske Politikere, følte han han Tidens Elendighed dybere end de; i hans Misfornøjelse og Utilfredshed var det hans eneste, barske Trøst at lade dens Fejl og Synder glide med ind i hans poetiske Tankefostre, optræde mod hinanden, kæmpe og gaa til Grunde. Han er ikke, som Shakespeare og andre store Tragikere, trods sin Lighed med dem, en glad Digter.» Særlig er den mørke Tragedie, nu i 1849, kommet for sent. «Nu» — ender Anmeldelsen — «ere Tiderne forandrede; de bære vel Lidelser og Kampe i sig, der ogsaa kjendes i Literaturen,

men her er kommet frisk Luft, alle have Haab. En Byrde vil nu ogsaa være taget af den her omtalte Digters Sind [?], og skjønt Befrielsen er kommen sildig, saa er han dog — haabe vi — endnu ikke for gammel til unge Sejre.»

Den gamle Digter skulde virkelig i sit Livs sene Aften opleve nye Sejre, men det var rigtignok nærmest en anden, der vandt dem for ham. *F. L. Liebenberg*, der havde kjendt og elsket de «Dram. Scener», saa længe de havde existeret, havde i sit Exemplar, der ofte brugtes af ham til Oplæsning i Vennekredse, stræbt at raade Bod paa den formløse Brede ved Indstregning af de talrige Udvæxter. I Begyndelsen af Halvtredserne fik han nu den Tanke at forsøge, om han kunde faa Værket trykt i denne forkortede Skikkelse. Han gjennemgik Forkortelsen paa ny og med større Omhu, og efter at Hostrup havde læst og billiget den, drog han ned til Ingemann i Sorø, vandt ham for Planen og fik en skriftlig Anbefaling fra ham med over til Bredahl paa den anden Side Søen. Da han nogle Dage efter kom der igjen, havde Bredahl læst Forkortelsen og gik ubetinget ind paa Forslaget; han glædede sig ved Tanken om at se sit Værk opnaa en større Popularitet, ligesom han ogsaa højlig trængte til den Indtægt, Liebenberg haabede at kunne skaffe ham i Honorar. Forhaabningerne slog ikke fejl. Samfundet til den danske Literaturs Fremme paatog sig i 1855 Forlaget, i Følge en af C.

Hauch, Fr. Paludan-Müller og J. M. Thiele afgivet Komité-Betænkning, de tre Bind bleve smukt udstyrede — med sidste Bind fulgte Vermehrens Portræt af Bredahl — og den gamle Digter fik imellem 15 og 1600 Rdlr. i Honorar. Liebenberg satte ikke engang sit Navn paa Værket som Udgiver, skjønt han i et og alt besørgede hele Arbejdet alene. Den nye Udgave, der altsaa snarere er et Omtryk end et Optryk — idet det oprindelige Omfang er forkortet med en Tredjedel, fra 77½ Ark til 54 — hører ikke til Liebenbergs mindste literære Fortjenester. For første Gang bleve nu de «Dram. Scener» læste i videre Kredse, og Bredahl og hans Hovedværk kom endelig til at indtage deres berettigede Plads i vor Literatur*). — Kun en Anmeldelse i «Flyve-

*) I et Brev til Ingemann (se «Ill. Tidende 1869—70 S. 164) skriver Hauch: «Jeg har i denne Tid haft meget at gjøre med Bredahls Digte. Liebenberg har foreslaaet at udgive dem med nogle Forkortelser, og jeg skal da tillige med et Par andre afgive Betænkning om, hvor vidt Forkortelserne ere rigtige. I det hele ere de vist meget passende, men paa nogle Steder er efter mine Tanker noget af den malmfulde Diktion taget bort, som jeg gjærne vilde frelse. Det er jo ikke ved det ydre Stof, eller ved zirlig Form, at Bredahl udmærker sig, men ved den aandelige Gehalt og Rigdom, ved det, der vilde gribe Sjælen, selv hvor alt det tekniske var forsømt, ved det, der gjør Digteren til Digter med andre Ord, eftersom det er det, som egenlig har sit Udspring i Sjælens Dyb. Dette maa fremfor alt skaanes, ikke et Jota maa her tages bort, og

posten» synes at have været uvenlig. I det mindste skriver Bredahl i det sidste foreliggende Brev fra ham til E. Collin, Novbr. 1855, følgende: «Flyveposten (ellers venligsindet mod det fuskeragtige) har udstødt sit Anathema over «Dram. Scener», gjort kritisk Kaal paa hele Klatten og sparket min Musa ud i det yderste Mørke til Graad og Tænders Gnidsel. Redaktørerne har svoret min Undergang — svoret ved alle Skopløke, Rokkehoveder og Toldbodrotter i Kristenheden. En saadan Dom staar fast, som Dovrefjæld, og jeg er uden Redning forloren.» Brevet, der viser, at den 71aarige Digter endnu har bevaret sit gamle hvasse Vid, ender med, at den «bedrøvelige Tidende» dog ikke har gjort Kaal paa ham.

Det sidste Brev fra Bredahl til Ingemann er fra Jan. 1854. Han fortæller bl. a. deri, at hans to ovenfor omtalte gamle Heste dog ikke overlevede ham. De døde, siger han, for en Kugle, «en ridderlig Død paa en Maade». Hans nye Ralliker har kostet ham 200 Rdlr., «som dog endnu ikke ere betalte». Han havde villet give Prangeren sin Musa for Hestene, men han var »ingen Tosse», sa'e han saa, der lod sig «ta'e ved Næsen». Han maa have anet, siger Bredahl,

---

derfor tænker jeg da at kæmpe efter Evne.» — Hauch sendte imidlertid Liebenberg kun 18 smaa Bemærkninger, af hvilke de 6 bleve fulgte.

at «Bytte her gik ud paa Bedrag»*). Saaledes spøger Digteren til det sidste med sin Livsskæbne.

Den 16de Januar 1860 døde Bredahl paa

*) De gamle Heste bleve dog ikke skudte før ud paa Efteraaret, da de havde skæmmet sig en Del. Svigersønnen fortæller nemlig paa ovenanførte Sted følgende, der ogsaa vidner om Bredahls Godhed for sine Husdyr: «Han havde to store, fede, brune Heste, som vare langt bedre end andre Bønders. Da disse to Heste bleve gamle (men ikke magre), var det, at han handlede med ham, han i sit Brev til Ingemann kalder «Prangeren», og fik to dejlige, sorte Heste, hvorfor han gav 200 Rdlr. i Bytte, og hvilke langt overlevede ham, men paa den bestemte Betingelse, at de gamle ikke maatte sælges eller udmagres, men skulde dræbes samme Efteraar. Men da «Prangeren» — hvad han ellers ikke var, nemlig Gmd. Hans Larsen i Nabobyen Borød-Flinterup — desuagtet lod dem gaa for længe ude om Efteraaret, og de skæmmede sig for meget, saa ærgrede Bredahl sig meget herover. Hans andre Kreaturer vare ligeledes bedre end de andre Naboers, paa Grund af at han havde saa stor Omsorg for dem, men dog mest for Hestene. Hestene var han ellers meget nænsom over, og det var kun sjældent, at Kvinderne fik Lov at kjøre nogen Steder, saa Hestene kom jo om Vinteren næsten ikke ud uden hver 14de Dag, naar jeg skulde til Bromme Mølle, ca. 1¼ Mil, og hente Brød m. m., samt naar der skulde skoves Brænde.» — Svigersønnen oplyser tillige, at Bredahls pekuniære Vilkaar vare forholdsvis gode i de sidste Leveaar. Foruden det ovenfor nævnede Honorar fra «Samfundet til den danske Literaturs Fremme» tilfaldt der omtrent ved samme Tid Digteren en Arv paa c. 2400 Kroner. «Heraf ejede Bredahl ved sin Død lidt over 5000 Kr. og skyldte ikke nogen noget.» Heller ikke skyldte han noget i Damsgaard.

Damsgaard. Svigersønnen skriver saaledes om hans sidste Dage: «Bredahl var af og til syg det sidste halve Aar, han levede. Juledags Aften spillede han tillige med Kvinderne og mig Kort om Nødder, og det samme gjorde vi ogsaa anden Juledags Aften, men da vilde han blive ved dermed til over Sengetid, da han var syg, og han, som han sagde, ikke kunde være i Sengen. Han kom sig ikke mere, men var dog lidt oppe endnu nogle Dage, indtil hans Fødder begyndte at hovne, og de sidste 5 Dage kunde han slet ikke være oppe; jeg maatte da saa godt som baade Dag og Nat være hos ham, da ingen anden ret vel kunde gjøre ham tilpas. Det var tungt for mig at se paa, hvor afmagret han var, hans Laar og Ben vare ikke tykkere end en anden Mands Haandled, og saa vaandede og klagede han sig bestandig over, at han havde Smerter her og der, og at han ikke laa godt nok, og jeg maatte som Følge deraf stadig rette og dreje ved ham og Sengen. Og samtidig med, at han klagede sig, saa bad han ofte i disse sidste Dage og Nætter til Gud om, at han vilde være ham naadig og lukke op for ham, i saadanne Udtryk: «O, Herre Jesus, vær mig naadig og luk dog op for mig!». Mandagen den 16de Januar 1860 om Morgenen Kl. 6 udaandede han stille og rolig. Han havde hele Tiden været ved sin fulde Samling, men sove kunde han ikke; kun enkelte Gange slumrede han lidt, men vaagnede op som af Feber-

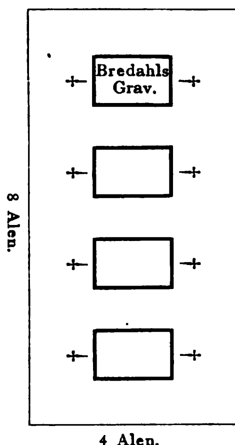
drømme. Han ytrede ogsaa mange Gange: «Nu kan jeg ikke komme mig mere, og gid jeg dog snart kunde slippe, for jeg pines saa meget.»»

Ingemann trøster hans Hustru med nogle venlige Ord (se Brevsamlingen S. 541) og værner selv efter Vennens Død om hans efterladte. I et Brev til H. C. Andersen, d. 24. samme Maaned, skriver han følgende: «Gamle Bredahl gik da bort; mon ingen kunde udvirke, at hans Enke og den ugifte Datter kunde beholde den lille Digtergage, der blev ham forundt. Jeg tror, det var 250 Rdlr. Kan De aande Liv i den Tanke, saa gjør det! Han maatte svare Afgift af «Parnasset», uden at have Græsning til et Lam derpaa — hans Kejserdømme Kyhlam laa i Maanen — hans Musa var den gamle Hex Gumba, sagde han selv — men hun var dog en Lysalf, og — det Parnas, han svarede Skat for, hed i Folkets Mund «Per Nassens Banke». Men derfra saâ han meget stort og herligt. Jeg har tænkt paa et Digt om ham med de Motiver; men det vil ikke frem.» — Længe maa Digtet imidlertid ikke have ladet vente paa sig, thi den 5. Februar stod det nu saa bekjendte, skjønne Mindedigt trykt i «Illustreret Tidende». Et Par Aar efter fik det derpaa sin rette Plads i Ingemanns efterladte «Levnedsbog» sammen med den fortræffelige lille Karakteristik af Bredahl.

Bredahls Død gik iøvrigt meget ubemærket hen. Et Par af Dagbladene ofrede hans Liv og

Digtning en halv Snes Linjer, og «Ill. Tidende» bragte en Gjengivelse af Vermehrens omtalte Portræt. Heller ikke mindes jeg fra Sorø, at hans Død eller Jordefærd*) vakte den ringeste Opmærksomhed, medens Ingemanns Jordefærd to Aar efter blev en Begivenhed, der aldrig vil gaa nogen tilstedeværende af Minde.

Bredahl ligger begravet paa Pedersborg Kirkegaard tæt udenfor Sorø ved Kongevejen. Gravstedet er en rektangulær Firkant, der paa den ene Led maaler 4, paa den anden 8 Alen, og er indhegnet af en lav Ligusterhæk.

*) Der var i Følge Svigersønnens Meddelelse foruden Familien c. 20 af de nærmeste Naboer til Stede samt begge

Fire smaa Gravtuer, bevoxede med Vinka, betegne, at her ligger Bredahl, hans Hustru og to Døtre. Bredahls Tue er den længst imod Nord. Der findes intet Mindesmærke, ingen Inskription, kun fire smaa numererede Træpinde*). For Hoved- og Fodenden af hver Tue staar en lille Rosenbusk. Alle otte Buske ere mer eller mindre forkrøblede, da Jorden er tør og sandet, men det er iøvrigt let at se, at Gravene blive vel passede og vedligeholdte. Selve Gravstedets Beliggenhed er meget smuk med fri Udsigt til alle Sider, paa det højeste Punkt af Kirkegaardens nordre Side, ud imod Landsbyen Bromme. Paa omstaaende Rids af Gravstedet ere de smaa Rosenbuske angivne med et Kryds.

— Bredahls Digtning var i sig selv ikke skikket til at vinde Tidens Øre. Oehlenschlägers og Ingemanns Dramaer vare støbte i faste Former, og selv Grundtvigs «dramatiske Scener», Optrinene af Kæmpelivets Undergang i Nord, havde dog Historiens og Mythernes kjendte Grund under deres Fødder, men disse fantastiske Billeder fra et opdigtet Kejserdømme i Maanen, disse løsrevne Brudstykker, der i broget Uorden som i et Kalejdoskop drog forbi Øjet, alle disse underlige, frem-

Sognets Lærere og Pastor Becher, som holdt Talen. Ingemann havde ikke turdet vove sig ud i det daarlige Vejr.

*) Der er ikke — skriver Svigersønnen til mig — sat noget Mindetegn ved hans Grav, da Bredahl saa bestemt udtalte sig for, at det var dumt at give Penge ud til sligt.

medklingende «kyhlamske» Navne paa Steder og Personer, og saa denne «Famulus» hos den gamle Hex Gumba, der meldte sig som «Oversætter» af det fra Maanen nedblæste Haandskrift — hvor skulde man føre alt dette hen, hvad Maal og Mening var der med det hele? Det var stort og aandrigt, naar f. Ex. Prinsesse Silva vaagner hos Røveren Thurno, og denne skildrer sit, det vil sige Digterens, Rige som den uendelige Verden, hvortil der ikke er Plads paa Verdenskortet, og dernæst paa hendes Spørgsmaal om, hvad da dette Kejserdømme hedder, svarer følgende:

Det er en Verden for sig selv, Prinsesse,
ej iler Flod, ej ruller nogen Bølge,
ej suser nogen Storm, der saa' dets Grænser,
og derfor fik det Navnet Kimbullama,

men selv her maa Digteren i en Note forklare, at Kimbullama er et «nebulsk» Ord, der paa Dansk betyder Tankeriget. Det var ikke saa underligt, at Samtiden istemmede en af de følgende Repliker:

Nu, da tykkes mig,
du kimbullamiserer ganske dygtig.

En Digtning af denne Art var, trods alle sine Skjønheder, sin shakespearske Malmklang og sin egen bredahlske Originalitet i alt Fald den Gang ikke i Stand til at faa en større Almenhed i Tale.

Derfor blev i henved 40 lange Aar Bredahls Liv ogsaa kun en eneste Lidelseshistorie, i et og

alt et Sidestykke til Blichers derovre paa den jyske Hede. Han kunde om ham sige, som Røver Thurno: «Han er min Broder, øvet vel i Modgang.» Og det er ikke for intet, at Bredahl selv har peget paa, at Thurno overhovedet i mange Stykker ligner ham selv. Vi behøve kun at læse fire saadanne Linjer:

For Hjærtets Guld er Modgang Prøvestenen,
og ingen tro, hans Brysts Metal fortjener
en Rang iblandt de ædlere Metaller,
før det har udholdt denne haarde Prøve.

Til Bredahls Ære skal det siges, at han udholdt Prøven. Hvor haardt Livet end tog paa ham, hvor bitre Ydmygelser han end maatte lide, hvor fattig og fortrykt han end blev, hvor træt hans Hoved end tilsidst sank ned mod Brystet, i aandelig Forstand bar han det hævet til sin Død, hans Ryg krummede sig aldrig, og hans Tanke blev fri og selvstændig til det sidste. Der er, som vi have set, Breve nok fra alle disse Aar, der kunne vidne for ham og tale hans Sag. Han var en Særling, tavs og indesluttet fra Ungdommen af, og hans Skæbne her i Livet skulde ikke gjøre ham udadvendt og let tilgængelig.

Men som hans trofaste Ven Ingemann har skildret ham, skal han vedblive at leve i vor Erindring. Vi skulle se den fattige Bonde og Digter gaa dér paa Engen med sine Træsko og flytte Kvæg, medens hans Tanker sammenhamre Re-

pliker til at lægge i Munden paa en Kejser i Maanen, og naar vi læse hans Skrifter, skulle vi lære at sande, hvorledes han «i sin Poesi som paa sin Brakmark kunde vælte store Kampestene fra sin Ager og sætte sig paa dem med et harmfuldt Blik paa al Slethed og Uretfærdighed, paa al Løgn og Hykleri, paa al sminket Herlighed og tom Storhed i Verden». Og mindst skulle vi glemme, hvad der drev denne Demokrat til at optræde for Offenligheden som Digter og til paa sin Maade, med de Vaaben, der stod til hans Raadighed, at slaa et Slag mod Undertrykkerne for de undertrykte, mod de store og mægtige for de smaa og ringe.

Et Par Strofer af Ingemanns Mindedigt vil være paa deres Plads her:

Han syntes til en Sangens Drot udkaaret:
djærv greb han efter Kæmpens Strængeleg,
hvis Tonestrøm til Verdens Højder steg,
af Havets Dronning over Jorden baaret.

Med Jægerriflen spændt i stærke Haand,
han fordum trodsed Vinternatten gjærne,
naar Tankestrømmen brused i hans Hjerne
ved Vingeslag af Kæmpeskjaldens Aand.

I Skovens Dybder stod han tidt ved Søen
og stirred gjennem Taagesløret frem
mod Stjærnehavets Dyb og Sandheds Hjem
i Lysglimt fra Udødelighedsøen.

«Kæmpeskjalden» er selvfølgelig Shakespeare. Og efter nogle Vers om Bredahls Musa, den gamle Gumba, hedder det tilsidst:

I Maanen gav hun ham et Kejserdømme,
paa Jorden Væg af Ler og Tag af Halm,
men paa hans Tunge Ord af hamret Malm
og Perlers Skat i Hjernens Billedstrømme.

Hun planted paa hans Baadstavn Retfærds Flag,
hun gav ham Tordenrøst — og Lyn i Øje
og Kraft og Mod til «Tankens Dyb at pløje»,
trods Strøm og Storm, med tunge Aareslag.

Hans Digterskib ej fløj paa lette Vinger
til lyse Drømmeverdners Tryllestrand!
hans Kvad om »Kyhlams» store Kejserland
som Drøn af knuste Verdensfjælde klinger.

Chr. H. Bredahl staar overmaade ensom i vor Literatur, og man kan næppe nok anvende paa ham det kjendte Ord, at den, der har levet for de bedste i sin Tid, han har ogsaa levet for alle Tider. Man kan uden Tvivl blade alle Oehlenschlägers, Mynsters, Ørstedernes og endnu fleres Selvbiografier og Brevsamlinger igjennem, uden saa meget som at støde paa hans eller hans eneste Hovedværks Navn. Det var, som vi her have set, en lille Vennekreds — i hvilken det Collinske Navn ikke sidst bør nævnes — der kjendte ham og holdt ham oven Vande. Men saafremt de himmelske Magter virkelig skjænke Udødelighed til den, der har spist sit Brød med Taarer, og

paa hvis Sengerand Sorg og Savn have siddet hjemmevant til Huse, saa er Bredahl med Rette lige saa udødelig som sin — for Resten neppe personlig bekjendte — jyske Ven og Lidelsesbroder. Bredahl vil aldrig blive populær som Blicher, han ejede hverken Ingemanns Evne til at faa Bonden og Barnet i Tale eller Grundtvigs vældige Kraft til at forme Tiden efter sig, men dog hører han som Digter til denne Gruppe, hvis Mænd hver paa sin Vis og ad sine Veje blev vort nationale Demokratis aandelige Bannerførere. Hvor højt hans Vingeslag derfor end gaa over det store Folks Hoved, bæres hans Digtning dog i sin inderste Kjærne af de samme Tanker, som drog Ingemann tilbage til Valdemarerne, som kaldte Blicher op paa Himmelbjærget, og som endelig med Grundtvig sejrrigt og myndigt gav vort Folkeliv et bestemt Fremtidsmaal at styre efter. Det var ikke blot Bredahls Bondeliv, der gjorde ham til en af Folkets «egne»; den Puls, der banker overalt i hans Digtning, det Hjærte, der slaar i hans Bryst, er saa demokratisk som noget i vor hele Literatur.

Hans Vilhelm Kaalund.

Og meget har jeg prøvet, og ensom har jeg levet,
og lidet har jeg søgt at gjælde for Poet.
Hvad De og Verden ved af de Digte, jeg har skrevet,
er: at jeg har paa Livet med friske Øjne set.

Af „En Eftervaar“.

I.

Hvis jeg en Gang skulde skrive mit Livs Erindringer — sagde Kaalund en Dag under en Samtale — vilde jeg begynde saaledes: En Morgenstund i 1814 kom en ung Pige ud fra et stort anseligt Hus paa Gammel Torv. Hun havde grædt og saa' meget bedrøvet ud. En ung smuk Officer kom dansende hen ad Fortovet, standsede hende og sagde: «Vær ved godt Mod! Man maa tage Livet, som det falder. Baade Kaalund og jeg er afskedigede, men Verden staar os jo aaben. Jeg gaar til Rusland; hold ikke paa Deres Kjæreste, men lad ham følge med mig!» Officeren hed Rüdinger; han gik til Rusland og endte som meget høj Militær. Men den unge Pige holdt

alligevel paa sin Kjæreste. Det blev Digteren Kaalunds Forældre.

H. V. Kaalund, der selv havde et vist militært Snit over sig, nedstammer fra en gammel Soldaterslægt. Han er opkaldt efter sin Oldefader, Major Hans Vilhelm K., der var gift med en Komtesse Lüttichau. Deres Søn, Oberst, Kammerjunker K., der blev gift med Jakob Langebeks eneste Datter Jakobine, havde været Chef for det Nordenfjældske Regiment, kom herned efter 1814 og blev Kommandant i Altona, hvor han døde, da den senere Digter omtrent var en 13 Aar gammel. Oberstens Søn, Premierløjtnant Marinus Nicolai K., der altsaa blev afskediget ved den store Hærreduktion efter Norges Tab og sammen med sin Ven Rüdinger havde staaet i Færd med at gaa til Rusland, var, efter at have gaaet Kadetskolen igjennem, kommet til at ligge i Garnison i Jylland og havde dér lært sin tilkommende Hustru at kjende. Hun hed Juliane Mariane (opkaldt efter Enkedronningen) Schmidt og var en Datter af en daværende Kjøbmand i Randers. Schmidt var som ung Skorstensfejersvend udvandret fra Altona. Han blev gift med Guldbergs Husbestyrerinde, og Guldberg etablerede ham som Kjøbmand i Randers. Det var en uhyre virksom Mand, der byggede Huse i Byen, men under Statsbankerotten gik han fallit og kom fattig til Kjøbenhavn. Her holdt han en Tid Restavration og blev senere en meget velhavende Skorstens-

fejermester. Hans Kone havde været Husjomfru hos en Major Carlsen, i hvis Hus Grevinde Dannemand opholdt sig, medens Frederik VI. var paa Kongressen i Wien, og da nu Premierløjtnant Kaalund giftede sig med Datteren uden at eje det ringeste, skaffede Kongen ham en Plads som kgl. Toldassistent i Kjøbenhavn. Det var en Stilling, der var under hans Rang, og hans fornemme Slægtninge af den Rosenkrone-Hjelmstjernske Æt vare tilmed meget misfornøjede med hans Ægteskab, der i deres Øjne var en Mesalliance. Det hørte til Digteren Kaalunds Barndomserindringer, hvorledes en lille sammenskrumpet Grevinde af Slægten aldrig vilde se Forældrene, men nøjedes med at lade Børnene aflægge hende Besøg. En Broder til Digteren lod hun opdrage til Officer, medens Hans Vilhelm bestandig var Skumpelskuddet, til hvem hun sagde «Han», naar han ikke vilde kysse hende paa Haanden. En Gang under hans Opvæxt skulde han rejse til sin Bedstemoder i Holsten, og Grevinden sendte Bud efter ham, for at give ham Rejsepenge. Hun sad og lukkede Pungen op og i, men gav ham tilsidst alligevel ingen Ting; derimod bad hun ham hilse saa flittig derovre.

Toldassistent Kaalund var melankolsk og hypokonder, men vittig og med stor komisk Sans. Sønnen mindedes, hvorledes de havde læst Smollet sammen, til de af Latter vare nær ved at trille under Bordet. Baade sin Sans for det komiske

og sin Kjærlighed til Dyr havde H. V. K. arvet efter Faderen. Hjemmet var fuldt af Stære og andre Fugle, Egern og Kaniner løb frit omkring i Stuen. En Dag krøb et Egern op ad Faderens Lomme, hvor det gjærne tog Plads, og pjaskede ned i Sagosuppen. Undertiden brugte Drengen ogsaa Egernet som Nøddeknækker, skjønt Dyret kastede vrede Blikke til ham, naar han tog Kjærnerne, som det lagde bag sig. Moderen var en ildfuld, begavet Natur, der kunde en uendelig Mængde Sange, gamle Viser fra Jylland, Sange fra Theatret. Hun var sund og stærk og døde først i 1865, 73 Aar gammel, med de Ord: «Hvor Livet har været dejligt!» Faderen derimod døde allerede i Oktober 1831, Aaret før H. V. blev blev konfirmeret, kun 42 Aar gammel. Hans Vilhelm, der er født (i store Grønnegade) den 23. Juni 1818*), er den fjerde af fire Søskende. De to første Børn (Piger) døde begge som smaa; til den ene havde Frederik VI. og Dronningen staaet Fadder ved Adam Gotl. Moltke og Generalinde Krogh. Det tredje Barn var nulevende afskediget Officer C. H. Kaalund.

En stor Del af Barndommen tilbragtes hos de gamle Schmidts. H. V. Kaalund elskede Bedstefaderen og erklærede ofte, at han skyldte ham uendelig meget. «Der kunde slaas 100 Dig-

*) Paa Døbesedlen staar fejlagtig den 27., men Moderen vidste nok, at det var St. Hansnat, hun fødte sin yngste Søn.

tere ud af den ene Mand,» sagde han. Det var en energisk Natur med en forunderlig Ild og dyb Kjærlighed til spredte Sange af den tyske Literatur, som han gik og sang eller fremsagde for Drengen, der ofte i Mørket spændt og betaget er vandret op og ned ad Gulvet med den gamle*). Han levede omtrent til H. V. K.'s Konfirmation. Konen var lukket, barsk og stærk, blottede aldrig sine Følelser, «ligesom skaaret ud af Sagaen». Den Kaalundske Nerveirritation var en Arv efter hende, men ogsaa den gamle Schmidts Ild blussede i Dattersønnen.

Schmidts boede dels bag Store Ravnsborg i en Ejendom, hvis Have gik ned til Søen, dels paa den nuværende Nørrebrogade lige overfor Assistenskirkegaarden, den yderste saakaldte Trinitatis Kirkegaard. Et smukt Digt i «En Eftervaar» skildrer Barndomslivet «paa Grænsen mellem Stad og Land», men ogsaa rundt om i Kaalunds øvrige Digtning er der Minder fra disse Dage. I hans første Digtsamling findes saaledes et Digt, der hører til de mange, som Kaalund med sin — undertiden for — strænge Selvkritik ikke senere optrykte. Det hedder «Til Høsten» og er særlig karakteristisk, fordi Kaalund allerede her — i 1840 — betoner, at han langt snarere er Efteraarets end Foraarets Digter. Det hedder bl. a. her:

*) Se bl. a. «Kirkegaarden» i «Efterladte Digte».

Og er der Alvor i mit Kvad,
den blev, o Høst! din Gave,
da jeg som Barn bag Ruden sad
og saa' nedfalde Blad paa Blad
paa Kirkegaardens Grave!

Og Digtet ender med følgende Ord til Høstens Vind:

Men naar jeg flytter hen en Gang
til Gravens snævre Stue,
da sus mig op din friske Sang
og dans ad Lindegangen trang
hen til min lille Tue!

Hundene i Omegnen spillede en stor Rolle for Drengen, og Træk for Træk, der senere dukkede op i hans Digtning, kan følges tilbage hertil. Hans Barndomsven var særlig en vidunderlig klog Hund Tyrk. Voldskytten eller «Skillingssergeanten», som han kaldtes, fordi Medaljen for tro Tjeneste lignede en Skilling, havde Opsyn med Glacierne og vilde en Gang skyde Tyrk. Men Kaalund tog Hunden om Halsen, saa Skildvagten ikke vovede at skyde, og rullede sammen med den ned ad Voldskrænten, og frelste saaledes dens Liv. I Følge sin Faders Stilling havde Drengen Adgang til alle de lukkede Glacier. Barndomskjærligheden til Stadsgraven og Kirsebærgangen klinger igjennem hans store og karakteristiske Digt «Da de rev Voldene ned».

Drengen søgte forskjellige Skoler, Gorms, Grønvalds og tilsidst v. Westens, af hvis øverste

Realklasse han gik ud. En af hans Skolekammerater var Anton Melbye. Han var saa optaget af «Virkeligheden» sagde han tidt, af han ikke blot ikke lærte meget selv, men ogsaa smittede de andre. Til Leg og Lystighed, til dristige Ture var han altid den første. Efter Konfirmationen blev der brevvexlet med en Onkel i Vestindien, en Regerings-Embedsmand, Broder til Faderen, om en eller anden Plads ved Plantagerne, men til alt Held lærte Kaalund paa denne Tid Bogholder ved den grønlandske Handel Muhle (Billedhuggerens Fader) at kjende, i hvis Hus der kom mange Kunstnere. Den gamle Muhle var en stor Original og et højst begavet Menneske, om hvem Thorvaldsen sagde, at der var gaaet et stort Geni tabt i ham, «men det var slaaet ind». Her lærte Kaalund ogsaa Billedhuggeren Freund at kjende, Smedden, som han kaldtes, fordi han havde arbejdet sig op fra Smeddesvend, og det endte med, at han — vistnok i Efteraaret 1833 — kom i Freunds Atelier ved Frederiksholms Kanal, hvor Bissen senere havde sit Atelier. Selv var Kaalund overordentlig sorgløs og gik strax ind paa, hvad man foreslog ham.

I Atelieret var der tillige Stenhuggerværksted, da Freund lavede mange Gravmindesmærker, og Stenhuggersvendene vare Venner med Kunstnerne. Der var et vildt Liv over alle Bredder og Grænser. Kaalund, der var en overmaade galant lille Fyr, mødte uhyre pyntet og blev strax

overfaldet af Banditterne, der vilde døbe ham. De hældte en Spand Vand over ham og lukkede ham inde i en Marmorkamin. Løjerne udartede til vild Kamp, og «Smedden» maatte rive et Vaaben ud af Kaalunds Haand. Freund selv var en højst original Natur. Kaalund har saaledes fortalt Kr. Arentzen (se dennes «Danske Digtere i det 19. Aarh.» S. 213), at den kæmpehøje Mand, der altid saâ mørk og tungsindig ud, til sine Tider anfaldtes af et Slags Spleen, der bragte ham til hele Maaneder at lægge Hænderne i Skjødet og lade Atelieret, hvor han ellers stod og arbejdede ivrigt med Træsko paa Fødderne og en improviseret Papirshat paa det vildt pjuskede Haar, skjøtte sig selv. Hans kjæreste Tidsfordriv var da at stange Aal eller gaa paa Vildandejagt i Kallebodstrand. Hans Elever fulgte hans Exempel. Ligesom han havde de deres egen Sejlbaad og Jagtredskaber og gjorde ham Selskab paa disse Udflugter, paa hvilke de oplevede mange Æventyr og ofte tilbragte hele Nætter snart paa Vandet, snart paa Saltholmen og de smaa Holme i Nærheden. Det endte imidlertid en Gang bedrøveligt. En tidlig, kold Oktobermorgen kuldsejlede Professoren; han selv bjærgede sig ved Svømning; men en ung, lovende Billedhugger (Vahl) og en Kontorist, der var i samme Baad, druknede. Blandt Kammeraterne kan iøvrigt nævnes Holbech, «den gamle af Dage», Plum, Harald Conradsen og senere Jerichau. Den sidste blev Kaalund en tro og nær

Ven for hele Livet. I Nicolaj Bøghs «Erindringer af og om J. A. Jerichau» vil man kunne finde Vidnesbyrd nok derom. Her et Træk fra deres Ungdomstid. Det var — fortæller Bøgh — blevet en bestemt Aftale mellem Jerichau og Kaalund, at de skulde slaa sig sammen og *gaa* til Rom. Kaalund kunde hos en Slægtning skaffe lidt Penge; det var altid til at begynde med. Hans største Frygt var, at han ikke skulde kunne udholde Marschen, men Jerichau sagde: «Det *skal* gaa; om ikke andet, saa banker jeg dig frem.» Saa kom en af Rothschilderne paa Besøg her, og de fik da den dristige Idé at skrive ham til og bede ham om Understøttelse til Rejsen. Ansøgningen blev ledsaget af en Kaalundsk Tegning, der forestillede to unge Billedhuggere, som huggede sig Vej gjennem Livet og slog Filistrene ned til alle Sider. Andragendet blev ubesvaret. Kort efter fik Kaalund en stærk Nervefeber, og i Stedet for at følge ham til Rom, tilbragte Jerichau sin Tid med at vaage over Vennen. — Da Jerichau endelig alene kom af Sted til Rom og for en Del Aar skiltes fra Kaalund, gav han denne en Ring og «forlovede sig med ham». Kaalund sagde: «Det er Alvor, det er ubrødeligt Venskab!» Og det blev det.

Allerede nede hos Freund malede baade Jerichau og Kaalund, ligesom Kaalund ogsaa samtidig gik paa Kunstakademiet sammen med Lundbye og Conradsen, der var hans stadige Side-

kammerat. Han mindedes fra de Dage, hvorledes han en Gang havde skrevet et Digt om «Tørvebønderne ved Bagsværd», en Blanding af komiske Scener og Naturens Opvaagnen en Morgenstund, og læste det op for Lundbye og Skovgaard. Kaalund boede den Gang med sin Moder i Farvergade, lige overfor Vartov, i Hus sammen med Küchler, hvis Fader var Spejlhandler. Den gamle Küchler havde sin Butik paa Hjørnet af Lille Kirkestræde, og fra hans Stuevindue malede Kaalund sit første Billede: Amagertorv.

II.

Et Bekjendtskab blev paa denne Tid af indgribende Betydning i Kaalunds Liv. En Dag, da Kaalund stod og arbejdede i Freunds Værksted paa Nornerne i Ragnarøksfrisen, kom P. O. Brøndsted hen til ham og begyndte at deklamere: «Over Bjærg, over Dal, over brusende Søer utrættelig svinger valhalliske Møer de blodige Vinger! — Naa, fortsæt!» Men Kaalund stod og gloede. «Kjender De ikke Citatet?» — «Nej!» — «Det er jo en ung Vild,» sagde Brøndsted til Freund, men da han hørte, at det var Kaalund, der havde skrevet den smukke «Hilsen til Thorvaldsen» ved dennes Hjemkomst i 1838, samt Mindedigtet ved «Frederik VI.'s Død», der begge havde gjort mer

end almindelig Opsigt og skaffet Kaalund mange Venner, interesserede Brøndsted sig varmt for ham, laante ham strax Ewalds «Balders Død» og talte hans Sag hos Kristian VIII. Denne vilde først, at Kaalund skulde studere, men Brøndsted fraraadede det bestemt. «Er De meget bekymret for et Levebrød,» sagde han til Kaalund, «kan De gjøre det. Ellers ikke. Jeg sidder her og læser Stolbergs Oversættelse af Klassikerne og er begejstret derover, og jeg kan dog Græsk. Tro mig, de andre kan heller ikke læse de gamle Digtere i Originalsproget.» Fra nu af kom Kaalund ofte hjem til Brøndsted, der læste sin Oversættelse af Æskylos for ham. En Dag bad han saaledes Kaalund høre nogle Vers, da han satte Pris paa hans Øre. Kaalund gjorde en Indvending; et Par Vers lød ikke godt. «Hvorfor?» spurgte Brøndsted. Ja, dér stod Kaalund. Han havde ikke den fjærneste Anelse om alle de græske Versemaal. Brøndsted slog Hænderne sammen af Forbavselse over hans Uvidenhed, men indrømmede derpaa, at det for Resten var det bedste at have Øre.

Nu opgav Kaalund de bildende Kunster. Alle kjende hans Tilegnelsesdigt til Oehlenschläger med hans første Digtsamling:

Mejslen i Haanden man gav mig og Leret;
ak, det blev dødt for min Haand!
Træerne grønne og Solstraaleskjæret
drog til Naturen min Aand.

Penslen da greb jeg, men kasted den atter
— nu først forstaar jeg mig selv!
Nu mig med svulmende Bølger omfatter
Sangens henrivende Elv.

I Andragendet til Kongen om Understøttelse blev Kaalund varmt anbefalet af Brøndsted, Oehlenschläger og — Blok Tøxen. Denne sidste havde baade fra Englændernes Tid og fra Sagen med *Dr.* Dampe et vist Skjær af en Frihedshelt over sig — en Dag, da Kaalund kom med ham ind i Kehlets Kafé, spilledes der Marseillaisen ved Synet af ham — men Omgangen med ham kastede en Skygge over Kaalunds Loyalitet. J. M. Thiele, der var Kongens Mellemmand, kom en Dag op til Kaalund, og ved at se Blok Tøxens Billede paa Væggen, advarede han ham. Understøttelsen — ingen bestemt Sum, men i den pinlige Form af et Gratiale paa nogle Hundrede Daler ad Gangen — blev hurtig Kaalund utaalelig. Ved en Avdiens spurgte Kristian VIII. ham, om han ikke skrev i Bladene. Kaalund svarede, at han havde skrevet nogle Kritiker over Kunstudstillingen i Carstensens Portefeuille, men mente ellers, at han var for ung til at give sig af med sligt. Kongen ytrede da, at det var ønskeligt, om unge og begavede Mænd vilde prøve deres Kræfter i respektable politiske Blade, og disse Ord gik nu Kaalund og tænkte over. De brændte ham i Sjælen, han vilde ikke kjøbes til som Hollard Nielsen & Konsorter at forsvare Konge-

dømmet, og tilsidst gik han saa en Dag op til Kongen og sagde, at han troede, han for Fremtiden kunde staa paa sine egne Ben. Kongen bruste op: «Naa, saa De vil lade mig vide, at De kan undvære mig.» Kaalund hævede Hovedet og udbrød: «Deres Majestæt —», men Kongen slog ud med Haanden og sagde: «Det er godt!» og Kaalund maatte gaa. Senere hørte han, at Kongen havde udtrykt sin Vrede over, at Kaalund havde været i «Jagtkostume» hos ham. Kaalund havde nemlig vel haft ny sorte Klæder paa, men paa Kjolen havde Skrædderen anbragt nogle taskelignende Lommer. Det hed sig nu i Byen, at Kaalund havde været i Jagtdragt med Ridepisk hos Kongen. — Da Kristian VIII. blev begravet, holdt Ligvognen udenfor Charlottenborg. Kunstnerne sang da en Kantate af Kaalund, sat i i Musik af C. J. Hansen. Mildt dømte Digteren den Konge, der i en «gjærende Tid» havde staaet «mellem stridige Strømme»; taknemmelig mindedes han, at Sangen og Kunsten i Danmark havde haft en Ven og Beskytter i den afdøde.

— Kom Kaalund saaledes tidlig paa Kant med Regeringspartiet i Fyrrerne, var hans Forhold til Akademikerne dog endnu langt slettere. Jeg har anden Steds (se Indledningen til «Fra Fyrrerne» I.) mindet om Kaalunds Plads mellem de literære Løsgængere, der — en Del af dem var tilmed jo ikke en Gang Studenter — nægtede at underkaste sig «den højere Dressur», for, som det hedder i Kaalunds Digt af dette Navn, at «pudse

Katten» blandt «Gadens frie Hunde». Som Goldschmidt kunde Kaalund ogsaa sige: «Jeg har altid levet udenfor de Kredse, hvor de smaa Forbund og Venskaber sluttes; jeg har baade i Politik og Literatur ramt mangen enkelt af Forbundsmedlemmerne.» Det skulde derfor ogsaa vare en rum Stund, før Kaalund vandt Anerkjendelse herhjemme, skjønt — som vi nedenfor skulle se — Tidens skarpeste kritiske Hoved næsten strax fremhævede hans sjældne lyriske Begavelse.

Da Kaalund i 1839 havde skrevet Digtet «Ved Frederik VI's Død», gik han op med det til «Fædrelandets» Kontor. Orla Lehmann, der sad og skrev, afslog at trykke Digtet, fordi det var for nationalt. «Nu er vi alle Kosmopoliter,» sagde han, en Ytring, som Kaalund mange Aar senere mindede ham om. Det var jo i de liberale Strømningers Dage, og selv det højkritiske Organ «Tidsskrift for Liter. og Kritik» dadlede omtrent samtidig Kaalunds varme patriotiske Digt «Niels Ebbesens Mindestøtte», fordi det er «en Urimelighed at vække et med Danmark forbundet Folks Forbitrelse ved at hædre en Gjerning, hvis Motiver og sande Sammenhæng er ubekjendt». Mindedigtet over Frederik VI. blev saa trykt i «Kjøbenhavnsposten» for 17. Jan. 1840, i hvilket Blad der ogsaa nu og da fremkom andre Digte af Kaalund i disse Aar, f. Ex. et aldrig senere optrykt og heller ikke betydeligt Digt om, hvor-

ledes han blev Digter (se d. 12. Jan. 1840). I samme Blad hædrede Blok Tøxen nu og da Kaalund med versificerede Tilraab, som f. Ex. d. 24. Jan. s. A.

Braga, dit Skjaldespil gav de dybe, de nordiske Toner.
De ville runge, naar længst Modens Smaakvidder er stum.

Naar man husker, hvorledes Akademikerne — Hostrup f. Ex. i «Spurv i Tranedans» — tumlede med Blok Tøxen, vil man forstaa, at *hans* Ros ikke just gavnede den unge Digter. Ved en Aftenunderholdning, som Phister gav paa det kgl. Theater d. 11. Marts 1840, fremsagde saaledes N. P. Nielsen Kaalunds Digt «Menneskets Skabelse» *) (se K.'s første Samling, «Samlede Digte», 1840, S. 11), et Digt, som Kaalund selv mente, der er gode Ting i, midt imellem helt slette og naive Steder. «Fædrelandet» for 12. Marts anmeldte Aftenunderholdningen og omtalte, hvorledes Nielsen under Firmaet «Menneskets Skabelse» havde bragt en Vanskabning for Lyset, som hverken vilde finde Bifald hos Guder eller Mennesker. Kaalund holdt sig ikke Wessels Ord efterrettelig

*) En Anekdote fra samme Lejlighed. Nielsen fremsagde Digtet genialt, men kunde det højst ufuldkomment. Kaalund var til Stede mellem Kulisserne, og blev meget flov, da Nielsen præsenterede ham for et Par store Riderstøvler i Garderoben og med Pathos sagde til ham: «Fyld os dem med store Helteskikkelser, der drabelig kunne træde hen over Scenen!»

om aldrig at svare paa en Kritik, nedlægger først i «Kjøbenhavnsposten» for 19. Marts en Indsigelse mod «Fædrelandets» raske Fordømmelser og Recensentens lakoniske Suffisance og offenliggjør derpaa faa Dage efter, den 28. Marts, et heftigt Digt i Jetzmarks Adresseavis: «Til den falske Kritik». De første Vers af dette ungdommelige Udbrud af Harme lyde saaledes:

Du gustne Nattemare paa vor Jord,
som pisker paa det stønnende Uhyre:
til dig, du Fandens egen Oldemo'er,
sig nærmer her en lille Digtermyre.
O stolte Tanke: du har alt mig set!
Du pytter haant, og spidser jo dit Øre!
Tillad da, naadigste, en ung Poet
dig ydmygt her sin Reverens at gjøre!

Dér sidder du, af Galde gul og brun,
og fraadser væk ved Aandens aabne Taffel,
transcherer Kunsten som en stegt Kapun,
og vender Love paa din Skarpsinds-Gaffel.
Hvad duer jeg vel til, jeg stakkels Pjalt?
En Østers til Dessert? Ak nej, min kjære!
Jeg smager altfor pebret og for salt,
og takker ydmygst for den store Ære.

Digteren dadler derpaa Kritiken, fordi den med Grovhed giver sine Ord Vægt, og fordi den, naar én ikke vil logre for den som en Hund, træder paa hans Lavrbærkranse. Digtet taler varmt de gamles Sag, som Oppositionspressen den Gang saa hyppig angreb:

Hvad skal vi med den høje Kjærlighed?
Med Skjalde, der ved Fædres Minde røres?
Nej: *Stat fra først til sidst!* skjønt Pokker véd,
naar vi det fik, hvad da der skulde gjøres.

— — Ja bliv kun ved! kald hver en Heros frem!
For dig er Aandens Kæmper Skoledrenge!
Stil i Geledder, prygl og udskjæld dem,
indtil de klimpre smukt paa Modens Strænge.

Digtet ender saa:

Nu har jeg gjort min Skyldighed, Madam!
og anbefaler mig til kjærligst Minde!
Af Hjærtet ønsker jeg dig Last og Skam,
og Velbekom til dine Pølsepinde.
Jeg haaber, at jeg i mit Digterliv
din Uforskammethed skal blive værdig!
I Musers Favn jeg lér af Verdens Kiv.
Nu kan du baske mig! nu er jeg færdig!

H. V. Kaalund.

«Fædrelandet» bemærker haanlig til Svar, at Digterens «Vanskabning» nu er sat i Spiritus og i det mindste saaledes sikret for den øjeblikkelige Tilintetgjørelse. Da Kaalunds ovennævnte «Samlede Digte», 1840, dernæst vare udkomne, griber Bladet ogsaa Lejligheden til «at baske» ham dygtigt. «Hvorfor tilbyde umodne Bær?» hedder det i Anmeldelsen den 2. Avg. 1840. «Publikum er ej længer saa barnligt, at det skulde finde Behag i dem. Nej, lad dem hænge i Stilhed paa Fantasiens Ranker, lad Sol og Maane, lad Storm og Uvejr mange, mange

Gange gaa over dem; thi modnes maa de, inden de kunne vederkvæge. Dette sige vi til Forf., og dette vilde vi ikke have sagt til den, i hvis Poesier der ikke var Spor af indre Liv.» Men derpaa haanes rigtignok Forfatteren slemt; hans Sværmeri for «Kogekunsten» (se Digtet «En Ridetur»), hans Vid og Originalitet angribes stærkt. Det kan vel heller ikke nægtes, at Digtsamlingen paa mange Steder røber stor Naivetet, ligesom Kaalunds Mangel paa ren boglig Viden mange Gange gjør sig gjældende. Mange af Digtene fik ogsaa først senere i «Et Foraar» den rensede og foryngede Skikkelse, hvori vi nu alle kjende dem (se f. Ex. «Konen ved Leddet i Frederiksdal»), men den strænge Anmelder i «Fædrelandet» har alligevel kun været lidet lydhør, om end det kan tjene til hans Undskyldning, at «Tidsskrift for Lit. og Kritik» var endnu mere døv og bidsk. Anmelderen her faar saaledes ud af Kaalunds Dedikation, at K. «med al Magt har villet være Kunstner, og da de plastiske Kunster ikke vilde lykkes ham, greb han fat paa Poesien, i den Tanke, at Sproget er lettere at traktere end Mejsel og Pensel». Anmelderen spørger ham, om han ogsaa har overvejet, at en maadelig Billedhugger dog kan blive Stenhugger, en maadelig Maler Vægstryger, men at baade Gud og Mennesker forbyde Digterne at være middelmaadige. Den knusende Fordømmelse skaaner kun nogle Idyller, som «ret godt lade sig læse».

I Anledning af Digtet til Thorvaldsen mindes der om, at det hører til de store Mænds Ulykker at blive besungne af de smaa, og om «Menneskets Skabelse» hedder det endelig, at der allerede er sagt saa meget ondt om dette modbydelige Stykke, «at vi ikke behøve at tilføje noget».

Det var Kaalunds Modtagelse i den danske Literatur. Plaster paa Saaret blev lagt af «Kjøbenhavnsposten», der siger om Digtsamlingen, at den bekræfter Kaalunds «Adkomst til Digternavnet i dets skjønneste Betydning», ligesom ogsaa Blok Tøxen paa ny lod høre fra sig i Adresseavisen (d. 4. Avg.) med følgende Distikon til «ham, som har domfældet» Kaalunds Digte:

Tre Gange tre Markers Mand! hvad vil du i Digtningens Rige?
Tror du, at Dværge, som du, fælde en Kæmpe, lig ham?

Carl Brosbøll, som Kaalund havde gaaet sammen med paa Kunstakademiet, vilde ikke være literær Tremarksmand. Han fralægger sig offenlig at have skrevet Anmeldelsen i «Fædrelandet» af Digtsamlingen. I en af C. Plougs Atellaner, «En Sylvesternat», findes ogsaa et Udfald imod Kaalunds Digte og deres «Grønhed». — Thorvaldsen havde derimod strax sendt Bud efter Kaalund, der aldrig kunde glemme sit første Besøg hos ham paa Charlottenborg, hvor han sad i Sofaen hos den gamle Løve. Senere fortalte Hauch ogsaa Kaalund, at det var Grundtvig,

der fra først af havde gjort ham opmærksom paa ham, og at Grundtvig havde fundet Kaalunds Digt til Thorvaldsen bedst af alle dem, der fremkom ved den Lejlighed. Da Kaalund ytrede noget om, at det var af Venskab, Grundtvig dømte saaledes, svarede Hauch: «Sig ikke det, Grundtvig har et mærkeligt Skjaldeøre.»

III.

Kaalund havde efter sine egne Ord drukket sig en Rus i Oehlenschlägers og Grundtvigs nordiske Digtning. Hans «romantiske Epos» „*Kong Haldan den stærke*“, der ligesom de „*Samlede Digte*“ udkom i 1840, vidner tilstrækkelig herom. Kritiken fandt, at man dog kunde «læse det igjennem uden Mishag», skjønt det var en Efterligning af Helge og Frithiof; som bekjendt har Kaalund selv brudt Staven derover saavel som over dets Efterfølger og ønsket det overgivet til Forglemmelse. Kaalund hørte i 1838 Grundtvigs Forelæsninger, «Mands Minde», og jeg har anden Steds (se «Fra Fyrrerne» II. S. 120) gjort opmærksom paa det karakteristiske i at træffe saadanne Repræsentanter for de literære Løsgængere som Kaalund og P. L. Møller imellem Grundtvigianerne paa Borchs Kollegium. Ogsaa i det nystiftede «Dansk Samfund» var Kaalund hyppig til Stede og havde mange morsomme Anekdoter

at fortælle derfra. Da man nu imidlertid vilde tage Kaalund til Indtægt for Partiet, frelste han sig ud deraf ved i en Avis at lade sit bekjendte Epigram over Grundtvig trykke:

Hel sælsomt det i Verden gaar
— Forundring hos Beundring staar.
Hvad af de to du vækked mest,
det har jeg aldrig rigtig vidst!

Han havde en medfødt Gru for at blive en ensidig Partigænger. Derimod fortrød han, at han ikke havde optaget sin Sang til Grundtvig i «Et Foraar», da han trods nogle Platheder og Smagløsheder satte Pris paa den, især da Grundtvig den Gang stod forholdsvis ene. I senere Udgaver af «Et Foraar» er denne Forsømmelse gjort god igjen. Kaalunds «Paa det jævne» er jo ogsaa i vore Dage bleven en yndet Sang paa alle Grundtvigske Folkemøder.

Efter «Haldan den stærke» modtog Oehlenschläger Kaalund overordenlig kjærligt, kyssede ham og sagde, han kunde se paa hans Øjne, at han var Digter, ligesom han kunde høre det i hans Sprogs Klang, men: «De er for stærkt berørt af mig.» Om Digtsamlingen tav han mere. Ogsaa om sine Besøg hos Oehlenschläger kunde Kaalund fortælle en hel Række Anekdoter. Her et Par. Oehlenschläger havde sendt ham «Ørvarodds Saga», og Kaalund gik op til ham for at takke. Oehl. laa med Podagra paa Sofaen, men var i udmærket

Lune. For hans bildende Fantasi iklædte hans Tanker sig strax plastisk Form. «Ser De,» sagde han, «det er Ungdoms Synder, Vellevned og Daarskab, og nu staar der en Række smaa Satyrer og kniber mig til Straf i Tæerne.» Kaalund spurgte om den dybere Betydning af Ædelstenen i Hervørs Haand. Oehl. svarede: «Kan De da ikke glæde Dem over en smuk Blomst, uden at plukke den itu; over en kjøn Pige, uden at ville anatomere hende? Hvorfor skal der være dybere Betydning i alt, naar det paagjældende kun er skjønt i sig selv?» — En Dag spurgte Oehl. Kaalund, om han kjendte Ploug. Kaalund svarede, at han havde truffet ham i Selskab o. s. fr. «Det er en brysk Herre,» sagde Oehl. «Her vover han at komme op til mig og kræve mig til Regnskab, hvorfor jeg ikke vil gaa ind i det skandinaviske Selskab. Jeg skulde tro, at jeg har gjort mit for Nordens Enhed, men nu kommer Renommisterne og vil bruge mig som Udhængsfane, hænge mig ud som Skilt for deres politiske Bestræbelser.» (Oehl. glemte dog uden Tvivl her, at Hensynet til Kristian VIII. ogsaa spillede en Rolle med; Kongen saa' jo skjævt til den hele Bevægelse.) — Avditør Poul Rasmussen, Komponisten af «Danmark, dejligst Vang og Vænge», tilbragte sine sidste Dage i et lille Bondehus i Farum, hvor Kaalund hyppig besøgte ham. En Dag skildrede han Oehl. den gamle Mands ensformige Liv derude, hvorledes Ras-

mussen hørte Træormen pikke i Bordet og Tudserne murre, naar det tegnede til slet Vejr. «Tudserne?» spurgte Oehl. — «Rasmussens Hus er lavt og lille,» svarede Kaalund; «de graver sig ind under Huset.» — «Det var da afskyeligt!» raabte Oehl. Men Kaalund, der den Gang skrev sine Fabler med Lundbye og netop havde faaet Brev fra Tidsvilde fra denne, om ogsaa at skrive noget om en Tudse, lagde nu et godt Ord ind for det lille Dyr. — «De er nok en Guddom!» bruste Oehl. op. «Har De da hverken Sym- eller Antipathier? Kan Deres Mave taale Gift? Er der ikke ogsaa Gift i Naturen? Tudsen! For mig skal den evig høre til Nastrond!»

Oehlenschläger havde fra gammel Tid et lille Horn i Siden paa Schack Staffeldt. Da Kaalund en Dag besøgte ham, faldt Talen paa den førstes bekjendte fire Linjer om Staffeldt. Oehl. gjentog de to sidste:

Man kalder dig mystisk og ej populær
— naar gik det ej saadan det himmelske her!

og fortsatte: «Naa, saa De sætter Pris paa ham! Det himmelske! Staffeldt var Kammerjunker mellem Digterne, og Digter mellem Kammerjunkerne!» Den sidste Vending er ogsaa kjendt anden Steds fra. — En anden Gang traf Kaalund Oehl. i stærk Sindsbevægelse, og Oehl. fortalte da, hvorledes han, medens han sad og arbejdede, havde hørt Skrig fra Gaden. Da han kom til Vinduet, saa han en Murer ligge blødende paa Fortovet; han

var falden ned fra et Stillads paa Huset lige overfor. «Medens jeg vendte mig bort fra det stygge Syn,» sagde Oehl., «kom Manden fra Kjælderen op og tog sig af den forulykkede. For ham tager jeg min Hat dybt af. Thi medens jeg sad og digtede om Ting, der aldrig har været til, Ting, der rører Læserne til Taarer, men med Rædsel vendte mig bort fra en ulykkelig, kom den simple Mand og bragte Hjælp.» — Naar Kaalund imidlertid fortalte slige Anekdoter, laa det ham altid særlig paa Hjærte, samtidig at fremhæve Oehlenschlägers mange gode personlige Egenskaber. Han kunde heller ikke lide H. P. Holsts, i og for sig morsomme, Digt om Oehl., da denne var «tredje Gang i Livsfare», og de Literærhistorikere, der med lignende Anekdoter bidrog til at nedsætte betydelige Mænd, var Kaalund ofte slem imod. Atter og atter betonede han stærkt, hvor stort et Indtryk Oehl. selv i sin ubillige Vrede mod ham gjorde. De naive Træk i Oehl.'s Karakter gjorde ham kun kjærere for Kaalund. Han fortalte saaledes bl. a. ogsaa om et Besøg, som Oehl. og Thorvaldsen havde aflagt paa Møen. Der var stor Stads for dem, et Fyrværkeri blev afbrændt, og en Sang afsunget til begges Ære. Pludselig vendte Thorvaldsen sig om til Oehl. og trykkede hans Haand, idet han sagde ham hjærtelig Tak for Sangen. — Kaalund var dog ikke vis paa, om det ikke var en Spøg af Thorvaldsen, ligesom da denne en Gang gik igjennem Roskildes

Gader med A. S. Ørsted, til hvis Ære Byen var illumineret, og saa tørt bemærkede til Ørsted, at der nok var Bryllup i Byen i Aften. — Da Thiele endelig en Gang skildrede Oehl.'s Optræden ved Hoffet som vigtig og plump, svarede Kaalund træffende, at Oehl., der ikke var vant til smidig at bøje sin Ryg, meget naturlig følte, at han alligevel vejede noget her, og derfor maaske undertiden greb fejl af den rette Maade til at lægge denne sin Selvfølelse for Dagen.

— Det var mange Gange senere Kaalund ubegribeligt, *hvad* han levede af i disse Ungdomsaar. For «Haldan den stærke» — til hvilken Blok Tøxen skaffede ham Forlægger, medens J. P. Grüne hjalp ham med Korrekturen — fik han kun 14 Daler Arket, og hans Kunstanmeldelser og andre Smaaartikler til Bladene indbragte heller ikke store Summer. Men *hvor* han levede og færdedes, kan allerede ses af de «Samlede Digte». Chr. Winther har ikke elsket Nordsjælland med større Lidenskab end Kaalund. Fursøen, Frederiksdal, Farum, Bagsværd og Aldershvile vende atter og atter tilbage i hans Sang:

Her i Farums skovomkranste Eden
ved den stille Sø
vil jeg sætte mig paa Blomsterbredden
paa en Stak af Hø,
og af Hyld en Hyrdefløjte skjære
med idyllisk Klang;
Skov og Sø og Himlens Pragt skal være
Noder til min Sang.

Her, synger han, har han fundet det tabte Eden, her ser han sin Barndoms Trylleslot:

Her belér jeg Verdens Glans og Lykke,
ved et Græsstraa fro!
Her er Kjærlighed i Lundens Skygge,
her er Haab og Tro!
Her min glædedrukne Sjæl sig taber
i Guds Herlighed
og paa Jordens hjærtetomme Aber
ser med Medynk ned,

og han sukker over, at han ikke som Fuglen kan bo og bygge derude i Naturen «fri for smaalig Tvang». Et af de mest berømte Digte i «Et Foraar», Takkebrevet «til Familien i Præstegaarden», lovsynger jo ligeledes Farum og Sommerlivet, da han med Bluse og Straahat roede for de skjønne,

og Himlen syntes mig mere blaa
og Skovene mere grønne.

Præsten i Farum hed Aagaard. En af de smukke Døtre blev gift med Kaalunds Ungdomsven, senere Major, Postmester Frederik Schack i Nestved. Kaalund boede dels hos en prægtig Smed, dels et Par Somre paa selve Farum Gaard, som Ejeren, Bilsted, overlod ham, medens han var udenlands. Kaalund holdt Bal paa Gaarden, Familierne bragte selv Mad med og besørgede selv Musiken; Præsten var meget musikalsk og spillede Bratsch. En Sommer var Erik Bøgh Hus-

lærer hos Forpagter Hartz, men den Gang kom han og Kaalund endnu ikke hinanden nærmere.

Det var et Slaraffenliv fra Morgen til Aften. De unge Mennesker sværmede hele Dagen omkring i Skovene. Det var Kaalunds digteriske Gjennembrudsaar, og skjønt han stundum kunde synke sammen af Fortvivlelse over at leve i en Efterslæts Periode, over ikke at kunne bære den uendelige Skjønhedsverden, der var gaaet op for ham, og mindst udsynge den, jublede det til andre Tider i ham over den mægtige Harmoni, der gjennemstrømmede ham, og det forekom ham, at han havde faaet fat i Traaden, der forbandt Jorden med Himlen. I efterladte Breve fra disse Aar skildrer han levende sin aandelige Tilstand. «Det er mig herude» — hedder det i et af dem — «som famlede jeg med Benene i den umaadelige Luft efter Bund.» Særlig turde et længere Brev til Vennen Frederik Schack, rimeligvis fra 1844, have Interesse. Kaalund ejede en Afskrift af det og omtalte det ofte. En to, tre af de berømteste Digte i «Et Foraar», ligesom ogsaa det store Digt «Til Virkeligheden», ligger ligesom i deres første Udkast i dette Brev:

Du har jo selv, kjære Schack, fortalt mig, at Dykkeren, naar han gaar til Bunds i Havet efter Perler, har et tændt Lys med i Dykkerklokken. Gaar det ud, før han trækkes op, da er han væk. Jeg har ogsaa et tændt Lys med dernede i min Dykkerklokke, det er maaske paa Hældningen, men det er dog ikke gaaet ud endnu, nej!

nej! Det er ikke gaaet ud! Jeg haaber endnu at skulle aande i hin Luft og hæve mig til hine lyse Regioner, hvor Aanderne se sig om med klare Øjne og vidunderlig rene Pander.

Ofte kommer vel Frygten til mig som Nikodemus om Natten og hvisker mig Mismod i Øret: Hvad om dit Liv er forkvaklet?! Hvad om du aldrig mere faar sammenknyttet de sønderrevne Traade i dit Indre?! — Hvorfor vilde du fæste dem saa højt? Du skulde blevet ved Jorden, slidt og slæbt og blevet et dygtigt Menneske! Nu er det for silde! — I saadanne Øjeblikke gribes jeg af en umaadelig Angst, — det er mig, som om jeg sad paa en Krudttønde med Lunten i Haanden, i Stand til alt, hvad det skulde være.

Dog dertil kommer det ikke! — At der foregaar en Udvikling i mig, er mig bevidst, men den er ikke, som du tror, kjære Schack, en Aand og Hjærte forstyrrende Disharmoni.

Tværtimod! jeg sidder her ret vel til Mode og ryger min Pibe Tobak. Det er en Fredspibe, jeg ryger med Verden, ligesom den vilde Indianer ryger i Raadsforsamlingen med sin Fjende. Verden har en Gang været min Fjende, den greb saa raa og skjærende ind i mine luftige Drømme, at jeg maatte hade den. Ja, der var en Tid, før du lærte mig at kjende, da hvert prosaisk Ord, jeg hørte, jog mig Blodet til Hovedet. Nu er det anderledes, nu har jeg rakt Verden Haanden til Forsoning, jeg gjør mig gemén med den som Prins Henrik med den tykke Falstaff, bander, trumfer i Bordet og kysser Pigerne. Maaske tager det sig noget letsindigt ud; men ser man nærmere til, da stikker der et Krigspuds under. Da vi havde hinanden for Alvor i Haarene, følte jeg, at jeg kom tilkort; derfor lader jeg nu, som om vi kun tage Tag for Spøg, indtil jeg ser mit Snit: sætter min Modstander Knæet for Maven, — slaar en Bagkurv med ham og saa-

ledes, ved at betjene mig af det bekjendte Slagsbroderkneb, kommer ovenpaa.

I mit inderste Væsen er der Ro og Tillid. Jeg føler i lyse Øjeblikke en Kraft, saa jeg kunde stige «højt som en springende Hval mod Solen».

Hvad jeg savner — hvad jeg møjsommelig leder efter — er en Form, et Sprog — hvad skal jeg kalde det? — hvori jeg kan udtale mig. Mit gamle Lirum Larum kjeder mig. Jeg har taget en uhyre Næring til mig af Livet og ligger derfor henstrakt som en fordøjende Slange — jeg er i Fældetiden, skal have nye Vingefjer. — Deri stikker min Sygelighed. Forandringen kommer nok! «Den har varet længe!» Jeg er overbevist om, at du ofte har rystet paa Hovedet og tænkt: hvor bliver dog Resultatet af? Hav Taalmodighed med mig! «En Dag endnu — en Dag endnu!» siger jeg ligesom Kolumbus, «vi faa nok Land i Sigte!»

Naar du derfor, kjære Schack, i dit deltagende Venskab tror, at mit Udraab: «Jeg ler for ikke at græde og raaber Hurra for ej at blive rørt!» — udspringer af en Kierkegaards Ironi, da tager du fejl. Modsætningen i Ytringerne af mine Stemninger har intet at gjøre med et sligt Bizarreri. Jeg har snarere lært den af den sunde Ørvarodd, der, naar han er dybest rystet, slaar en Skoggerlatter op. Sagen er, ser du, jeg tør ikke spille Orgelet fuldt herinde, for ej at ryste Kirketaarnet ned!

Ellers er jeg just ikke saa bly af mig, — det véd Vorherre! men hvor det gjælder om at blotte mit Indre — Ansigt til Ansigt med nogen, dér staar Fanden i det, dér er jeg saa undselig, at jeg i min Forlegenhed griber den første, bedste Karklud for at putte den som Dæmper i Trompeten.

Tilgiv, at jeg nu har sludret saa meget om mig selv i Haab om at kunne forklare dig, hvad jeg virkelig tror, du havde misforstaaet. Kunde du vende mig paa Vrangen, som man vender en Vante, vilde du ikke finde andre

Hemmeligheder end dem, jeg har omtalt. I dem har du Bagdørsnøglen til mit Væsen, der altid skal staa aabent for *dig*.

Hvor meget iøvrigt dit interessante Brev glædede mig, kan jeg ikke noksom sige dig. Jeg følte under Læsningen deraf, hvad jeg saa ofte har følt: at du staar med den ene Fod i en Digterverden og med den anden under Forretningspulten. Dit ene Ben har en Syvmilestøvle paa, det andet Adjudantstøvlen, saa det er mig svært at fatte, hvorledes du til daglig Brug kan gaa i en saa jævn Pasgang. Og hvad din Opmærksomhed mod mig angaar, da kunde jeg prygle mig selv paa Maven med den Støvleknægt, du sendte mig. Altid tager jeg mod Tjenester uden at gjøre Gjengjæld, men jeg erkjender min syndige Natur: Jeg er en Flegel i Sammenligning med dig.

Din

H. V. Kaalund.

Hans store Digt «I Efteraaret», et af hans aandsmodneste og betydeligste, paa samme Tid som det er et af hans formfuldendteste, skriver sig fra disse Dage, da han var ung og «midt i Efteraaret bar Livets Foraar i sit Hjærte». Efteraaret kom, men Kaalund lukkede sig inde paa Farum og levede drømmende derude, indtil Frederik Schack kom og hentede ham tilbage til Kjøbenhavn. Her blev han alvorlig syg. En Hjærne- og Nerverystelse kastede ham paa et halvt Aars Sygeleje. Ved Brøndsteds og Oehlenschlägers Foranstaltning kom han paa et Officiantværelse paa Frederiks Hospital. Ole Bang, der blev hans Læge, sagde til ham, at han ikke havde haft nogen almindelig Hjærnerystelse, men

havde lidt af *en aandelig Forløftelse.* I to Aar derefter var hans Nervesystem fuldstændig ødelagt. Tidlig paa Foraaret kom han ud af Hospitalet og svælgede i Livsfylde trods sin Svaghed. Ole Bang havde sagt, at han det første Aar slet ikke maatte tænke, men Trangen til Produktion var for stor, og han fuldendte nu sit i Farum paabegyndte «nordiske Digt» «*Valkyrien Göndul*» *). Det var, som det hedder i Fortalen, et Forsøg paa at «finde en Retning aaben i den gamle Poesi for mer end Efterligning», medens han i sit første Epos væsenligst havde «tæret paa andres Rigdom». Det var et Slags Frafald fra Oehlenschläger og Grundtvig, men idet Digteren søgte at finde sig selv, forvildede han sig ind i den Heibergske Skoles filosofiske Allegorier. Midt i Digtet følte han selv, at han var paa en gal Vej, og ofte ønskede han senere, at han kunde

*) Et Exemplar af Digtet blev sendt Vennen Frederik Schack med følgende, hidtil utrykte, smukke Tilskrift:

Min kjære, ridderlige Ven!
Sæt dig ej kold og kritisk hen
for mellem Mængden mig at dømme —
Gud véd, der er jo nok dertil!
Se i min Sang, hvad Hjærtet vil
og del begejstret mine Drømme.

Ved Farumsøens skjønne Kyst
vi hviled ved Naturens Bryst;
dér digted jeg min Oldtidssage.
Min første Ungdomsflugt du saà,
men Maalet, Maalet, jeg vil naa,
o Ven! til det er langt tilbage!

opkjøbe baade sin første Digtsamling og sine to Epos'er og foranstalte en højtidelig Opbrænding af det altsammen.

Kaalund havde sendt Oehlenschläger «Valkyrien» og gik nu en Dag op til ham. Det var i «Intelligensbladenes» og Hegelianismens Dage, og lige til Oehl.'s Port gik Kaalund og forsvarede Oehl. imod en Bekjendt, der holdt paa Heiberg. Oehlenschläger kom ham i Møde i Forstuen: «Det er godt, De kommer! Jeg har en Høne at plukke med Dem. Hvad mener De med Deres Fortale? Jeg er altsaa naiv? Det vil sige dum! Nu gaar De vel lige ud til Heiberg og fortæller om mig og min Dumhed?» Kaalund, der den Gang endnu aldrig havde talt med Heiberg, fór op; det ene Ord tog det andet. «Nu er jeg større end De!» udraabte tilsidst Kaalund og stormede ud af Døren. Oehlenschläger indhentede ham paa Trappen, kaldte med en blød Stemme: «Kaalund!» og vilde gjøre alt godt igjen, men fra den Dag kom der dog en vis Misstemning imellem dem, som aldrig rent forsvandt. Kaalund gik op til Brøndsted og fortalte, hvilken Behandling Oehl. havde budt ham. Den lille, runde Mand lo, saa det klukkede i ham, og spurgte Kaalund, hvor tidt han troede, at *han* havde været oppe at nappes med den varmblodige Oehlenschläger.

Kaalund nærede iøvrigt halvt om halvt nogen Uvilje mod Heiberg, fordi denne — som han

skriver i et Brev — gjennem Thiele havde sendt ham en Hilsen og Tak for «Valkyrien», skjønt Kaalund, hvad Thiele bebrejdede ham, ikke en Gang havde foræret Heiberg Bogen. Hans opmuntrende Dom, skriver Kaalund, var nemlig farlig paa en Tid, «da det tomme Verskunstleri og den hule Affektation var i Færd med at faa Tag i mig». I det samme Brev fortæller Kaalund følgende: «Da jeg paa den Tid en Dag besøgte Oehlenschläger og bl. a. spurgte ham, hvad han syntes om «En Sjæl efter Døden», svarede han: «Aa ja, det er ret aandrigt og pikant. Forstand har han [her pikkede Oehl. sig paa sin egen høje Pande] og megen Smag, men Fantasiens og Følelsens mægtige Vinger, der dog egenlig er dem, der gjør Digteren til Digter, skorter det ham paa.»

Bekjendtskabet med Brødrene Sophus og Frederik Schack, Sønner af Generalprokurør S., havde stor Betydning for Kaalund i disse Aar. De vare begge Officerer, Mennesker med stort Lune og energiske Karakterer. Frederik, der senere blev Adjutant hos Schleppegrell, havde en forholdsvis stor Lejlighed i Kasernen paa Kristianshavn. Baade Sophus og Kaalund boede lange Tider ad Gangen hos ham, og Kaalund blev fuldstændig regnet med til 8de Bataillon, skrev Viser til dens Fester o. s. fr. Kaalund satte selv Pris paa den Chevalereskhed, han vandt under Omgangen med disse Officerer.

Allerede paa Kasernen hos Schack skrev Kaalund *Fablerne* til Lundbye, et af de Arbejder, der længst vil bære hans Navn ned igjennem Tiderne. Lundbye tegnede *efter* Kaalunds Digte; kun et Par Billeder, som f. Ex. Lænkegrisen, forelaa allerede i Lundbyes Skizzebog.

En lille saakaldet «*Humoristisk Pjece*», om hvis Tilværelse næppe ret mange have nogen Anelse, er ogsaa fra 1844. Jeg ejer et Exemplar, hvori Kaalund selv har rettet et og andet, hvis et Par Brudstykker af den en Gang skal optrykkes. Pjecen bar oprindelig et latinsk Psevdonym, men da der ikke var gjort Anmeldelse om den til Reiersen, var Kaalund nær blevet idømt en høj Mulkt. Reiersen gav den saa Forfattermærket *Benjamin Sahl*. Den indeholder dels en Række satiriske «Betragtninger over Nutiden», der nærmest kunne sammenstilles med Digtet «Vor Tid» — et Digt, som Kaalund selv altid satte særlig Pris paa og mente, at det endnu kunde passe paa vore Dage — samt nogle «Smaating», af hvis Epigrammer et Par er gaaet over i «Et Foraar». Pjecens syvende Afsnit om Balletten er det vittigste. Oehlenschläger var glad ved den lille Bog — der var bl. a. Løjer med den Heibergske-Hegelske Tredeling — og andre Venner opfordrede ogsaa ivrigt Kaalund til at dyrke sit satiriske Talent.

IV.

„*Fabler og blandede Digte*" aabnede en ny Omgangskreds for Kaalund. *J. P. Grüne*, der allerede tidligere var kommet ham venlig i Møde, viste ham overhovedet megen Godhed som ung. Han forsynede ham flittig med Bøger, navnlig den franske Revolutions Historie, Grækernes Frihedskamp o. s. fr. Naar Kaalund mærkede, at Grüne bearbejdede ham med Hensigt, strittede han dog imod. En Aften gik de sammen paa Gaden. Grüne hakkede paa Kaalunds aristokratiske Fornemmelser og pegede paa nogle forbirullende natlige Vogne: «Dem skal vi bruge som Barrikader og slaa vore Modstandere Indholdet i Øjnene. Sligt kan Æsthetikerne mindst modstaa.» — En anden Gang hævdede han overfor Kaalund, at intet var saa stærkt som det profane. «Tænk Dem Napoleon i hele sit historiske Kostume holde sit Indtog i en By og saa faa et Fad snavset Vand over Hovedet. Det vilde være værre end et tabt Slag.» Ogsaa efter at Grüne var bleven reaktionær, traf Kaalund ham en Dag. I Begyndelsen var Grüne blød og elskværdig, men tilsidst rev det ud imellem dem. Kaalund viste ham, at det var Hadet og kun Hadet — som bliver saa bittert under vore smaa Forhold — der havde drevet ham over i den modsatte Lejr.

Kaalunds indflydelsesrige Velyndere saa' naturligvis noget skjævt til denne Omgang med Mænd af Oppositionens Rækker, og en Dag, da han besøgte Grev *Adam Vilh. Moltke*, hvem han havde tilegnet «Valkyrien Gøndul», talte den gamle fine Adelsmand venligt men advarende om Ungdommens Radikalisme og mindede ham om nogle Linjer i en af Edv. Storms Fabler («Pris-Spørgsmaalet»):

at Sandhed føder Had,
og at dens Talsmænd faa kun lidet Mad.

Den velmente Advarsel frugtede imidlertid ikke. Kaalunds Natur maatte føre ham over i de frisindede Kredse, og skjønt han altid stræbte at bevare sin personlige Uafhængighed af alt og alle, blev han dog nu nøjere knyttet til den Kreds af politiske og literære Løsgængere, der ikke mindst giver Fyrrerne sit karakteristiske og tiltrækkende Præg. Det var P. L. Møllers Anmeldelse af «Fabler og blandede Digte» (i Georg Carstensens «Dansk Album for Lit. og Kunst», Nr. 6, f. 6. Februar 1845, optrykt i «Kritiske Skizzer» II.), der drog Kaalund over til de andre «frie Fugle». *P. L. Møller* undrer sig over, at han ikke paa et eneste Sted har truffet et eneste Menneske, der kjendte Kaalunds Digte, og beklager, at Tilfældet ikke en Gang har ladet nogen faa Bogen til Laans eller til Foræring,

«thi at de alle skulde være saa aandelig og hjærtelig sløve, saa dorske paa Sjæl og Forstand, saa blottede for al poetisk Sans, at de ved Læsningen ikke havde fornummet Vingeslaget af en ungdommelig Genius og Duften af en Lyrik, der har virkelig Saft og Liv, og ej er nogen Tøj- eller Fjerblomst — det vilde jo være næsten fædrelandsforræderisk at antage.» Han roser dernæst i de varmeste Ord de enkelte Digte, paapeger, hvorledes «Sproget bøjer sig villigt, musikalsk og fuldtonende i Sangens Rhythmer», og siger derpaa træffende: «Den Grundstemning, som hyppigst fremtræder, er en trohjærtig og frisk Sjæls Harme over Tidens Smaalighed og Gammelklogskab, dens Mathed, Mangel paa Livskraft og Friskhed til at glædes ved simple og sunde Nydelser; derfor føler Digteren sig stedse tvungen, med sin varme Livslyst at flygte ud til Naturen, den store Moder, Livets, Poesiens og Foryngelsens Kilde.» Det er tilstrækkeligt at minde om, at «Fabler og blandede Digte» indeholder Hovedstammen af det senere saa berømte «Et Foraar», for at alle nu ville underskrive Møllers Dom om denne «vaarlige Luftning af et aabent Gemyt», men Møller ender selv sin Anmeldelse med en Bemærkning om, at hans «lærde Venner» uden Tvivl ville tale fornemt om hans Artikel. Dog, siger han, skal dette ikke genere ham det mindste. Han har hvert Øjeblik følt Lyst til at kunne gribe Digterens Haand og

trykke den ret trofast. «Nu, da jeg slet ikke kjender ham, og altsaa ikke engang kan takke ham med et virkeligt Haandtryk, maa jeg nøjes med at sende ham et skriftligt.»

Det er en Selvfølge, at Kaalund strax modtog den saa venlig fremrakte Haand.

Bekjendtskabet med *P. L. Møller* førte hurtig til Omgang med dennes Vennekreds, hvis man da ellers tør sige, at dette skarpe Hoved og sjældne kritiske Talent stod i egenligt Venskabsforhold til nogen. Saa kjærlig og øm han kunde være i et literært Forhold, saa forelsket han næsten undertiden gjør Indtryk af at have været i et Digterværk, f. Ex. i Oehlenschlägers Poesi, saa overlegen og retfærdig han kunde se paa de personlige Skrøbeligheder, der tidt øvede deres Indflydelse paa den officielle Kritik, lige saa ujævnt og lidenskabeligt synes Mennesket i ham at have været. Det var en Natur, der baade tiltrak og frastødte. Goldschmidts «Livserindringer» vidne derom, og Kaalunds mange Fortællinger om ham og hans Færd i den fælles Omgangskreds bekræftede det samme. Til denne Kreds hørte foruden *M. Goldschmidt* baade *Poul Chievitz* og *Kr. Arentzen*, samt flere jævnaldrende i borgerlige Livsstillinger. Kaalund har en Gang i et Brev til mig kortelig skildret Kredsen paa følgende Maade: «Alle gik vi vor egen skjæve Gang og til Dels hver for sig beskrivende sin egen Bane udenfor alt, hvad der den Gang var

Parti- og Modevæsen. Bindemidlet imellem os, der af Naturen vare saa højst forskjelligt anlagte, var egenlig kun vor fælles Uvilje mod alt, hvad der smagte af Koteri og aandeligt Lavsvæsen; kun Dreier, som jeg slet ikke kjendte, og Varberg, Arentzen samt nogle andre, hvis Navne jeg har glemt, klumpede sig en kort Tid sammen i et Fostbroderskab.» Jeg har brugt disse Ord i Indledningen til mine literære Skizzer fra Fyrrerne, og paavist, hvorledes nogle af Kredsen — og ikke mindst Kaalund — som Idealister anlagde en stor Maalestok paa Tiden og dens Børn, der ikke altid smagte dem af «Livets Væld»; se netop det ovenfor nævnte Digt «Vor Tid». Midt i deres glade og lystige Ungdomslag stilede de højt, men deres senere Livshændelser kom til at bære mange Spor af, at de hverken hørte til de praktiske Politikere eller til de sociale Kredse, der efter 1848 bragte deres paa det tørre i det officielle Samfund. Et Par Smaatræk her til Supplering af, hvad der anden Steds — fornemmelig i Goldschmidts Erindringer — er fortalt om disse Løsgængere, og som særlig vedrøre Kaalunds Liv.

Poul Chievitz' i mange Henseender fortræffelige Komedie «Venskab og Kjærlighed» fra 1847 var bleven udpebet, og Kaalund foreslog ham nu en Dag til Forandring at skrive noget modsat; ikke en ung Mand, der var glad over at slippe fra sin Forlovede, men én, der i Grunden var

brav, men paa hvem hans lystige Fortid stormede ind, da han var blevet forlovet. Chievitz bad Kaalund hjælpe sig, og K. udkastede nu Planen til den Vaudeville-Komedie, der senere døbtes «En Fortid»; Kaalund havde kaldt den «De fine og de flotte». Efter at Stykket i Fællesskab var gjort færdigt, gik Kaalund med det til Heiberg, der, som ovenfor omtalt, satte Pris paa den spekulative «Valkyrien Gøndul» og nu ogsaa fandt Vennernes Komedie meget morsom, men for raa, hvorfor han raadede til en Omarbejdelse. Kaalund fortalte en Scene. En af Personerne (de Busch?) taler med en Dame. Hun spørger, om han har hørt Filomele i Charlottenlund. — «Nej, hun er ikke i Teltene i Aar; men kjender De Doris Meyer?» — «Hvad er det for en Fugl?» spørger Damen. — «Det er en Trækfugl,» o. s. fr. Krigen kom imidlertid imellem, og en Dag flere Aar efter, da Kaalund var Huslærer paa Landet, læste han i Bladene Kritiken over «En Fortid»*), som Chievitz nu havde fuldendt sammen med Adolph Recke og (1852) faaet antaget i Kasino. Kaalund satte Chievitz Stævne, tog ind til Byen, men Ch. kom ikke, og siden saas de aldrig. En Kopi af et langt Brev til Chievitz om dette deres gamle «poetiske Fællesbo», skrevet

*) Erik Bøgh husker i en Feuilleton i «Folkets Avis» f. 19. Decbr. 1875 fejl, naar han fortæller, at han var i Kasino med Kaalund for at se «En Fortid».

paa Nordskovgaard ved Hammermøllen pr. Helsingør findes imellem Kaalunds efterladte Papirer. Bevarede Breve fra Chievitz til Kaalund omtale ligeledes «vor Komedie» og Udsigterne til at faa den opført. «Hvis der var en Rolle, Mantzius kunde faa» — hedder det i et Brev fra Oktober 1848 — «vilde det vist være rigtigt at give ham den, for derved at erhverve sig den Hostrupske Klikes Venskab.» Chievitz foreslaar en halv Snes forskjellige Titler til Stykket. — I «Nord og Syd» skrev Goldschmidt i Anledning af Chievitz' Død en lille Skizze om ham. Det hedder ogsaa dér bl. a. i en Anm.: «En Fortid blev begyndt i Kompagni med en anden, ung, mest lyrisk begavet Digter. Fra denne Samarbejden hidrører sandsynligvis et vist romantisk Anstrøg, som findes i dette Stykke.»

Det er oftere udtalt, hvilken dragende Magt „*Korsaren*" havde paa alle de unge Løsgængere, og dette Blad er jo ogsaa en af Fyrrernes mærkeligste literære Fremtoninger. Fra først af havde «Korsaren» imidlertid paa ingen Maade stillet sig venlig overfor Kaalunds Produktion. Kaalund havde i Begyndelsen lidt for ivrig taget til Orde i Anledning af Begivenheder i Kongehuset, til at det kunde falde i den republikanske Fribytters Smag, og da Kaalund en Gang i 1841 havde besunget Prins Frederiks Ægteskab med den Neu-Strelitzske Prinsesse, bragte «Korsaren» (Nr. 37

10. Juli 1841) en Artikel om «Literatur», som var ret fornøjelig. Den lyder saaledes:

Kaalund. — Iblandt dem, der have følt sig kaldede til at besynge Formælingen, er ogsaa Hr. Kaalund. Aarsagen, hvorfor han har gjort det, er, efter hans egen Tilstaaelse, ingen anden end den — at han ikke har kunnet lade det være. Naar Fyrster krones, og naar Fyrster dø, og naar en Fyrstebrud betræder vor Strandbred, da maa han synge, siger han, om det saa skulde ud af hans Sideben. Men Hr. Kaalund véd tillige ret godt, hvad hans Sang er værd, og for at alle andre ogsaa skulle vide det, beretter han i Slutningen af Digtet, at Hjarne Skjald fik en Kongekrone for sin Sang. Men han vil dog ikke selv være fuldt saa begjærlig. Han erklærer sig villig til at give Afkald paa Kronen, naar Kronprinsen og Kronprinsessen kun ville lytte til hans Kvad. Det kan man kalde Resignation. Det er derfor at haabe, at Danmarks retmæssige Tronarving bringer et lignende Offer og finder sig i at læse det bemeldte Digt (der rigtignok fylder noget over to Spalter i «Søndagen»), for saaledes i en Snub at skaffe sig denne nye Prætendent til Danmarks Krone fra Halsen. (For Resten tilstaa vi, at Overskriften «Literatur» over disse to Artikler [der havde ogsaa staaet et Par Ord om G. Carstensen] deriverer sig fra deres Gjenstande ligesom *lucus a non lucendo*).

Over den Slags Spøg bar Kaalund imidlertid aldrig Nag til nogen, og da Brosbøll, der selv skrev i «Korsaren», en Dag sagde, at Goldschmidt gjærne vilde se ham, gik Kaalund derop. Goldschmidt spurgte ham strax, hvad han syntes om «Korsaren», og Kaalund fandt — ligesom P. L. Møller i «Arena» — at der gik en Understrøm

af Poesi igjennem Bladets Artikler. — Da Goldschmidt imidlertid i Oktbr. 1846 opgav «Korsaren» og rejste udenlands, blev Bekjendtskabet imellem Goldschmidt og Kaalund først mere fortroligt, efter at G. var vendt hjem igjen og i December 1847 havde begyndt «Nord og Syd». Saa lidet som Goldschmidt i sine Erindringer dvæler ved Kaalund, saa opfyldt var denne af af deres Samliv i disse bevægede Aar. Han mente, skjønt han selv efter den hidsige Produktion i de første 4—5 Aar af Fyrrerne nu var bleven mærkelig tavs — i «Nord og Syd» offenliggjorde han saaledes kun sin Oversættelse af de serbiske Sange og et af sine Tidsdigte — at han i Omgang med en Ven besad en særlig Evne som aandelig Jordemoder og Fødselshjælper. En Dagens og Øjeblikkets Mand som Goldschmidt, der som Journalist og Politiker bestandig var ude paa høj Sø, stod let i Fare for at tabe Grundakkorden, men brugte da ofte med Held Kaalund som Stemmegaffel, for at finde den igjen. Kaalund tillagde sig nogen Fortjeneste af at have faaet Goldschmidt, der kom stærkt revolutionært paavirket hjem fra Udlandet, til at stille sig udenfor eller over Partierne. Jo større Betydning han indrømmede Goldschmidt som «Uroen» i et Samfund, des mere trængte denne aktive og lidenskabelige Natur til den Modvægt, som Kaalunds Lyst til at være komtemplativ Tilskuer og Ræsonnør kunde yde. I en Artikel som «Nord

og Syd»s fra 1849 om «Revolutionen og Reaktionen» kunde Kaalund fuldt ud sympathisere med Goldschmidt.

Ogsaa den 11. Marts 1848 fulgte Kaalund Goldschmidt ud til Kasino, hvor G. som bekjendt vovede sig ene frem mod hele den herskende Opinion og raadende Strøm. Løsgængerne og Grünes Parti tav iøvrigt derude, men Meningsfællerne stod samlede.

Saa vidt Kaalunds ofte nok udtalte Opfattelse af sit Forhold til Goldschmidt. Hans efterladte Papirer komme, tidt i endnu bestemtere og skarpere Udtryk, atter og atter tilbage hertil. Da imidlertid denne min Skildring af Kaalund i sin oprindelige Skikkelse havde været trykt i «Morgenbladet» i Foraaret 1885, modtog jeg følgende Brev fra Prof. Goldschmidt, der gaar ud fra den i de samme Dage udstedte Opfordring til at sætte et Mindesmærke paa den nys afdøde Digters Grav:

Kjære Hr. *Borchsenius!*

Det er for mig en kjær Pligt at efterkomme Opfordringen til at være med i Komiteen for et Mindesmærke paa *Kaalunds* Grav. Jeg kalder det en kjær Pligt; thi han har i flere Maader hos mig efterladt et godt Indtryk af sin Personlighed, ligesom jeg tilligemed det danske Publikum i Almindelighed skylder ham ærlig Tak for saa meget skjønt i hans Digtning. Jeg skrev jo ogsaa strax, paa Anmodning, selve Udkastet til en Indbydelse fra Komiteen. Men senere er der ved Dem, i «Morgenbladet», fremkommet nogle Erindringer, hvis Nøjagtighed

jeg ikke med tavs Underskrift under Indbydelsen vil have Udseende af at stadfæste for mit Vedkommende, og medens jeg er lige rede og villig til at anerkjende Kaalund, maa jeg ønske, at lidt i hine Erindringer bliver set fra det Standpunkt, som jeg nogenlunde kan paavise at være det rigtige.

Om jeg har kjendt Kaalund før 1848, husker jeg ikke, og det maa i alt Fald have været meget flygtig. Vort egenlige Bekjendtskab begyndte i Foraaret 1848 — et halvt Aars Tid efter min Hjemkomst fra Udlandet og Paabegyndelsen af «Nord og Syd» — og blev foranlediget ved, at hans Moder havde gjort Bekjendtskab med min Moder og udtalt Ønske om, at jeg vilde tage mig lidt af hendes Søn og «faa ham til at bestille noget». Det var altsaa i den Periode af hans Liv, hvori han, som han selv har erkjendt, var lad eller sløj. Han kom da, og jeg opfordrede ham til at hjælpe mig ved «Nord og Syd», eftersom jeg godt kunde optage Digte. Han tog med Tak imod Tilbudet, men tilføjede, at han ikke var rask, han fik ved ringeste Anstrængelse Smerter i Hovedet, følte sig i det hele ikke som en produktiv Natur, og undrede sig over, at jeg Dag ud, Dag ind kunde «gaa i Tøjet». Alligevel leverede han mig efter nogen Tids Forløb Digtet «Til de gamle», der skulde høre til «en Cyklus af Tidsdigte», og som blev trykt i «Nord og Syd» i Avgust 1848. Det havde anstrængt ham, sagde han, og han vilde helst føre Aandsliv i Samtale, og var da ofte meget livlig og fyldt af Interesser. At han med eller trods sin ejendommelige Pathos kunde være meget elskværdig og tiltale ved noget frejdigt og varmt, har bevaret sig hos mig fra disse Ungdomsdage.

En Dag, da han efter lang Udeblivelse kom igjen, og jeg spøgende bebrejdede ham, at han havde svigtet, sagde han i synlig Sindsbevægelse: Jeg vil sige Dem oprigtig, Goldschmidt, at jeg ikke saadan kan omgaas Dem; De tager mine Ideer. — Jeg spurgte, naar og hvor der

var Spor deraf. Han svarede: Ikke i det enkelte, men i det almindelige. — Da han havde faaet Luft for sin Stemning, blev han igjen godmodig, og Samtalen endtes uden Brud; men den frie, fortrolige, hjærtelige Omgang kunde selvfølgelig ikke komme igjen. Inden vi ganske gled fra hinanden, leverede han til «Nord og Syd», 1850, nogle serbiske Folkesange efter en tysk Text, som jeg havde laant ham.

Nu lyder det jo ved Dem i «Morgenbladet» som et Ekko fra hin Aften: at jeg har tilegnet mig Kaalundske Ideer; men nu fremstilles det paa to Maader, idet han dels var mig en «aandelig Jordemoder», der hjalp mig til at faa mine Tanker frem, dels ledede mig, «der kom stærkt revolutionært paavirket hjem fra Udlandet», paa rette Spor, til et Standpunkt udenfor Partierne. Det første lader jeg staa ved sit Værd, det andet er mig ubegribeligt. Jeg kom i Oktober 1847 hjem med Udkast til «Nord og Syd»s Program — hvori den «reformerende» Retning saa bestemt er fremhævet i Modsætning til den «revolutionære» — og jeg lod det trykke i Novbr., uden at have raadført mig med nogen derom. Det svarede nøjagtig, men i Alvor, til den *juste-milieu*-Tanke, der i «Korsaren» var fremtraadt mere spøgefuldt. Om jeg end véd med fuld Sikkerhed, at mit nærmere Bekjendtskab med Kaalund ikke den Gang var begyndt, saa lægger jeg dog ikke engang Hovedvægten paa denne Tidsbestemmelse, hvor betydende den end er, men snarere paa den indre, personlige Sammenhæng, en Tilknytning til et Anker i Bunden — hvad naturligvis ikke udelukker, at en ung Mand i Samtale med unge ådskillige Gange i 1848 har «gynget paa Begivenhedernes stærke Strøm».

Siden jeg nu en Gang er ved Deres Skildring, kan jeg berøre lidt endnu.

Der synes at ligge en lille, venlig Bebrejdelse til mig i den Ytring, at jeg i mine «Erindringer» ikke har dvælet ved Kaalund, medens han var saa stærkt beskjæftiget med

mig. Men lad os for at se Sagen rigtig tage et Exempel fra «den livlige Tid». Naar man læser deres Fremstilling, skulde man tro, at der før eller ved Kasinomødet d. 11. Marts 1848 var en Slags Organisation, en Aftale mellem «samlede Meningsfæller», og at Kaalund trofast fulgte mig, medens de andre lod mig i Stikken overfor den herskende Stemning og Strøm. Deraf er for mig ikke det ringeste virkeligt. Jeg har kun Anledning til at mindes og kan kun mindes, at jeg var ene, og at jeg tilfældigvis kom til at staa tæt ved Bataillonskirurg Lorck. Da Tscherning fra Talerstolen sagde, at vi vel alle vare enige om, at Slesvig ikke skulde spørges, men tvinges, og jeg raabte Nej, raabte Lorck: Her er én, der siger Nej; en Gade dannede sig foran mig, og jeg kom op paa Talerstolen. Der var vel Anledning for Kaalund til senere at mindes mig den Aften, men ikke for mig til at mindes ham.

Den 9. Maj 1885.

Venskabeligst

M. Goldschmidt.

Idet jeg altsaa hermed ogsaa har gjengivet den anden Parts Syn paa Forholdet, skal jeg kun tilføje, at med Hensyn til Sammenhængen eller «Organisationen» imellem Løsgængerne i Fyrrerne har jeg jo ovenfor udtrykkelig anført Kaalunds egne Ord om, at de, trods den fælles Uvilje mod Akademikerne, iøvrigt hver gik sine Veje.

Fra Hippodrommøderne og Livet i Haandværkerdannelsesforeningen, saavel i Martsdagene som før og siden, havde Kaalund ogsaa meget at fortælle. Det er karakteristisk for hans og hans Omgangsfællers Stemning i disse Aar, at han huskede, hvorledes han en Gang ved et Jule-

træ i den sidste Forening lavede en Devise med en Blære til Ploug. Akademikerne og Løsgængerne førte baade den store og den lille Krig med hinanden. — Private Breve fra Slutningen af Fyrrerne indeholde mange Vidnesbyrd om denne Stemning, ligesom i det hele flere, mer eller mindre karakteristiske Tidstræk. I et Brev af 24. Juli 1848 kommer Kaalund saaledes ind paa de politiske Forhold. Han ønsker, det maa komme til Kamp paa ny, fordi en saadan «vistnok vilde bringe os et heldigere Resultat, end den kummerlige Vaabenstilstand, som vort Ministerium synes at være saa gridsk efter». Ministeriet — fortsætter han — «er langtfra saa beundret som før, tværtimod har man indset, at der kan siges alle Haande om dets Dygtighed og Energi. Lehmann betragter man som en exalteret Fusentast, og man gider næppe se til den Side, hvor han gaar. Goldschmidts «Nord og Syd» vinder i samme Grad Beundrere, som «Fædrelandet» ved sine jammerlige Floskler hjemfalder til Ringeagt. Imidlertid holder man sammen, som man kan, og siger: «Ja, ja, alt kan endnu blive godt; lad os ikke fordømme Ministeriet, førend vi se Resultatet;» men man har dog en almindelig Fornemmelse af, at der har været noget forkert og uklart ved den berømte Sætning i Kasino-Programmet: Danmark til Ejderen! Goldschmidt har maaske Ret, siger man, men, men, vi vil dog først se Resultatet. Gid dette maa blive retfærdigt, saa bliver det

vel ogsaa lykkeligt og det, selv om det ikke stemmer overens med de Ultranationales fixe Idé: Danmark til Ejderen.» — I et andet Brev skriver Kaalund til sin Broder, at han har drukket hans Skaal i Champagne til 8 Rdlr. (!) en Flaske; «det var Kandidat Goldschmidt, som spenderede denne paa mig, fordi jeg havde givet ham et godt Raad». — Et Brev fra Goldschmidt, Septbr. 1848, indeholder ogsaa en Opfordring til Kaalund om at rejse med en kort Tur til Paris eller Frankfurt, eller tage sig lidt af Goldschmidts literære Affærer saa længe. – I Forbigaaende kan der ogsaa med Hensyn til Goldschmidt mindes om, hvorledes Kaalund senere godt gjenkjendte sit Portræt i et Par af Goldschmidts Fortællinger, f. Ex. Æsthetikeren i «Ravnen», der bliver Praktikus, eller den smukke Silhouet i Slutningen af «Breve fra Koleratiden» (S. 113 ff.).

Literær Produktion havde der altsaa i disse Aar kun været liden Tale om. Fra 1845—47 havde Kaalund sammen med J. C. Gerson udgivet «*Maanedsskrift for Børn*», der betalte sig ret godt. Kaalund mindedes, hvorledes Schaldemose, hvem han en Gang havde truffet hos Blok Tøxen, senere i «Prikkeltornene» eller en anden Paskvil omtalte hans Andel i Maanedsskriftet saaledes, at «Gerson lavede Barnemaden, medens Kaalund strøede Kanel paa». Kaalund frabad sig imidlertid at blive rost af Schaldemose og i hans Blad.

Af betydeligt Værd var Kaalunds Digt «*Til Kong Frederik VII ved hans Tronbestigelse*» (se Sibberns Omtale deraf, «Fra Fyrrerne» I., S. 317—319)*) og de «*Tre Tidsdigte*» fra samme Aar, 1848. Som Kaalund her, skjønt selv ung og med sit eget Blod i Striden, søgte at dømme retfærdigt mellem «de gamle» og «de unge», samt mægle dem imellem, har vi allerede fuldt udviklet den humane og højsindede Aand, den hjærtensgode og elskelige Personlighed, der en Menneskealder senere atter tog til Mæle, da gammelt og ungt paa ny tørnede sammen herhjemme, og hvis inderligste Ønske det var, naar han paa sin Vis kastede sig imod den ny Skole, at denne en Gang selv skulde anerkjende, hvorledes han med Sibbern kunde sige: «Jeg fremmer, idet jeg hemmer.» Vi skal nedenfor komme tilbage til, at han i Virkeligheden selv saâ saaledes paa sin Optræden, i 1878—80 ikke mindre end i 1848.

V.

Krigen havde ogsaa splittet Løsgængernes Kreds. P. L. Møller havde alt forinden forladt Dan-

*) I en Anbefaling fra Februar 1850 siger Sibbern bl. a. ogsaa: «Det er mig en særdeles Fornøjelse at have Lejlighed til at bevidne, at jeg sætter megen Pris paa Hr. Kaalund som lyrisk Digter, idet jeg i Særdeleshed mindes hans Kvad til Frederik VII i Førstningen af Aaret 1848.»

mark, for ikke senere at vende tilbage. Chievitz var bleven Intendant. Brosbøll gik først med i Garden, men fulgte snart Chievitz' Exempel. 1847 havde Kaalund igjen været meget syg, og da han endnu i 1848 var svag og skrøbelig, vilde han ikke prostituere sig ved at melde sig som frivillig. 1849 var han derimod først som Trænkommandør og senere som Intendant med paa Ryes Tilbagetog i Jylland — bevarede Breve til Hjemmet skildre levende en saadan bevægelig Hærs «Kæmpespisekammer» og alle Vanskelighederne ved at holde det i god Orden. Det sidste Krigsaar var han ansat som Ambulanceforvalter og opholdt sig i den Egenskab fornemmelig i Kolding.

Da Freden var sluttet, stod han paa ny brødløs, og Halvtredserne gik under en haard Kamp for det rent borgerlige Udkomme. Hvorledes Nøden endogsaa nu og da i denne Tid ligefrem har banket paa hans — som paa saa mange andre gamle danske Digteres — Dør, kan følgende smukke Brev fra I. L. Heiberg til E. Collin bedst bekræfte:

> Efterat have modtaget Hr. Justitsraadens ærede Skrivelse, har jeg talt med Hr. Kaalund. En Stilling ved Theatret, der kunde passe sig for ham, eller som endog blot var vakant, véd jeg for Øjeblikket ikke at angive, og kunde derfor blot love ham, at jeg skulde have ham i Erindring, naar og i Fald der frembød sig en Lejlighed. Men da et saadant Løfte, hvis Opfyldelse beror paa saa usikre Omstændigheder, ikke kan hjælpe ham stort, og da

jeg desuden af hans Yttringer, og endnu mere af Hr. Justitsraadens Brev, maatte formode, at der her allerede var en *øjeblikkelig* Nød at afhjælpe, saa foreslog jeg ham at lade i al Stilhed foretage en lille Indsamling hos Personer, der maatte have Vilje og Evne til at bidrage, og Delikatesse nok til at tie dermed, hvilket jeg mente, bedst kunde ske, naar De, Hr. Justitsraad, der allerede har taget Dem af ham, stillede Dem i Spidsen derfor. Jeg gav ham strax foreløbigen et lille Bidrag fra mig selv, men paa en Maade, der ikke kunde ydmyge eller krænke ham, og vist heller ikke har gjort det. Dersom Sagen kommer i Gang, vil jeg gjærne kontribuere noget mere, og kunde maaske ogsaa give Hr. Justitsraaden Anslag paa nogle andre Kontribuenter.

1. Oktober 1849.

Deres ærbødigste
J. L. Heiberg.

S. T.
Hr. Justitsraad *E. Collin*,
Direktør for 2det Departement
under Finansministeriet.

Efter i tre Aar at have været Huslærer hos en Enke paa en Gaard, Nordskov, i Hellebæk ved Odinshøj, overdrog nuværende Etatsraad *E. Collin*, der — sin Slægts og sine egne Traditioner tro — allerede i flere Aar havde været Kaalund en trofast Ven og virksom Støtte, ham Bestyrelsen af et ham tilhørende Teglværk i Sletten ved Humlebæk. Fra 1853 til 1856 levede Kaalund paa Strandmosegaard imellem Mursten, Drænrør og Stentøj. Som Teglbrænder blev han en ivrig Experimentator, og havde Udfaldet sva-

ret til Planerne og Forhaabningerne, var der allerede den Gang sket et stort Opsving i Fajanceproduktionen herhjemme. Kaalund kom ogsaa i sine Fortællinger ofte tilbage til dette sit Liv ved Stranden. Han bevarede Fiskerne deroppe fra i venlig Erindring, og det var ogsaa her, hos Kjøbmand Jensen i Sletten, at han lærte den unge Pige, Husets Datter, at kjende, der nogle Aar efter blev hans Hustru. Gjennem Collin stiftede han Bekjendtskab med Fritz Jürgensen og havde mange baade morsomme og triste Minder om deres Samliv i disse Aar. Fritz Jürgensen, en Neveu af «Islands Konge», var Uhrmager af Profession og en genial Mathematiker. Fra sin Fader arvede han Titlen «Generalinspektør for den offenlige Tidsmaaling», en Benævnelse, der stod i den mest komiske Modsætning til ham selv, der ikke havde det mindste Begreb om Tiden. «Generalen», som han kaldtes for Nemheds Skyld, opholdt sig en Gang tre Fjerdingaar hos Kaalund paa Teglværket, og man kan i P. Hansens Skildring af ham og hans Tegninger (se «Nær og Fjærn», Decbr. 1878) finde et og andet om dette Ophold. En Dag foreslog han saaledes Kaalund, da han saâ, at denne ingen Aviser holdt, at de for indbyrdes Fornøjelses Skyld skulde udgive en Avis og vexelvis redigere den. Jürgensen begyndte selv, og i «Den flyvende Murstens» første Nummer skildrede han, halvvejs angribende, Kaalund som Realist og lovpriste Fantasien som det

eneste gode og lykkelige. Kaalund havde, efter Kritikerens Paastand, forladt Idealitetens Sfære og var sunket ned i Realismens Sump. Det var ogsaa Fritz Jürgensen, der en Dag satte en Mursten op i Kaalunds Reol med Paaskrift: «H. V. Kaalunds samlede Værker». — Teglværket blev imidlertid solgt, og Kaalund fungerede derpaa en kort Stund ved Statstelegrafen i Haderslev. I en Levnedsskizze af Kaalund (Ill. Tidende, Avg. 1866) skildrer P. Hansen, hvorledes den rolige Paapasselighed og kjedsommelige Ensformighed, som Stillingen medførte, kun egnede sig daarlig for den ildfulde Natur. En Dag, melder Sagnet, da han havde Besøg af sin Musa paa Stationen, tog han saaledes i sin Ivrighed en lille, tilsyneladende ganske uskyldig Messingknap fra Bordet og puttede den i sin Vestelomme, hvilket havde den mærkelige Følge, at der fra alle Sider blev telegraferet til ham om en Afbrydelse paa Linjen. En tilstedeværende Ven gjorde ham imidlertid opmærksom paa, at da Telegrammerne om Afbrydelserne indløb til hans Station fra begge Sider, maatte Afbrydelsen være her, og hjalp ham saaledes til at løse det indviklede Problem. Det er fra dette Ophold «i det halvtyske Land», at det skjønne Digt «Til Hende» blev sendt til hans Fæstemø i Sletten:

Mens Vintersolen daler bag den rødmende Sky,
min søde, lille Brud i det fjærne!
jeg sender dig min Hilsen fra den fremmede By,
en Hilsen med Aftenens Stjærne!

Digtet ender, som bekjendt, med et Ønske om, at han ligesom Lærken, der synger for sin Mage, ogsaa som den havde «en Rede». Ved C. N. Davids Hjælp blev han da endelig i 1860 i Stand til at sætte Bo, idet han blev udnævnt til Overlærer ved det ny *Vridsløse Cellefængsel*, en halv Mils Vej fra Glostrup, og den 6. Marts 1860 førte han sin Brud, *Cathinka Jensen*, til det lille Hus udenfor Fængslets Mure, der i de næste tyve Aar skulde blive hans alvors-, arbejds- og ansvarsfulde, men skjønne og lykkelige Hjem.

Forinden havde han dog i 1858 samlet sin spredte Ungdomsdigtning i *«Et Foraar»* og var pludselig bleven en navnkundig dansk Digter, en Lyriker, hvis Originalitet, hvis sjældne Natursans, hvis friske Humor og dybe Følelse alle nu stræbte at fremhæve med stedse voxende Anerkjendelse.

Det var *Henrik Hertz*, der med sin Anmeldelse af *«Et Foraar»* i «Ugenlige Blade», Novbr. 1858, endelig lænkede den literære Lykke og den officielle Anerkjendelse til Kaalunds Navn. Hvor varmt P. L. Møller end i 1845 havde talt om «Fabler og blandede Digte», hvor sand og træffende hans Karakteristik af Kaalunds lyriske Originalitet end havde været, i den herskende Presse og blandt dens Ordførere havde hans Tale ingen Gjenklang fundet. I den snævrere Vennekreds og hos et Par af de ældre Digtere gjaldt Kaalund vel for en Mulighed, men da han nu

selv tav, og først Sygdom og senere den haardnakkede Kamp for Brødet i lange Tider stækkede hans Vinger, gled han — som Digter — ligesom ud af den offenlige Bevidsthed, og «Et Foraar» kom derfor som en fuldstændig Overraskelse for de allerfleste, som noget nyt og uanet. I et Brev til mig fra Decbr. 77 har Kaalund kastet et Tilbageblik paa disse Aar og selv fremhævet Grundene til sin lange Tavshed. Han havde saa ofte fortalt mig om sit Liv, at han kunde gaa lige til Sagen. «Ingen véd jo bedre end du» — skriver han — «hvorledes jeg næsten under et helt Livs fortsatte Kamp for min ydre Tilværelse er blevet hidset igjennem saadanne praktiske Opgaver, der have været Poesien og mine oprindelige Anlæg saa diametralt modsatte som muligt, Opgaver, der, som min sidste attenaarige (i Cellefængslet), have lagt fuldt Beslag paa min Virksomhed, idet denne sidste tillige i særlig Grad har været skikket til at tære baade paa mit Humør og min Livskraft. Jeg er endogsaa lidt stolt af, hvad jeg i saa Henseende har præsteret. Stærkere Folk end jeg ere under samme Forhold blevne dødtrætte paa Halvvejen. Jeg med mit nedbrudte Helbred holder vedblivende ud, og skjønt jeg har trukket et dobbelt saa tungt Læs som andre, har jeg dog endnu kunnet give aandelige Livstegn. Hvorfor jeg efter 1845 holdt op med at digte, er let at forstaa. Tiden var den Gang en anden. Jeg, *der kun var Lyriker* og

havde det Uheld at komme som en Efterslæt, skrev (hvad P. L. Møllers Udtalelser om mig kunne godtgjøre) for døve Øren. Selv Chievitz maatte for sin fortræffelige Roman «Fra Gaden», der dog i det mindste kunde vente Afsætning til Lejebibliothekerne, tiltigge sig en Forlægger. Jeg fik næsten intet for mit Kram. Derfor, og fordi min Sundhed allerede tidligere havde lidt ved en Hjærnerystelse, tilbragte jeg tre Aar (1846—48) i Ørkesløshed, dels drivende med Chievitz, dels gaaende op i M. Goldschmidts politisk-literære Virksomhed. Disse tre Aars Lediggang kan man bebrejde mig, men heller ikke mere. Jeg kunde ved min Skribentvirksomhed ikke tjene det tørre Brød. Journalist duede jeg ikke til, og literær Styverfænger vilde jeg ikke være. Jeg *maatte*, hvis jeg ikke vilde gaa aandelig og legemlig til Grunde, tilkæmpe mig et Fodfæste i det praktiske Liv. Jeg gjorde det — *men hvad har det ikke kostet mig!*»

Det tjener Henrik Hertz' lyse Hoved og fine Øre til Ære, at han strax paa Rhythme-Klangen i «Et Foraar» fornam, hvem han havde for sig. Endnu i 1863 kunde selve Chr. Winther (se hans af Liebenberg udgivne Breve, S. 112) skrive til H. C. Andersen om de indkomne Ansøgninger om det Anckerske Rejsestipendium: «Hvad nu endelig Kaalund og O. C. Lund angaar, da synes det mig dog at ville være et altfor stærkt Stykke at sætte nogen af dem over Carl Andersen (!!);

ikke at tale om, at Kaalund alt er over de 40 Aar*).» — Hertz' Dom faldt heldigvis anderledes

*) *F. L. Liebenberg* modtog i Anledning af Bogen følgende Brev:

Vridsløselille, den 11te Oktob. 1879.

Kjære *Liebenberg!*

Tak for den nye smukke Bog, som du har foræret mig, og ikke mindst for det venlige Brev, hvormed du har ledsaget den! Jeg har endnu ikke faaet Tid til at opskjære Bogen, endsige gjennemlæse den, men selv om Christian Winther mulig i andre af disse ved dig offenliggjorte Breve har udtalt sig endnu mere nedsættende om min Digtervirksomhed, end det er sket i Brevet til H. C. Andersen, hvilket jeg alt kjender fra «Illustreret Tidende», skal det ikke i mindste Maade fordærve mit gode Humør. Dadel og Ros gjør mig jo i Virkeligheden hverken mindre eller større. Jeg *er* den, jeg *er*, og lige saa lidt jeg selv kan eller vil lægge en Tomme til min Væxt, lige saa lidt kan C. Winther tage en Tomme fra den. Vi literære Folk, der stille vort indre Menneske blot for Verden, skrive jo i Grunden alle kun vor egen Karakterbog. Christian Winther har som Digter og Menneske skrevet *sin; min* ligger aaben til fri Bedømmelse. Jeg er i det mindste i de sidste tredive Aar sluppen saa temmelig helskindet gjennem Kritiken og har selv saa megen sund Selvkritik, at det endogsaa er mig en Forfriskning til Afvexling at blive hundset lidt. Lad det derfor ikke gjøre dig ondt, kjære Liebenberg, hvad der i den af dig udgivne Brevsamling er sagt om mig.

Endnu en Gang: hjærtelig Tak for Bogen, men allermest fordi, — du, den flittige, stille, højtfortjente Arbejder i vor Literaturs Vingaard, henregner mig til den snevrere

ud. Han fremhæver strax Kaalunds strænge Selvkritik overfor sine yngre Aars poetiske Udgydelser, fra en Tid, Digteren nu selv staar udenfor og kan overskue og beherske. Han nævner ham som en Mester i at udfinde Motiver og ved en sindrig Kombination sætte dem i Forbindelse med Digtets Tanke, han roser hans Simplicitet, som ikke «mange af vore Digtere» skulle kunne maale sig med ham i, og han kommer endelig gjentagne Gange tilbage til hans rhythmiske Fuldendthed. Underligt nok dadler han derimod Kaalund for «en Miskjendelse af vor Tids Stilling i Menneskeslægtens Udvikling, en Frygt for, at Poesien ikke længere besidder Magt over Gemytterne». Hertz gjør i alt Fald den Kaalund, jeg personlig har kjendt, Uret heri, men det klæder den gamle Digter, naar han svinger den Fane, han selv saa tro havde kæmpet under. «Lad ogsaa vor Tid» — siger han — «være nok saa realistisk, der ligger i det menneskelige Bryst en dyb Trang til Poesien; den vil nok vide at bane sig en Vej, skjønt det stundum kan være svært nok at sige hvorledes.» Som en Prøve paa, hvad Kaalund

---

Kreds af Venner, som mødes med dig i fuld Sympathi for alt hvad der er sandt, godt og skjønt!

Med hjærteligst Gjenhilsen fra mig og mine

din

hengivne

H. V. Kaalund.

formaar i lyrisk Flugt og Rhythmernes Skjønhed, nævner Hertz bl. a. særligt «Lærken», men udtaler iøvrigt om den hele Digtsamling, at «intet umodent, intet usikkert eller famlende» nogen Steds forstyrrer Nydelsen. Det var en Æresoprejsning for Kaalund, og Eftertidens Dom har jo fuldt ud bekræftet Hertz' Ord. Jeg véd for mit eget Vedkommende, at jeg som ung næppe har elsket nogen Bog saa højt som «Et Foraar», næppe været saa personlig berørt og betaget af et Digterværk som af dette. Og det samme Indtryk har Digtsamlingen gjort paa alle, der vare unge ved dens Fremkomst. Kaalunds efterladte Papirer vidne derom. Komponisten *Emil Lange-Müller* skriver, at «Et Foraar» var den første Digtsamling, han fik i Eje, og skildrer hvilken Betydning den fik for hans egen aandelige Udvikling. Professor *Harald Høffding* siger i et Brev fra 1872, at han har følt sig i Kaalunds Gjæld lige fra han i sin første Ungdom læste «Et Foraar», samt at der senere til nogle af Digtene har knyttet sig personlige Minder af dyb og inderlig Betydning for ham. (Se ogsaa i Nicolaj Bøghs «Erindringer om Jerichau» et Brev fra denne om «Et Foraar» S. 378.) — Fra nu af var Kaalund en Digter, til hvem alle Blade, Tidsskrifter og Kalendere bejlede, fra nu af nævnedes hans Navn imellem de førstes og bedstes. Det lyriske Drama «*Fulvia*» fra 1875 og hans lille, skjønne Digtsamling «*En Eftervaar*» fra 1877

vare paa Forhaand sikre paa et Triumftog gjennem Pressen og — hvad bedre er — paa en god og oprigtig Sangbund hos Almenheden.

VI.

Det ligger udenfor denne Skizzes Opgave at forsøge nogen Skildring af Kaalunds Virksomhed som Lærer ved *Vridsløselille Cellefængsel*, skjønt denne Gjerning, der tappede det bedste Blod af omtrent to og tyve af hans Manddomsaar, øjensynlig paa mange Maader greb dybt ind i hans Liv, baade som Menneske og som Digter. Jeg mangler imidlertid altfor mange Forudsætninger til at vove mig ind paa dette Omraade. Det er uden for Tvivl, at Kaalund med den ham egne Pligtfølelse gik til sit ny Kald med al mulig Nidkjærhed, og ihvorvel vi under vore Samtaler som oftest dvælede ved literære Spørgsmaal, var han dog saa grebet af sin daglige Gjerning, at man fik et levende og uforglemmeligt Indtryk af det Alvor, hvormed han stræbte at fylde sin Plads. Jeg er ikke i Stand til at bedømme, hvor vidt de humane Forbedringer, der skete i Fangernes Livsvilkaar, skyldtes ham alene eller ikke; han var i hvert Fald ivrig for alt, hvad der kunde mildne de ulykkeliges tunge, om end selvforskyldte, Dage, og skjønt han var alt andet end en blødsøden og

sentimental Natur, omfattede han med den største Interesse saadanne Foranstaltninger, som at Fængslet svarede til Fangens Vægt, det vil sige til hans legemlige Velfærd, eller at Fangen ikke længer blot skulde være henvist til religiøse Skrifter, men — hvis han opførte sig godt — kunde stige til almindelig underholdende og belærende Læsning, lige op til Holbergs Komedier. Kaalund havde Bibliotheket under sig derude. Læreren ved et Cellefængsel er jo tillige en af de faa Budbringere fra Omverdenen til de stakkels indelukkede, og jeg kan ikke tænke mig nogen, der bedre end Kaalund maatte være skikket til at virke inciterende saavel paa Tungsind som paa Sløvhed. Allerede hans Tales improvisatoriske Tilsnit, det springende i hans Tankegang, det uvilkaarlig elektriserende, der var over hele hans Væsen, maatte her paa mangfoldig Vis komme ham til gode. Selvfølgelig fortalte han ofte om Fængslet og sine talrige Oplevelser derude. Han havde en hel Theori om, hvorledes de forskjellige Tyve allerede ved deres Ydre, i deres Fysiognomi, adskilte sig fra hverandre. Hestehaletyven lignede ikke Faaretyven, Hønsetyven ikke Svinetyven. Han tænkte paa at skrive de forskjellige Afarters Karakteristik og havde en Række af deres Hoveder afridsede i sin Skizzebog. Levende skildrede han Foraarets Magt i Fængslet, naar der kom Uro over alt derude. Det var den værste Tid, og den Fange maatte være overor-

denlig sløv, som ikke blev rørt op til Bunds, naar Svalerne begyndte at stryge forbi Gittervinduet. Til en saadan kunde Kaalund saa prøve at gaa ind med en Fandens Mælkebøtte i Knaphullet, og det haardeste Sind smeltede ved Foraarets simple Blomst. Saavidt jeg har forstaaet, hang Fangerne ved ham, og mange søgte ham efter deres Løsladelse. Hans Virksomhed i Fængselsselskabet hører hertil. — Ogsaa for Offenligheden traadte Kaalund frem som Embedsmand ved Cellefængslet. Jeg henviser i saa Henseende til et Par Artikler fra Febr. 1867 i «Fædrelandet», der senere udkom som særlig Pjece: *«Om Cellesystemet og dets Gjennemførelse»*. Striden herom laa Kaalund i mange Aar tungt paa Hjærte*).

I et ypperligt Digt i «En Eftervaar» til Fru Etatsraadinde Collin roser Kaalund sig af, at skjønt han mer end de fleste har lært «Livet paa Vrangen» at kjende, har han dog endnu «Vinger til Flugt»:

I sytten Aar jeg gik
　　blandt Fanger i et Fængsel;
det var en Styrkeprøve —
　　det var en Hestekur?
Men derfor just forstod jeg
　　den fangnes Frihedslængsel.
Isbadet har kun hærdet
　　min lyriske Natur!

*) I «Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen» 1885 har Kaalunds tidligere Kollega paa Vridsløse, nuv. Distriktsforstander Fr. Stuckenberg givet en kort sympathetisk Skildring af Kaalund som Fængselslærer.

Men paa den anden Side kunde det jo ikke være andet, end at hans triste daglige Gjerning og Tilværelsen derude paa den øde, aabne Mark, hvor man har lagt Cellefængslet, fyldte ham med mørke Tanker og med Længsel efter lysere Dage. Saa smuttede han ind til Kjøbenhavn, og der blev Fest, naar han kom. «Mit Fængselsliv» — hedder det saaledes i et af hans Breve fra Novbr. 70 — «er saa lidet opmuntrende, og Opholdet i det hele her paa Vridsløsemark, især paa denne Aarstid*), saa lidet skikket til at faa Humør af, at jeg rimeligvis vilde ende med at blive melankolsk eller gal, hvis jeg ikke af og til forfriskede mig ved en Sviptur til Kjøbenhavn. Ligesom Vandedderkoppen lever jeg udenfor mit Element og viser mig kun paa Overfladen for i Hastværk at snappe den Livsluft, hvormed jeg, for igjen en Tid at aande og leve, maa fylde min lille Dykkerklokke.» — I et andet Brev fra Febr. 71 hedder det: «Jeg er et Solskinsbarn og trækker som Planten efter Lyset. Mørke og Usselhed har jeg nok af her i Fængslet, maaske mere end der er sundt i Længden; men enhver Ting har jo sin gode Side. Netop den Omstændighed, at jeg daglig staar Ansigt til Ansigt med saa megen menneskelig Fortvivlelse og Nedværdigelse, gjør mig, trods mine 50 Aar, saa meget mere modtagelig for Modsætningen.» Brevet min-

*) Se ogsaa Rimbrevet «Triste Timer» i «Efterl. Digte».

der derpaa om de mange — for mig saa uforglemmelige — Timer, vi allerede den Gang havde tilbragt sammen paa Spaseréture eller «ved et godt Bord med det fulde Glas i Haanden og Hjærtet paa Læberne». — «Lad os begge» — ender Brevet — «lære af hinanden og styrke hinanden i Troen paa, hvad der er godt, skjønt og rent, en Tro, som hos saa mange gaar i Stykker i Livet, og som vi har dobbelt Opfordring til at værne om i en saa jammerlig Tid, som den nuværende.» Det var jo en bevæget Tid, hvor ikke mindst vi unge vare i Gjæring og i forventningsfuld Spænding overfor, hvad den næste Dag bar i sit Skjød. Vi kastede den Gang vor Fremtids Tærninger, og nu, hvor jeg blader min trofaste Vens mange Breve igjennem, slaar hans kjærlige Omsorg, hans ømme Frygt for den yngre Ven mig i Møde fra hvert et Blad. Èt ædlere Hjærte har ikke banket i noget Bryst, et mere uselvisk Menneske har ikke været til. Selv om jeg udelod alt privat, vilde der være meget af almen Interesse i disse velsignede Breve. Han klager saaledes i Decbr. 70 over, at Udtrykket i et Fotografiportræt ikke er frejdigt. «Men» — skriver han — «Aaret 1870, som nu snart stunder til Hvile, kan jo nok gjøre os alle, selv de frejdigste blandt os, alvorlige. Jeg selv, der saa fast som nogen tror paa, at *den gamle* deroppe endnu raader, begynder undertiden at blive uhyggelig til Mode, angst for, at Lyset skal slukkes og

Mørket falde over Verden. Hvem véd: der skal maaske kun fejes ud, støves op, holdes Søndagsrengjøring, Skrubbekosten gaa hen over os alle og vi med vor raffinerede Civilisation begraves i Skarnbøtten. Maatte kun Bismarck og den gamle Kong Wilhelm komme dybest paa Bunden, skulde jeg endda ikke beklage mig.»

Og dog ere disse Breve i al deres Elskværdighed intet mod, hvad Kaalunds Samtale var. Hans Improvisation, hans Lyrik og Humor ved et Glas Vin er uigjengivelig. Selv nød han saa godt som intet. Naar man var hans Gjæst paa Vridsløse, havde han saa travlt med at skjænke for os andre og med at snakke, at hans Hustru efter Bordet maatte have ham ud i Køkkenet, for at faa ham selv til at nyde noget. Han hørte ikke til de Digtere, der sidde tavse og iagttagende og opspare deres egne og andres gode Indfald til deres Produktion. Med rig, maaske for ødsel, Haand strøede han alt sit aandelige Eje ud for alle Vinde, og han spøgte selv ofte med sin Exaltation: «Jeg kan gaa og tie længe, men naar jeg begynder at tale, kan ingen Djævel stoppe mig!»

Det er maaske næsten for dristigt at vove paa at gjenkalde sig nogle Minder fra disse Sammenkomster. Vil det ikke gaa dem ligesom Sommerfuglene i Indledningsdigtet til «Et Foraar»? — Kaalund elskede det gamle Kjøbenhavn, og hans Sorg over, at Byen mistede sit Fysiognomi,

har han udtrykt i sit store Digt «Da dė rev Voldene ned». Han gik ogsaa længe og tænkte paa at skrive en Række Texter til Klæstrups naive, men morsomme Tegninger fra det gamle Kjøbenhavn i «Nær og Fjærn». Saaledes elskede han ogsaa Middelalderen i Modsætning til den flade Nutid. Han tog sit Udgangspunkt fra den lille Sangfugls Liv i Skoven under ęn Nattestorm. Regnen pisker ned og gjennembløder den, Grenene slaa den, rundt om lurer Fjenden, der vil æde den. Men saa skinner Morgensolen. Kan man saa fortænke den i dens jublende Sang over at være undgaaet Nattens Farer! Saaledes levede Menneskene i Middelalderen. Modsætningerne vare da til Stede. Det gjaldt at værge sig, men hvilken Jubel over Livet, hvilken Hengivelse i Livets Nydelsė fulgte da ikke derpaa! — Om Kaalunds mange poetiske Planer, om de Digte, som ikke kom længer end til Overskriften, har jeg kortelig talt i min Efterskrift til de «Efterl. Digte». Et saadant paatænkt Digt var «Da det tyrkiske Panserskib «Verdens Herlighed» sprang i Luften». Kaalund nævnede det ofte. Han havde i Bladene læst om en russisk Torpedo, der sprængte en tyrkisk Monitor i Luften. Scenen var ved Donau. Det er Nat. Frøerne kvække i Foraarstiden, saa man ikke hører den lille Baad. Den store Monitors sorte Masse skygger over Vandet. Pludselig høres et vældigt Knald. Skibet springer i Luften. Skrig og Jammer.

Derefter bliver alt igjen stille. Frøerne kvække deres Elskovssang, som om intet var sket. Naturen gaar uforstyrret sin rolige Gang. I Digtet om «Kaalormen» i «En Eftervaar» har Kaalund skildret en lignende Modsætning. — Eller da han i Efteraaret 75 med sin Fætter Civilingeniør Viggo Schmidt og nuværende Justitsraad J. Chr. Lembcke stiftede Foreningen til Dyrenes Beskyttelse, hvor strømmede der da ikke baade Alvor og Spøg over hans Læber i Anledning af denne for ham saa dyrebare Sag. Hans dybt følte Digt over den anskudte Sæl («En Synd», se «Efterl. Digte») skriver sig fra disse Dage. — En anden Gang spøgte han med, at han længe havde tænkt paa at oprette en Kirkegaard for afdøde Husdyr, da man slet intet Sted havde til at jorde en kjær Hund eller Fugl. Over Kirkegaardsporten burde saa anbringes en Palmegren som Fredens Symbol og nedenunder en Hundepote og en Kattepote, der «rakte hinanden Haanden». — En Ven af ham vilde bygge Isbjørnen i zoologisk Have et nyt Bur. «Det burde forsynes med Kakkelovn om Vinteren,» bemærkede Kaalund. — Om sit Digt «Løven i Slippen» sagde han udtrykkelig, at han dermed vilde give det stolte Dyr, «der bærer Adelsbrevet paa sin Pande», en Æresoprejsning for Livingstones nedsættende Omtale af det. Han fandt, at Livingstones Exempler paa, at Løven skulde være et fejgt Dyr af Katteslægten, snarere beviste det modsatte. — I

efterladte Breve til *J. Chr. Lembcke* og Frue kommer Kaalund ofte tilbage til sin Glæde over «i en saa oprevet og splidagtig Tid som nærværende at mødes i varm Samstemning med Mennesker, der ved utrættelig, ja brændende Interesse virke til Velsignelse for en stor og ædel Sag». Som «Dyrenes Ven og digteriske Talsmand» sætter han ikke blot Pris paa den Hædersgave (en Sølvpokal), som Kvindeforeningen til Dyrenes Beskyttelse i Foraaret 1879 skjænkede ham; ogsaa under Lægekongressen i Avg. 1884 erklærer han med et Sideblik til «de mange fremmede Læger og Herrer Vivisektorer», at han «inderligt sympathiserer» med Dyrebeskyttelsessagens Forkæmpere «i alle Livets store Spørgsmaal». Han skriver bl. a. følgende: «Min Tro paa Dyrebeskyttelsens endelige Sejr er, navnlig efter at have læst den lige saa dygtige som besindige og i højeste Grad interessante Modstand, Vivisektionen mødte i den svenske Rigsdag, urokkelig.»

Og hvilke Fester, naar han en Gang om Aaret ved St. Hansdags Tid i Anledning af sin Fødselsdag samlede sine Venner i sit Hjem! «Ser vi eder ikke hos os i Sommer» — hedder det i et Brev fra Juni 75 — «hvornaar sker det da? Husk, jeg er gammel. Jeg har ikke Tid at vente. Her er slet ikke saa ilde endda. Kornet staar højt rundt omkring Fængslet, og Køerne brøle af Fryd over al den Velsignelse, hvori de vade.

Naar man blot ser paa Naturen med glade, venlige Øjne og ikke er besat af den Sammenligningsdjævel, som fordærver al sund Nydelse, er det utroligt, hvor meget man kan faa ud selv af en saadan lille Husmandshave, som den, jeg ejer.» I et andet Brev fra Juli 1876 skildrer han sin Tilbagekomst til Hjemmet fra en langvarig Hospitalskur. Boligen var smykket som til en Fest. Alle Stuerne duftede af Jordbær, Meloner og Blomster. «Jeg tilbringer næsten hele Dagen i fri Luft. Vejret er saa guddommelig dejligt. Efter i 3 Maaneder at have ligget og stirret paa Loftet i mit Sygeværelse paa Hospitalet, forekommer min lille Have, der bugner af Roser og Levkøjer, mig som et Paradis. Jeg er saa lykkelig og taknemmelig, at det næsten gjør mig ondt, at jeg ikke kan omfavne hele den skjønne Verden paa én Gang.»

Det var gjærne en smuk Sommer-Søndag, at den lille Kreds af Venner rullede fra Glostrup Station hen ad den brede Roskilde Landevej, for at gjæste «Overlæreren» ved Vridsløselille Cellefængsel. Den flade, skovløse Egn havde ikke stort andet tiltrækkende ved sig end Lærkernes Sang over de frugtbare Marker, men ikke desmindre var der Stemning paa Vognen, thi den aarlig tilbagevendende Dag paa Vridsløse gjorde aldrig sit én Gang vundne Ry til Skamme som en af Sommerens bedste, og man saa' altid med Glæde det paladsagtige Fængsels Taarne hæve

sig over de venlige Smaalunde og Buskadser, der bryde den ellers saa ensformige «Hede». Og naar saa Vognen i en skarp Vinkel bøjede ind paa den lille Sidevej, der førte til Overlærerens Hus, og Værten saas ved Omdrejningen, svingende sin bredskyggede Straahat til Velkomst, slog altid Hjærterne en Smule stærkere end sædvanlig, thi det Hjem, vi nu skulde gjæste, var, trods sine strænge Omgivelser og det daglige Arbejdes tunge Alvor et Fredens, Lykkens og Poesiens Hjem. Barsk rejste Fængselets høje, bare Mure sig rundt om os, men i Overlærerboligens hyggelige Stuer, paa den løvdækte Veranda og i den blomsterfyldte, venlige lille Have, hvor Vejen fra Hjærtet til Læben aldrig var lang, var der inderlig godt at være. Og Aar efter, da Fru Eckardt om Aftenen d. 21. April 1881 i al sin blændende vestalske Skjønhed blev trukket ind paa Scenen som den sejerskronede Fulvia, og Prokonsulen krydser den hvide Dues Triumftog, stod pludselig en af de smukke Sommerdage igjen lyslevende for Erindringen. Det indre Syn saa' et andet, paa sin Vis lige saa skjønt og gribende Billede: den graanende Digter i sin Havestue med al sin dæmpede Pathos deklamerende den samme Scene. Det var det første af «Fulvia», som Digterens Venner hørte, maaske ogsaa det bedste i hele det skjønne lyriske Drama, og fra den Dag hørte «Fulvia» med til de mange gode Sommerminder fra Vridsløselille. — En anden Fødselsdag rejste en af Gjæ-

sterne sig ved Middagsbordet for at udbringe en Skaal for Værten og Fødselsdagsbarnet. Den talende begyndte med den Bemærkning, at hvis Kaalund vilde lade være at svare paa Henvendelsen, vilde han tale uforbeholdent og sige, hvad han vilde skrive om ham efter hans Død. Næppe havde han imidlertid faaet sagt et Par Ord, før Kaalund afbrød ham og udraabte: «Glem ikke at sige dem, at jeg fødtes i den Nat, hvor i Norden Aftenrøden og Morgenrøden rækker hinanden Haanden!»

I sin poetiske Tournering med Kaalund har endelig *S. Schandorph* elskværdig mindet om endnu en Scene derude, hvor Værten, den gamle Tids Forsvarer, med en Spøg dæmpede den i Begyndelsen af Halvfjerdserne altid villig opblussende Strid imellem gammelt og nyt. De smukke Vers male hele Situationen, skildre baade Kaalunds Hjem og hans glade Sommerlag:

Hør, husker du en Dag? — Det var ude hos dig selv,
vi sad helt festlig bænket. Fra Junihimlens Hvælv
skred Lyset saa pragtfuldt gjennem Rummet;
i Haven dufted Rose og Lilje og Jasmin,
paa Bordet gløded Jordbær mod den dunkelrøde Vin,
mens Glædens Bølger højt i Talen skummed.

Ord braged og buldred. Det er muligt, at jeg
har været en af dem, der tog farligst paa Vej,
og i Hofdragt var ej Tankerne klædte;
da standsed du Spektaklet med en ypperlig Spøg:

du kom med en Buste, der var sværtet af Røg,
af — Højsalig Kong Frederik den sjette,

og satte den paa Bordet og forlangte Respekt,
«thi vi alene vide!» Under Lystighedens Vægt
Disputen blev knust, saa den døde.

VII.

Schandorphs eget Forhold til Kaalund er det bedste Bevis for, at den indbyrdes Tillid, Troen paa hinandens Menneskeværd og Agtelsen for en virkelig Overbevisning var stærk nok til, at selv alvorlige Meningsuoverensstemmelser og dybtgaaende aandelige Divergenser ikke kunde rokke ved Venskabsfølelsen og det fortrolige Omgangsbaand, der i mange Aar havde knyttet dem sammen. Kaalund bevarede til det sidste sine Venners fulde Hengivenhed og usvækkede Kjærlighed. Jeg skal her ikke komme langt ind paa den i mange Henseender saa betydningsfulde — og fra alle Sider saa nobelt førte — literære og sociale Meningsudvexling, som Kaalund i 1878 aabnede med sin „*Hilsen til Holger Drachmann*“ og Aaret efter fortsatte med sine „*Brændende Spørgsmaal*“, sit Gjensvar til S. Schandorph om „*Idealitet og Realitet*“ o. s. fr., men da det jo ikke kan nægtes, at vi, hans yngre Venner, med Angst saa', af hvem han selv og hans Indlæg i

Striden bleve tagne til Indtægt, bør jeg dog her i det mindste antyde, hvad Kaalund selv i mundtlige Samtaler og Breve paa Breve fremhævede som sit Maal for Kampen, som sin Hensigt med Udæskningen og «Ildprøven«. Han er i et Brev fra Marts 79 forberedt paa, at hans Ord ville give Anledning til «mange Mistydninger», og han spørger udtrykkelig om, at naar hans Venner kunne se saa tvivlende paa dem, hvad maa saa ikke «de yderliggaaende radikale, Materialisterne og Atheisterne» se i dem. Men, skriver han, «jeg behøver ikke at sprænge mig selv, for at vise Verden, *hvem jeg er*, thi jeg er i dette Digt som i mit Liv den selv samme Kaalund, som jeg altid har været: lige saa frihedskjærlig, men besindig, lige saa beredt til at gjøre Front mod alt det forhastede Væsen, som kaster Menneskene tilbage i bitre Skuffelser.» Han henviser udtrykkeligt selv til sit «De unge» i Tidsdigtene fra 1848, og siger: «Jeg er endnu den gamle Løsgænger, *og har vel aldrig været det mere end nu*, da jeg giver Afkald paa Drachmanns Hyldest*) og sætter mine Venners Hengivenhed paa Spil, for at være mig

*) Holger Drachmann havde som et Slags Svar paa Kaalunds Rimbrev til ham skrevet et længere Indledningsdigt til sin Samling «Ranker og Roser», Foraaret 1879: «Til H. V. Kaalund med Tak for den aabne Hilsen». Paa Grund af «Brændende Spørgsmaal» blev Digtet imidlertid ikke offenliggjort. Det findes nu trykt i «Morgenbladet» for 12. Maj 1885.

selv og om muligt vække dem og andre til alvorlig Eftertanke. Jeg har kun ved denne Lejlighed gjort en større Indsats end nogen Sinde før, og vil foreløbig kun høste Utak og Vrede. Men lad dem være forsigtige! Sejren skal dog blive min, selv om jeg ikke oplever den!» Paa samme Maade hedder det i et Brev fra Febr. 79: «Jeg vil ikke henregnes til *Reaktionen!* Med mit hele Hjærte er jeg paa Frihedens og Fremskridtets Side. Jeg hader kun alt løjet, hult og opstyltet Væsen, lige meget paa hvad Side det staar.» Og i et Brev en Maaned senere nævner Kaalund udtrykkelig sit lønligste Haab om Stridens Resultat. Han skriver, at han venter en varm offenlig Dyst. «Jeg véd, at min brave Ven Schandorphs Svar kommer paa Søndag i «Nær og Fjærn», og Holger er jo fløjet til Hamborg, formodenlig for at faa større Plads til at trække sin Dyrendal fra Læderet. Hvor det vil fryde mig, gamle Karl, hvis jeg i dette Dystløb kan, selv om jeg gaar derfra med en hel Del Skrammer, *slaa eder alle endnu højere til Vejrs!*» — Inden Aaret gik til Ende, var Striden imellem de gamle og unge imidlertid paa ny blusset op i Anledning af C. Plougs Angreb paa Drachmann og Schandorph, og da begge disse havde givet Ploug Svar paa Tiltale i de bekjendte Digte i «Morgenbladet», ved Jule- og Nytaarstider 1879, var Kaalund igjen paa Veje til at rykke i Marken. Det blev dog for denne Gang ved Digtet «Til den yngre

Slægt», der d. 11. Jan. 1880 blev trykt i «Ude og Hjemme» (se «Efterladte Digte»). Det første Vers var især stærkt udæskende, og den følgende Uge svarede Schandorph sin gamle Ven i et længere Digt om «Kampens Ret». Om dette Digt skriver Kaalund i et Brev, Jan. 1880, bl. a. følgende: «Hvad Schandorph i sin Hidsighed mulig havde forspildt ved *Maaden*, hvorpaa han angreb Ploug, har han efter min Mening paa den skjønneste og bedste Maade oprettet igjen i dette sit Svar til mig. Jeg tænker ikke paa den Ros, han har tildelt mig, Stakkel. Nej! kun paa den Tjeneste, han har gjort Sagen — og sig selv: den første ved at løfte den op over den personlige Hadskhed, hvori al dygtig Forhandling truede med at drukne — det sidste ved at lægge sit varme, ærlige Hjærte saa aabent til Skue, at enhver, der ikke er aldeles blind af Vrede, maa kunne se til Bunds deri og føle, at han er en brav Mand. Himlen ske Tak for, at det blev mig forundt at slaa denne gode Gnist ud af ham! Gid det maa lykkes mig at give ham det Svar, som han i de unges Navn afæsker mig. — Der suser og bruser en Hærskare af Tanker gjennem mit Hoved; men jeg er syg — har atter ligget under Lægebehandling. Spiller jeg Orgelet fuldt, da sprænger jeg mig selv.»

I et Brev faa Dage efter skriver Kaalund ogsaa, at han har gjort flere Tilløb til at besvare Schandorphs Digt, men at Forsøgene ere glippede.

«Gud er mit Vidne, hvor inderligt gjærne jeg netop nu offenlig vilde sige ham en kjærlig Tak for det ny Bevis, han i sit sidste Digt til mig har givet mig paa sit Venskab, men en saadan gjentagen offenlig Omfavnelse, midt i en alvorlig Strid, vilde Publikum selvfølgelig kun finde latterlig. Jeg vælger derfor at tie.»

Længere nede i samme Brev hedder det bl. a.: «At Bergsøe har besunget mig og givet Digtet den dumme Overskrift «Fangernes Nattergal«, generer mig i høj Grad. Da jeg — for at stoppe, hvad jeg allerede i Fjor frygtede for vilde komme — udsendte «Brændende Spørgsmaal», slog jeg dog ikke som en Nattergal. Men ogsaa fra private, mig rent ubekjendte Personer indløber der Digte og Breve til mig, der vise, hvor meget denne Strid har irriteret Sindene.» — En Mængde af disse Breve med mer eller mindre interessante Udtalelser om Striden selv og de i denne deltagende Personer, findes imellem Kaalunds literære Efterladenskaber. En lille karakteristisk Brevvexling med *Georg Brandes* i Foraaret 1878 hører ogsaa nærmest herhen. Brandes havde betragtet den aabne Hilsen til Holger Drachmann som delvis rettet mod ham med, men samtidig havde Kaalund ogsaa faaet et Brev fra Rudolf Schmidt, der ligeledes i Brevet vilde se et Angreb paa sig. — Samme Efteraar havde Kaalund taget Del i en halvt improviseret, lille Fest paa Skydebanen for *Bjørnstjerne Bjørnson*, en

Fest, der forøvrigt fik en vis Betydning, da Grunden til de følgende Aars Samarbejde mellem den literære og den politiske Opposition blev lagt under Aftenens Diskussion. Et Par Dage efter meldte daværende Folkethingsmand *Bille* ham, at Spørgsmaalet om hans Digtergage stod godt i Finansudvalget og tilføjede lidt spydigt, at det maaske havde hjulpet paa en Del af Venstre-Herrerne, at Kaalund havde været Deltager i Festen for Bjørnson. Kaalund svarede strax i et længere Brev, at han ikke vil knibe ud fra sin Del af Ansvaret, men hævder dog bestemt, at han «hverken er en Tilhænger af den moderne Radikalisme eller af den saakaldte frie Tanke». Bille udtaler sig ogsaa i et senere Brev særlig om Schandorph, baade dadlende og anerkjendende, men naar han, idet han fremhæver «en vis Forkjærlighed for det uskjønne» hos Schandorph, siger: «Han er som Digter næsten hvad Zahrtmann er som Maler,» saa vil Schandorph utvivlsomt i denne Sammenligning se en Kompliment. — Et Par morsomme Breve fra *Kr. Mantzius* angaaende hans Oplæsning af «Fulvia» fører derimod midt ind i Mantzius' sædvanlige Skærmydsler med Dagspressen. — Endvidere sender *A. P. Berggreen* Kaalund en Melodi til hans Digt «Mørk Himmel» og skriver bl. a.: «Tak for den behagelige Aften, som jeg tilbragte med Dem hos vor Ven Schandorph. Det viste sig den Aften, at vi kunde passe Hat sammen, saa at jeg

haaber, at Deres Digt og min Melodi ogsaa vil passe sammen.» — Endelig et meget smukt Brev fra *Viktor Rydberg* ved Juletider 1877 med Tak for «En Eftervaar» og en hjærtelig Udtalelse om Kaalunds Digterværd overhovedet. Rydberg, der ikke bestemt har kjendt Kaalunds Opholdssted, har blot med et Citat af dennes Digt om «Stæren» skrevet udenpaa Brevet: «Adresse ubekjendt, men

«Paa Vridsløselilles Fængselsmur,
dèr hænger i Skyggen hans Kasse.»
Köpenhamn.»

Paa Konvoluten om dette Brev staar med Kaalunds Haand: «Rydbergs Brev er for mig et Æresdiplom.» De to Digtere, der vilde have haft mange aandelige Berøringspunkter, lærte desværre aldrig hinanden personlig at kjende. — Det var ogsaa Kaalund en Sorg, at han aldrig i Livet havde stødt paa *Ludvig Bødtcher*, hvis Digte han satte meget højt. Versemaalet i «Mødet med Bakkus» fremhævede han ofte. Det havde et helt Trylleri for ham. — Ungdomsvennen *Jerichau* var og blev dog en af dem, der laa hans Hjærte nærmest. Det er karakteristisk, hvad Nic. Bøgh fortæller, at Kaalund en Gang sagde, at han elskede at ligge med Jerichau ved Efteraarstid paa et Bakkehæld, naar Løvet faldt, men deres Sympathi strakte sig langt videre end til at se paa Naturen med nogenlunde éns Øjne. Det oppositionelle og revolutionære i Jerichaus Karakter,

saavel som Fru Jerichaus fordomsfri Syn paa al vedtægtsmæssig Mode og Moral, anslog, naar alt kom til alt, beslægtede Strænge i Kaalunds eget Indre. Derfor siger ogsaa Fulvia:

Ja, hvis til Raads jeg spurgte den og den
og lytted efter, hvad de mange mene —
men jeg har Mod at danne mig alene
mit Syn paa Livet.

Dybest inde i sin Sjæl vedblev Kaalund derfor til sin Dødsdag, skjønt han tilsidst blev baade Professor og Ridder og heller ikke var helt uimodtagelig for disse sene Æresbevisninger, at være «den vilde Huron», der holdt paa sine gamle Venner og sin Ungdoms Livssyn, og kun røg «en Fredspibe med sin Fjende». I 1863 og 64 havde Ploug og Bille saaledes mange Vanskeligheder ved at faa ham til at mildne heftige Udtryk i hans Tidsdigte om vor ydre og indre Politik (se de oprindelige i «Fædrelandet» og «Dagbladet» trykte Digte «Til Nordens Folk» og «I Farens Stund» i «En Eftervaar»). Men hvor trofast en Søn Kaalund var af sit Fædreland, derom vidne bedst de sidste Vers i det ypperlige Digt «*Rejsetummel*», som han i 1864 offenliggjorde som en Slags Kvittering for det nydte Anckerske Rejsestipendium, og hvori han, efter i ilende Rhythmer at have skildret sin Omflakkken efter alle Kompassets Streger, ender med den varmeste Lovprisning af Hjemmets velsignede, daglige Brød

og den skjønneste Henvendelse til det elskede Land, der netop nu blødte af alle sine friske Saar.

VIII.

Nogle Ord af et Brev fra Marts 76 give Kaalund, som han levede og aandede imellem os. «Lad os gaa til Kapitolium» — skrev han — «og takke Guderne, fordi de have fyldt vore Sjæle med Foragt for al den Forskruethed, Hadskhed og Raahed, der nu hos nogle er bleven en Modesag, hos andre — og for dem ville vi føle Medynk — en Sygdom og det, som jeg befrygter, en Sygdom til Døden; lad os takke Guderne, fordi de have bevaret vore Sjæle saa harmoniske, at vi ikke for at lægge en Tomme til vor Væxt eller for at spille stærke Aander — Allerhelvedeskarle — have opgivet vore gammeldags, jævne Forestillinger om, hvad der stemmer med Sandhed, Æresfølelse og god Tone.»

Aldrig vil jeg heller glemme den første Gang, jeg selv traf Kaalund. Det var en Gang i Januar 1868 ved en Middag hos Politiinspektør Hertz. Kaalund holdt en Tale for de tilstedeværende Damer, blandt hvilke et Par af de unge var meget smukke, en vidtsvævende, men betagende lyrisk Improvisation. Det var en saakaldet Fængselsmiddag, delvis for Fængselsselskabets Med-

lemmer, og efter Bordet stod Kaalund i en Klynge og hævdede sine ideale, i Dagens Gjerning og overfor praktiske Spørgsmaal maaske nok undertiden noget generende, absolute Fordringer. En af de tilstedeværende bebrejdede ham da, at han som Digter tog sig Livet for nær og for alvorligt. «Det praktiske Liv tvinger én til at gaa paa Akkord; det er en Lykke, hvis man kan tage Liv let og glad.» — «Er Livet let?» udbrød da Kaalund og traadte blussende et Skridt tilbage; «nej det er dødeligt Alvor.»

Og Livet blev dødeligt Alvor for ham. Men aldrig tabte han Troen paa Meningen med Tilværelsen, og var han end i dogmatisk Henseende en Hedning, saa var han, som han selv har sagt, i al Fald «en from Hedning». I et Brev fra Decbr. 70 skriver han saaledes, at han med stor Interesse har læst en Feuilleton i «Fædrelandet» om den indiske Reformator Keshub Chunder Sen og siger derpaa: «De har Ret. Det er Fremtidens Religion, denne Hindu prædiker, den, hvortil De og jeg bekjende os, og hvortil vist allerede Tusender med os med Glæde ville slutte sig. Gid der vilde opdukke en saadan Reformator i vor Midte; jeg skulde da være en af de første, der vilde bære Sten til det Tempel, hvori jeg kunde kaste mig ned paa mit Ansigt og tilbede den eneste Gud — *ham alene og ingen uden ham!*» Det kom dybt fra Kaalunds Sjæl, da han — ægget dertil ved direkte Spørgsmaal — i Slutningen af sit Digt

«Idealitet og Realitet» offenlig aflagde Vidnesbyrd om sit Gudsforhold. Det var klart af al hans Digtning og Tale at se, hvorledes hans Tanker bestandig kredsede omkring Forholdet mellem Aand og Natur, Himmel og Jord, Idé og Virkelighed. Som ung havde han jaget i Skyerne og tabt sit Fodfæste paa den reale Jord, og det havde kostet ham en haard Kamp, før han igjen naaede ned «paa det jævne». Det var derfor ogsaa Fulvias «Luftrejse», der greb ham i Gottfried Kellers Legende, hvorfra han hentede Stoffet til sit Drama. Ogsaa han selv havde søgt sig «et Støttepunkt i Luften» og prøvet paa at flygte fra Verden og Livet, men han havde endt med at strække Vaaben for Virkeligheden, denne hans «Tugtemester og store Lærer». (Se Digtet «Til Virkeligheden» i «En Eftervaar».) Allerede inden sit 20-aarige «Isbad» i Fængslet havde han skrevet:

Saa dybt har jeg dukket mig ned i Livets Strøm,
saa dybt, at knap min Sjæl kunde bunde;
saa dristigt har jeg prøvet paa Jorden min Drøm,
men aldrig gik dog Drømmen til Grunde.
For mig blev ikke Livet en ussel Parodi,
for mig blev det saa kraftig en Skole:
jeg aner gjennem Striden en evig Harmoni
fra Støvet til de yderste Sole.

I 1881 tog Kaalund sin Afsked fra Vridsløselille og flyttede til Kjøbenhavn. Sygdom paa Sygdom havde i rigt Maal hjemsøgt ham i det sidste Tiaar, men hans Legeme var forunderlig

sejgt og hans aandelige Modstandsevne og Spændkraft mærkelig stor. Den ene Dag kunde han være lidende til Døden, den næste atter spillevende. Han kæmpede en haard Kamp for at vænne sig af med Brugen af Morfin, der i saa mange søvnløse Nætter havde bragt ham Lise, men hvorfor han til Gjengjæld om Dagen maatte bøde dyrt med Slaphed og Afmattelse. Særlig var det, som alt berørt i Efterskriften til de «Efterl. Digte», ham en stor Sorg, at Sygdom lagde Hindringer i Vejen for hans Produktion. Netop som han i 1881 flyttede til Kjøbenhavn, var hans «Hjærtes Barn», hans «*Fulvia*», endelig efter mange Forhandlinger og Fortrædeligheder blevet opført og havde med Fru *Eckardt* og *Emil Poulsen* i de to Hovedroller baade gjort stor Lykke og bragt ham en forholdsvis betydelig Indtægt. Han havde faaet Mod paa at arbejde for Scenen, og talrige literære Planer krydsede hinanden. Hjærtesukket i «Efterl. Digte» (S. 151) saavel som hans sidste, fuldt udformede Digt «Bekjendelse» udtaler levende hans Haab om endnu at kunne kaste «et Tankelyn» ud i Verden, før han skulde forlade den, og ikke mindst syslede han lige til sin Dødsstund med de samme Tanker, som først fandt deres Udtryk i «Brændende Spørgsmaal». Han vilde saa gjærne vise det klart og helt, at han var «Ungdommens Ven».

Hvad hans Hustru var for ham i de tunge Dage, har han selv udtalt, da han helligede hende

sin baade menneskelige og digteriske Eftervaar med disse dybtfølte Linjer:

Du, til hvem som ung jeg digted
Sangen sværmerisk «til Hende»,
du, der stod som en Heltinde,
naar min Kraft og Modet svigted,
naar jeg vaanded mig i Smerte,
dig tilhører helt mit Hjærte,
dig tilhører helt mit Liv,
min beskedne, stille Viv!

Efter det lange Sygeleje paa Kommunehospitalet havde Kaalund med sin Hustru i 1877 gjort en kort Forfriskelsestur til Schweiz, og en Række af Sommere gjæstede de gjærne Sletten og de andre gamle Steder ved Kysten, for at han kunde vinde nye Kræfter. Et i Sletten stiftet Bekjendtskab med Fru *Julie Sødring* blev til stor Glæde for Kaalund i hans sidste Leveaar. Endelig forsøgtes i Forsommeren 1884 en Badekur paa Modum i Norge. Selve Opholdet deroppe bekom ikke Kaalund vel, men efter Hjemkomsten fandt han selv, at hans Befindende var undergaaet en næsten mirakuløs Forandring til det bedre. Han skriver saaledes i Avg. 1884 til en Ven: «Om Brugen af de farlige Sovemidler, Morfin og Kloral, der vel under de store gjennemgaaende Lidelser reddede mig fra Døden, men næsten ødelagde min Sjælssundhed og forvandlede mig til et Skelet, er der slet ikke mere Tale. Jeg sover fortræffeligt, har en Løves Appe-

tit og, hvad der er det bedste: et Livsmod og en Livslyst, som næppe har været større i min Ungdom.»

De lyse Udsigter bleve dog ikke af lang Varighed. En Underlivskræft gik, ham selv uafvidende, sin stille, men sikre Gang, og i det følgende Foraar kastedes han paa det sidste, haabløse Sygeleje. Mandag Middag den 27. April 1885 udaandede han i sin Hustrus Arme.

Jordefærden fandt Sted den 4. Maj fra Frue Kirke. Efter Brorsons Psalme «Her vil ties, her vil bies», af hvilken Kaalund havde sat et Par Linjer over sine «Brændende Spørgsmaal», holdt nuværende Sognepræst i Sorø, tidligere Præst ved Vridsløse, *H. Wamberg*, der ogsaa personlig havde staaet Kaalund nær, en varm og smuk Tale, der gav en baade kjærlig og sand Karakteristik af den afdøde som Menneske og Digter. Efter Talen blev Ingemanns Korsfarersang «Dejlig er Jorden» sunget, og Kolleger og Venner bar derpaa den rigt smykkede Kiste ud til Ligvognen. Det store Følge drog ud til den aabne og fri Kirkegaard ved Fasanvejen, som Kaalund en Gang under sin sidste Sygdom havde nævnet. Han længtes, sagde han, efter sine to urolige Venner, der laa derude: Jerichau og Hustru.

I Kaalund mistede hans nærmeste og hans Venner den kjærligste Støtte, den braveste og mest trofaste Ven, vor Literatur en af sine nobleste og elskværdigste Personligheder. Som han

selv i et af sine skjønne Digte «Kun en Draabe» har skildret, hvorledes der maa mange Rosenblade til, for at frembringe en eneste lille Draabe Rosenolie, saaledes er ogsaa hans hele Digtning kun «en Draabe, kostelig men liden», om end den danske Læseverden forlængst har erkjendt, at det er en Draabe, «i hvis Duft det bedste gjemmes».

Kaalunds sidste Digt blev, som ovenfor nævnet, hans «*Bekjendelse*». Han sendte det en Gang i Efteraaret 1884 til «Hjemme og Ude», men i et Brev, som jeg et Par Dage senere modtog fra ham, beder han, hvis det endnu er muligt, om at standse med Offenliggjørelsen af det lille Digt, «til vi i Fællesskab havde overvejet, om det dog ikke er altfor blødt og rent subjektivt, til at det bør fremkomme i en saa hadsk, saa lidenskabelig opreven Tid som denne». Bladet var imidlertid allerede under Pressen, og Kaalund havde ingen Grund til at fortryde Digtets Trykning. Paa den smukkeste Maade har han her ligesom i en Sum samlet sit Livssyn og sendt sin sidste kjærlige Hilsen til de af hans yngre og ældre Venner, der stod midt i Dagens Kamp, og hvis Ve og Vel han bestandig fulgte med den ømmeste Deltagelse. Ligesom hans egen Sjæl «ikke blev skabt til Had», saaledes beder han atter Vennerne om at «hade Fejl, men ej Personer». — Imellem hans efterladte Papirer laa ogsaa en Afskrift af Slutningskoret i Sofokles' «Antigone»:

Den herligste Lod, som Lykken kan give,
det er Visdom i Sind,
og Guderne fræk ej forhaane du tør!
Den hovmodige bøder for voldsomt Ord
med voldsomt Slag;
og sent først lærer han Visdom.

INDHOLD.

